

T.C.
MARMARA ÜNİVERSİTESİ
İSTANBUL SABAHATTİN ZAİM ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM YÖNETİMİ VE DENETİMİ
ORTAK YÜKSEK LİSANS PROGRAMI

YÖNETİCİLERİN VE ÖĞRETMENLERİN EMPATİK
EĞİLİMLERİ İLE PROBLEM ÇÖZME
BECERİLERİNİN İNCELENMESİ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Mahmut UYGAR

İstanbul

Mart-2021

T.C.
MARMARA ÜNİVERSİTESİ
İSTANBUL SABAHATTİN ZAİM ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM YÖNETİMİ VE DENETİMİ
ORTAK YÜKSEK LİSANS PROGRAMI

YÖNETİCİLERİN VE ÖĞRETMENLERİN EMPATİK
EĞİLİMLERİ İLE PROBLEM ÇÖZME BECERİLERİNİN
İNCELENMESİ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Mahmut UYGAR

Tez Danışmanı

Doç. Dr. Hatice VATANSEVER BAYRAKTAR

İstanbul

Mart-2021

Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Müdürlüğüne,

Bu çalışma, jürimiz tarafından Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı, Eğitim Yönetimi ve Denetimi Bilim Dalında YÜKSEK LİSANS TEZİ olarak kabul edilmiştir.

Danışman Doç. Dr. Hatice VATANSEVER BAYRAKTAR .....

Üye Doç. Dr. Hakan AKÇAY .....

Üye Dr. Öğr. Üyesi Elif Esra ARIKAN .....

Onay

Yukarıdaki imzaların, adı geçen öğretim üyelerine ait olduğunu onaylıyorum.

İmza

Prof. Dr. Ali Güneş

Enstitü Müdürü

BİLİMSEL ETİK BİLDİRİMİ

Yüksek lisans tezi olarak hazırladığım “**Yöneticilerin ve Öğretmenlerin Empatik Eğilimleri ile Problem Çözme Becerilerinin İncelenmesi**” adlı çalışmanın öneri aşamasından sonuçlandığı aşamaya kadar geçen süreçte bilimsel etiğe ve akademik kurallara özenle uyduğumu, tez içindeki tüm bilgileri bilimsel ahlak ve gelenek çerçevesinde elde ettiğimi, tez yazım kurallarına uygun olarak hazırladığımı, bu çalışmamda doğrudan veya dolaylı olarak yaptığım her alıntıya kaynak gösterdiğimi ve yararlandığım eserlerin kaynakçada gösterilenlerden oluştuğunu beyan ederim.

Mahmut UYGAR

ÖN SÖZ

İletişimin yoğun ve aralıksız olduğu çağımızda empati kavramı hem bireysel hem de kurumsal düzeyde insan ilişkilerinin temel ve vazgeçilmez bir ögesi olmaya adaydır. Empatik eğilimleri gelişkin bireyler, insan ilişkilerinde daha başarılı olurlar ve problemleri daha hızlı ve doğru çözebilirler. Bu bağlamda empatik eğilimleri yüksek eğitimciler, hem kendilerine hem öğrencilerine hem de kurumlarına büyük fayda sağlayabilirler.

Bu araştırmada yöneticilerin ve öğretmenlerin empatik eğilimleri ile problem çözme becerileri arasında ilişkinin olup olmadığı incelenmiştir.

Aralıklı bir süreçte gerçekleşen bu çalışmada, öncelikle kıymetli fikirleriyle, engin hoşgörüsü ve anlayışıyla çalışmanın her aşamasında yol gösteren tez danışmanım Doç. Dr. Hatice VATANSEVER BAYRAKTAR'a sonsuz saygı ve teşekkürlerimi sunuyorum.

Bu zaman zarfında beni destekleyen, bana alan açan, sabır gösteren, moral veren sevgili eşime, minnettarım ve teşekkür ederim.

Mahmut UYGAR
İstanbul-2021

ÖZET
YÖNETİCİLERİN VE ÖĞRETMENLERİN EMPATİK
EĞİLİMLERİ İLE PROBLEM ÇÖZME BECERİLERİNİN
İNCELENMESİ

Mahmut UYGAR
Yüksek Lisans, Eğitim Yönetimi ve Denetimi
Tez Danışmanı: Doç. Dr. Hatice VATANSEVER BAYRAKTAR
Mart – 2021, 108 + xv sayfa

Empati, bir insanın kendisini karşısındakinin yerine koyarak onun duygularını, düşüncelerini doğru biçimde anlamasıdır. İletişimin yoğun ve aralıksız olduğu çağımızda empati kavramı hem bireysel hem de kurumsal düzeyde insan ilişkilerinin temel ve vazgeçilmez bir ögesi olmaya adaydır. Empatik eğilimleri gelişkin bireyler, insan ilişkilerinde daha başarılı olurlar ve problemleri daha hızlı ve doğru çözebilirler. Bu bağlamda empatik eğilimleri yüksek eğitimciler, hem kendilerine hem öğrencilerine hem de kurumlarına büyük fayda sağlayabilirler.

Bu araştırmanın genel amacı; yönetici ve öğretmenlerin empatik eğilimleri ile problem çözme becerilerinin ne düzeyde olduğunu belirlemek, demografik değişkenlere göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini tespit etmek, yönetici ve öğretmenlerin empatik eğilimleri ile problem çözme becerileri arasında anlamlı bir ilişkinin olup olmadığını belirlemektir. Araştırma, betimsel ve ilişkiyel tarama modeline göre yürütülmüştür. Araştırmanın evreni; 2017–2018 eğitim öğretim yılı, İstanbul ili Küçükçekmece, Bahçelievler, Başakşehir ilçelerindeki MEB’e bağlı 681 okuldaki 20083 öğretmen ve yöneticidir (İnternet kaynağı, İstanbul MEM: 14-15). Örneklem ise 2017–2018 eğitim öğretim yılı, İstanbul ili Küçükçekmece, Bahçelievler, Başakşehir ilçelerindeki MEB’e bağlı 42 devlet okulu ile 11 özel okuldaki 500 öğretmen ve 200 yönetici ile gerçekleştirilmiştir.

Araştırma kapsamında demografik bilgi formunun yanında yöneticiler için empatik eğilim ölçeği, öğretmenler için empatik eğilim ölçeği ve problem çözme envanteri kullanılarak veri toplanmıştır. Verilerin analizi SPSS 25.0 paket programı ile yapılmıştır. Buna göre aritmetik ortalama, standart sapma, t testi, Anova, Pearson korelasyon analizi kullanılmıştır. Veri analizi sonuçlarına göre öğretmenlerin empatik

eğilimlerinin orta düzeyde olduğu, problem çözme becerilerinin ise yüksek düzeyde olduğu; yöneticilerin empatik eğilimleri ile problem çözme becerilerinin yüksek düzeyde olduğu tespit edilmiştir. Öğretmenlerin empatik eğilimleri bayan öğretmenler, bekârlar, 21 ve üzeri yıl mesleki kıdeme sahip olanlar, yüksek lisans mezunları ve özel/vakıf okulunda çalışan öğretmenler lehine anlamlı bir farklılık göstermektedir. Yöneticilerin empatik eğilimleri cinsiyet, yaş, medeni durum, mesleki kıdem, eğitim durumu, görev yapılan eğitim kademesi, branş, mesleğini isteyerek yapma, görev yapılan okul türü değişkenlerine göre istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık göstermemektedir. Öğretmenlerin problem çözme becerileri 51 yaş ve üzeri, 21 ve üzeri yıl mesleki kıdeme sahip olanlar, yüksek lisans mezunları, lisede çalışan ve mesleğini seven öğretmenler lehine anlamlı bir farklılık göstermektedir. Yöneticilerin problem çözme becerileri; yaş, cinsiyet, medeni durum, eğitim durumu, kıdem, görev yapılan eğitim kademesi, branş, öğretmenlik mesleğini isteyerek seçme, okul türü, göreve göre değişkenlerine göre anlamlı bir farklılık göstermemektedir. Yöneticilerde ve öğretmenlerde empatik eğilim arttıkça problem çözme becerileri de artmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Yönetici, Öğretmen, Empatik Eğilim, Problem çözme becerisi.

ABSTRACT
THE INVESTIGATION OF EMPATHIC TENDENCY AND
PROBLEM-SOLVING SKILLS OF MANAGERS AND
TEACHERS

Mahmut UYGAR
Master's Degree, Education Management
Thesis Supervisor: Assoc. Prof. Dr. Hatice VATANSEVER
BAYRAKTAR

March – 2021, 108 + xv pages

Empathy is the correct understanding of a person's feelings and thoughts by putting himself in the other person's shoes. In our age where communication is intense and uninterrupted, the concept of empathy is a candidate to become a basic and indispensable element of human relations at both individual and corporate levels. Individuals with advanced empathic tendencies are more successful in human relations and can solve problems faster and more accurately. In this context, educators with higher empathic tendencies can greatly benefit both themselves, their students and their institutions.

The general purpose of this research is; To determine the level of empathic tendencies and problem solving skills of administrators and teachers, to determine whether there is a significant difference according to demographic variables, to determine whether there is a significant relationship between the empathic tendencies of administrators and teachers and their problem solving skills. The research was conducted according to the descriptive and relational survey model. The universe of the research; In the 2017-2018 academic year, there are 20083 teachers and administrators in 681 schools in Küçükçekmece, Bahçelievler, and Başakşehir districts of Istanbul province (Internet source, Istanbul MEM: 14-15). The sample was carried out with 500 teachers and 200 administrators in 42 public schools and 11 private schools affiliated to the Ministry of National Education in the districts of Küçükçekmece, Bahçelievler and Başakşehir in the 2017-2018 academic year.

Within the scope of the research, data were collected using the empathic tendency scale for the administrators, the empathic tendency scale for the teachers and the problem solving inventory besides the demographic information form. The analysis of the data was done with the SPSS 25.0 package program. Accordingly, arithmetic mean,

standard deviation, t test, Anova, Pearson correlation analysis was used. According to the data analysis results, it was found that teachers' empathic tendencies were medium and their problem solving skills were high; Empathic tendencies and problem solving skills of managers were found to be at a high level. Empathic tendencies of teachers show a significant difference in favor of female teachers, singles, those with 21 or more years of professional seniority, master graduates and teachers working in private / foundation schools. Empathic tendencies of the administrators do not show a statistically significant difference according to the variables of gender, age, marital status, professional seniority, education level, education level, branch, voluntary doing the job, and the type of school. The problem-solving skills of teachers show a significant difference in favor of those who are 51 years and older, those who have a professional seniority of 21 and over, graduate graduates, high school teachers and teachers who love their profession. Problem solving skills of managers; It does not show a significant difference according to age, gender, marital status, educational status, seniority, education level, branch, voluntary selection of the teaching profession, type of school, and according to the task. As the empathic tendency increases in administrators and teachers, problem solving skills also increase.

Keywords: Administrator, Teacher, Empathic Tendency, Problem solving skill.

İÇİNDEKİLER

TEZ ONAYI.....	i
BİLİMSEL ETİK BİLDİRİMİ.....	ii
ÖNSÖZ.....	iii
ÖZET.....	iv
ABSTRACT.....	vi
İÇİNDEKİLER	viii
TABLolar LİSTESİ.....	xii
ŞEKİLLER LİSTESİ.....	xv
BİRİNCİ BÖLÜM.....	1
GİRİŞ	1
1.1. Problem.....	1
1.2. Amaç.....	3
1.3. Araştırmanın Önemi	4
1.4. Varsayımlar	4
1.5. Sınırlılıklar.....	5
1.6. Tanımlar	5
İKİNCİ BÖLÜM.....	7
KAVRAMSAL ÇERÇEVE.....	7
2.1. Empatik Eğilim.....	7

2.1.1. Empati Kavramının Tanımı ve Tarihiçesi.....	7
2.1.2. Empatinin Önemi ve Empati ile İlgili Değişkenler.....	8
2.1.3. Empatinin Öğeleri.....	11
2.1.4. Empatinin Bileşenleri.....	13
2.1.5. Empatinin Basamakları.....	16
2.1.6. Empatide Yaklaşımlar.....	17
2.1.7. Empatinin İletişimdeki Yeri.....	19
2.1.8. Empati ve Eğitim.....	20
2.1.9. Sosyal Bilgiler Eğitiminde Empati.....	20
2.2. Problem ve Problem Çözme.....	21
2.2.1. Problem Çözme Aşamaları.....	23
2.2.2. Problem Çözme Sürecini Etkileyen Faktörler.....	25
2.2.2.1. Duyuşsal Faktörler.....	26
2.2.2.2. Bilişsel Faktörler.....	26
2.2.2.3. Deneyimler.....	26
2.2.3. Problem Çözme Yaklaşımları.....	29
2.2.3.1. İçgüdüler Yoluyla Problem Çözme.....	29
2.2.3.2. Deneme-Yanıma Yoluyla Problem Çözme.....	30
2.2.3.3. Kavrama Yoluyla Problem Çözme.....	30
2.2.3.4. Hazır Modellerle Problem Çözme.....	30
2.2.4. Problem Çözme Kuramları.....	30
2.2.4.1. John Dewey'in Yansıtımlı Düşünce Kuramı.....	31
2.2.4.2. Karl Popper'in Problem Çözme Kuramı.....	31
2.2.4.3. Alex Osborn'un Problem Çözme Kuramı.....	31
2.2.4.4. Bandura'nın Problem Çözme Kuramı.....	32
2.2.4.5. Mountrose'un Problem Çözme Kuramı.....	32
2.3. Empatik Eğilimle İlgili Araştırmalar.....	34

2.3.1. Yurtiçi Araştırmalar	34
2.3.2. Yurtdışı Araştırmalar	35
2.4. Problem Çözme Becerileri ile İlgili Yapılan Araştırmalar	36
2.4.1. Yurtiçi Araştırmalar	36
2.4.2. Yurtdışı Araştırmalar	37
ÜÇÜNCÜ BÖLÜM	39
YÖNTEM.....	39
3.1. Araştırmanın Modeli	39
3.2. Evren ve Örneklem.....	39
3.3. Veri Toplama Araçları.....	40
3.4. Verilerin Toplanması.....	42
3.5. Verilerin Analizi	43
3.5.1. Güvenilirlik Analizi	43
3.5.2. Normallik Analizi	44
DÖRDÜNCÜ BÖLÜM	47
BULGULAR ve YORUM.....	47
4.1. Yöneticilerin ve Öğretmenlerin Empatik Eğilim ve Problem Çözme Becerilerine Ait Bulgular..	47
BEŞİNCİ BÖLÜM	81
SONUÇ TARTIŞMA VE ÖNERİLER	81
KAYNAKÇA	90
EKLER.....	98
Ek 1: Kişisel Bilgi Formu	98
Ek 2: Empatik Eğilim Ölçeği (Öğretmenler İçin)	100

Ek 3: Empatik Eğilim Ölçeği (Yöneticiler İçin).....	101
Ek 4: Problem Çözme Envanteri	103
Ek 5: Anket Uygulama İzni Onayı	106
ÖZGEÇMİŞ.....	108

TABLolar LİSTESİ

Tablo 2.1.2.1: Empati ve İlgili Değişkenler	9
Tablo 2.1.4.1: Empatik Eğilim Bileşenleri	14
Tablo 2.1.6.1: Hoffman Empati Gelişim Modeli	18
Tablo 2.2.2.3.1: Problem Çözmede Etkili Alanlar	28
Tablo 2.2.4.5.1: Farklı Disiplinlerin Bakış Açısıyla Problem Çözme Aşamaları.....	33
Tablo 3.3.1: Yöneticiler İçin Empatik Eğilim Ölçeği Seçeneklere İlişkin Sınırlar ve Düzeyler	40
Tablo 3.3.2: Öğretmenler İçin Empatik Eğilim Ölçeği Seçeneklere İlişkin Sınırlar ve Düzeyler	41
Tablo 3.3.3: Problem Çözme Becerileri Ölçeği Alt Boyutları.....	42
Tablo 3.3.4: Problem Çözme Envanteri İçin Seçeneklere İlişkin Sınırlar ve Düzeyler	42
Tablo 3.5.1.1: Yöneticilere Ait Empatik Eğilim Ölçeği ve Problem Çözme Envanterine Ait Güvenilirlik Analizi Sonuçları.....	43
Tablo 3.5.1.2: Öğretmenlere Ait Empatik Eğilim Ölçeği ve Problem Çözme Envanterine Ait Güvenilirlik Analizi Sonuçları.....	44
Tablo 3.5.2.1: Normallik Testi Sonuçları	45
Tablo 4.1.1: Yöneticilere ve Öğretmenlere Ait Demografik Özelliklerin Frekans ve Yüzde Değerleri	47
Tablo 4.1.2: Yöneticilere ve Öğretmenlere Ait Empatik Eğilim Düzeyi.....	50
Tablo 4.1.3: Yöneticilere ve Öğretmenlere Ait Problem Çözme Becerileri Düzeyi .	50
Tablo 4.1.4: Yöneticilere ve Öğretmenlere Ait Empatik Eğilimin Cinsiyete Göre Karşılaştırılması	51
Tablo 4.1.5: Yöneticilere ve Öğretmenlere Ait Problem Çözme Becerilerinin Cinsiyete Göre Karşılaştırılması	52
Tablo 4.1.6: Yöneticilere ve Öğretmenlere Ait Empatik Eğilimin Yaşa Göre Karşılaştırılması	53

Tablo 4.1.7: Yöneticilere ve Öğretmenlere Ait Problem Çözme Becerilerinin Yaşa Göre Karşılaştırılması	53
Tablo 4.1.8: Yöneticilere ve Öğretmenlere Ait Empatik Eğilimin Medeni Duruma Göre Karşılaştırılması	56
Tablo 4.1.9: Yöneticilere ve Öğretmenlere Ait Problem Çözme Becerilerinin Medeni Duruma Göre Karşılaştırılması	57
Tablo 4.1.10: Yöneticilere ve Öğretmenlere Ait Empatik Eğilimin Eğitim Durumuna Göre Karşılaştırılması	58
Tablo 4.1.11: Yöneticilere ve Öğretmenlere Ait Problem Çözme Becerilerinin Eğitim Durumuna Göre Karşılaştırılması	58
Tablo 4.1.12: Yöneticilere ve Öğretmenlere Ait Empatik Eğilimin Öğretmenlikteki Kıdeme Göre Karşılaştırılması.....	60
Tablo 4.1.13: Yöneticilere ve Öğretmenlere Ait Problem Çözme Becerilerinin Öğretmenlikteki Kıdeme Göre Karşılaştırılması	61
Tablo 4.1.14: Yöneticilere Ait Empatik Eğilimin Yöneticilikteki Kıdeme Karşılaştırılması... ..	64
Tablo 4.1.15: Yöneticilere Ait Problem Çözme Becerilerinin Yöneticilikteki Kıdeme Göre Karşılaştırılması	64
Tablo 4.1.16: Yöneticilere ve Öğretmenlere Ait Empatik Eğilimin Görev Yapılan Eğitim Kademesine Göre Karşılaştırılması.....	65
Tablo 4.1.17:Yöneticilere ve Öğretmenlere Ait Problem Çözme Becerilerinin Görev Yapılan Eğitim Kademesine Göre Karşılaştırılması.....	66
Tablo 4.1.18:Yöneticilere ve Öğretmenlere Ait Empatik Eğilimin Branşa Göre Karşılaştırılması	68
Tablo 4.1.19:Yöneticilere ve Öğretmenlere Ait Problem Çözme Becerilerinin Branşa Göre Karşılaştırılması	69
Tablo 4.1.20:Yöneticilere ve Öğretmenlere Ait Empatik Eğilimin Mesleğini İsteyerek Seçmeye Göre Karşılaştırılması	73
Tablo 4.1.21:Yöneticilere ve Öğretmenlere Ait Problem Çözme Becerilerinin Mesleğini İsteyerek Seçmeye Göre Karşılaştırılması	74
Tablo 4.1.22:Yöneticilere ve Öğretmenlere Ait Empatik Eğilimin Görev Yapılan Okul Türüne Göre Karşılaştırılması.....	75
Tablo 4.1.23:Yöneticilere ve Öğretmenlere Ait Problem Çözme Becerilerinin Görev Yapılan Okul Türüne Göre Karşılaştırılması	76

Tablo 4.1.24: Yöneticilere Ait Empatik Eğilimin Göreve Göre Karşılaştırılması.....	77
Tablo 4.1.25: Yöneticilere Ait Problem Çözme Becerilerinin Göreve Göre Karşılaştırılması	77
Tablo 4.1.26: Yöneticilere ve Öğretmenlere Ait Empatik Eğilim ile Problem Çözme Puanları Arasındaki İlişkinin Belirlenmesine Yönelik Korelasyon Analizi Sonuçları	78

ŞEKİLLER LİSTESİ

Şekil 2.1.3.1: Empatinin Öğeleri.....	12
Şekil 2.1.5.1: Empatinin Basamakları.....	16
Şekil 2.2.1: Problem Çözmenin Kapsamı	22
Şekil 2.2.1.1: Problem Çözme Sürecinin Aşamaları.....	24

BİRİNCİ BÖLÜM

GİRİŞ

1.1. Problem

İnsan hayatının farklı alanlarında, farklı dönemlerde karşılaşılan problemler önemli bir yer tutmaktadır. Problem çözme konusunda her bireyin kendisine özgü yaklaşımları ve yöntemleri olabilir. Problemlerin kalıcı bir biçimde çözülmesi noktasında bireyin empati yapabilme konusundaki eğilimleri belirleyici rol oynamaktadır. Bu çalışmada problem çözme becerisi ile empatik eğilim hakkında incelemeler yapılmaktadır.

Problem, insan zihninde çatışmalara neden olan belirsizleri açıklamaktadır (Gür ve Hangül, 2015: 96). Her insan içeriği ve düzeyi farklı problemlerle mücadele etmek durumunda kalabilir. Bu da insanların problem çözme becerisine ihtiyaç duymalarını beraberinde getirmektedir. Problem çözme becerisi aracılığıyla belirsizliklerin minimum düzeye indirilmesi mümkün olabileceği için problem çözme becerisi yüksek olan bireylere farklı alanlarda gereksinim vardır. Çalışmada araştırılacak olan yöneticiler ve öğretmenler bunların başında gelmektedir.

Karmaşık bir kavram olarak empati, insanların kendileri başkalarının yerine koyma becerisini ifade etmektedir. Empati, psikolojik açıdan duyguların açıklanması sürecinde önemli bir unsur konumundadır. İletişim, insan hayatı için olmazsa olmaz konumundadır ve empati de iletişim becerilerinden bir tanesi olarak görünmektedir (Turan vd., 2019: 122). Yapılacak olan incelemede empati yeteneğinin insan hayatındaki yeri ve önemi üzerinde durulmaktadır.

Problem çözme becerisinin yüksek olması ve empatik yeteneklerin gelişmiş olması, bireyin karşılaştığı problemleri daha etkili bir şekilde çözmesini sağlamaktadır. Problem çözme becerisi ve empatik eğilim arasında pozitif yönlü bir ilişkinin varlığını

işaret eden bu durum, problemin kendisine özgü yönleri ve problem çözme sürecinin ilerleyişine göre farklılık gösterebilir. Empatik yeteneklerin gelişmişliği, problem çözmek adına çaba gösteren bireyin ne yapacağı konusunda kararsız kaldığında kendisini karşısındakinin yerine koyarak onun gibi düşünme ve onun gibi hareket etmesi şeklinde sürecin ilerlemesini beraberinde getirmektedir (Genç ve Kalafat, 2010: 136).

Günlük hayatın seyrinde empati, ilişkileri kolaylaştırıcı şekilde etkisini göstermektedir (Kılıç ve Şahin, 2019: 855). Empatinin bu yöndeki etkileri, aynı zamanda bir problemle karşılaşıldığında çözüm odaklı hareket edilmesiyle ilişkilidir. Empatik eğilim, bireyin karşısındaki kişi ya da kişilerle sağlıklı bir şekilde ilişki kurması yönünde etkili olmaktadır. Problem çözme süreci açısından bu durum, çözüm için hangi adımların atılacağı konusunda doğru bilgiye sahip olmak açısından fırsat niteliği taşımaktadır.

Empati ve problem çözme becerisi, karşılaşılan problemlerin aşılmasında sorunun kaynağını anlayabilme ve probleme konu olan kişi ya da kişilerin yerine kendini koyarak düşünebilme becerisine ihtiyaç duyulmasına paralel olarak birbiri ile ilişki içerisindedir. Bu etkileşim aynı zamanda böyle bir çalışma konusunun seçilmesindeki temel etkenlerden biridir.

Çocukluk döneminden başlayarak problemlerle karşılaşan insanlar, problemleri çözüme kavuşturma konusunda farklı tarzlar benimseyebilir. İnsanların kişilik özellikleri, çevrelerinden gördükleri, aldıkları eğitim ve daha pek çok faktör problem çözme konusunda izlenecek olan yolu etkilemektedir. Problem çözmek adına çaba gösterirken problemin ortaya çıkışıyla ilgili değerlendirmeler yapılırken bireyin kendisini karşısındakinin yerine koyması, daha sağlıklı bir durum tespiti yapılmasına olanak tanıyacaktır (Demir ve Dilmaç, 2019: 137). Bu durum aynı zamanda problem çözme becerisi ile empatik eğilim arasındaki ilişkiyi açıklamada yardımcı rol üstlenmektedir. Problem çözme süreci içinde empati yeteneğine hangi aşamalarda ve hangi şekilde ihtiyaç duyulduğunun belirlenmesi, çalışmanın problem durumu kapsamında yer almaktadır.

Bireylerde empatik eğilimin yüksek olması, çatışma yaşama olasılığını önemli ölçüde azaltmaktadır. Empatik eğilim düzeyi yüksek olan bireyler aynı zamanda problem

özme becerisi gelişmiş olan bireyler olarak ayırt edilmektedir (Genç ve Kalafat, 2010: 136). Empatik eğilimle problem çözme becerisi arasındaki ilişkinin gelişiminde bu husus belirleyici rol oynamakla birlikte çalışmanın problem durumu kapsamında yer almaktadır.

Öğretmenlerin ve yöneticilerin empatik eğilimleri ile problem çözme becerileri arasındaki ilişkinin belirlenmesi gerektiğine inanılmaktadır. Bu araştırmanın problem cümlesi, “Yöneticilerin ve öğretmenlerin empatik eğilimleri ile problem çözme becerileri arasında anlamlı bir ilişki var mıdır?” şeklinde düzenlenmiştir.

Yöneticiler ve öğretmenlerde empatik eğilim ile problem çözme becerisi ilişkisinin araştırıldığı çalışmanın benzer konuyu inceleyecek çalışmalar için rehber nitelikte olması hedeflenmektedir.

1.2. Amaç

Bu araştırmanın genel amacı; yönetici ve öğretmenlerin empatik eğilimleri ile problem çözme becerilerinin demografik değişkenlere göre farklılık gösterip göstermediğini tespit etmektir. Araştırmada ayrıca yöneticilerin ve öğretmenlerin empatik eğilimleri ile problem çözme becerileri arasındaki ilişkinin betimlenmesi amaçlanmaktadır.

Bu amaca ulaşabilmek için aşağıdaki sorulara yanıt aranacaktır:

- 1) Yöneticilerin ve öğretmenlerin empatik eğilimleri ne düzeydedir?
- 2) Yöneticilerin ve öğretmenlerin problem çözme becerileri ne düzeydedir?
- 3) Yöneticilerin ve öğretmenlerin empatik eğilimleri ile problem çözme becerileri yaş, cinsiyet, medeni hal, eğitim düzeyi ve branş değişkenlerine göre farklılaşmakta mıdır?
- 4) Yöneticilerin empatik eğilimleri ile problem çözme becerileri arasında anlamlı bir ilişki var mıdır?

- 5) Öğretmenlerin empatik eğilimleri ile problem çözme becerileri arasında anlamlı bir ilişki var mıdır?

1.3. Araştırmanın Önemi

Empatik eğilim ve problem çözme becerisinin yönetici ve öğretmen bakış açısıyla incelenmesi araştırmanın önemini oluşturmaktadır.

Hayatın farklı alanlarında empati ve problem çözme becerisine ihtiyaç duyulması, araştırmanın önemi kapsamında yer alır. Yapılacak olan araştırma ile birlikte empatik eğilim ve problem çözme becerisinin etkilerine dair sonuçlar ortaya koyulması hedeflenmektedir.

Kavramsal çerçeve araştırmasıyla birlikte ulaşılan bilgileri destekleyecek bir saha araştırmasının olması, sonuçların geçerliliğini artıracak olması yönüyle araştırmanın önemini meydana getirmektedir.

Yöneticilere ve öğretmenlere empati ile problem çözme becerisi açısından öneriler getirilmesi, araştırmanın önemi kapsamında değerlendirilmesi gereken hususlardan bir tanesidir.

Eğitimle ilgili süreçlerde karşılaşılan problemlerin çözülmesi, bir çocuğun topluma kazandırılması ya da geleceğinin iyi olması gibi olumlu sonuçları beraberinde getirebilir. Bu sonuçların ortaya çıkması için çalışmada incelenen empatik eğilim ve problem çözme becerisinin etkisi büyüktür. Tüm bunlar çalışmayı önemli hale getirmektedir.

1.4. Varsayımlar

Yöneticiler ve öğretmenler özelinde empatik eğilim ve problem çözme becerisi arasındaki ilişkinin araştırıldığı çalışmada;

- 1) Araştırmada kullanılan ölçeklerin elde edilmeye çalışılan verileri toplamaya yeterli olduğu,
- 2) Örnekleme oluşturan bireylerin evreni temsil ettiği,
- 3) Anket uygulanan kişilerin ölçme araçlarına samimi olarak cevap vereceği varsayılmıştır.

1.5. Sınırlılıklar

Bu araştırma;

- 1) Araştırma, İstanbul İli, Küçükçekmece, Bahçelievler ve Başakşehir ilçelerindeki MEB'e ait okullarda görevli yönetici ve öğretmenlerle sınırlanmıştır.
- 2) Araştırma sonucunda çıkacak veriler, "Empatik Eğilim Ölçeği", ve "Problem Çözme Envanteri" ile sınırlıdır.
- 3) Araştırma verilerinin toplanma süreci, 2017–2018 eğitim ve öğretim yılı ile sınırlı tutulmuştur.
- 4) Araştırma verileri, araştırmanın gerçekteştiği örneklem (200 yönetici, 500 öğretmen) ile sınırlıdır.

1.6. Tanımlar

Çalışma kapsamında araştırılan kavramların genel hatlarıyla tanımları aşağıdaki gibidir.

Empati: Karmaşık bir kavram olarak empati insan hayatındaki temel iletişim becerilerinden bir tanesi olarak kabul edilmektedir. "Empati, bir insanın kendisini

karşısındakinin yerine koyarak onun duygularını, düşüncelerini doğru biçimde anlamasıdır” (Arslan, 2016: 52).

Empatik Eğilim: Empatik eğilim ise bireylerin empati yapmaya dair eğilimini açıklamak yardımcıdır. Empatik eğilim; duygusal öğrenme, zihinsel öğrenme, davranışsal öğrenme aşamalarından oluşmaktadır (Demir ve Dilmaç, 2019: 138). Empatik eğilim, karşılıklı olarak fayda sağlama potansiyeline sahiptir.

Problem Çözme Becerisi:“Problem, bir soruyu cevaplamak, bir nesnenin yerini belirlemek, bir işi güvence altına almak, bir öğrenciye öğretmek gibi şeyler olabilir. Problem çözmek ise kişilerin otomatik bir çözümlemelerinin olmadığı bir hedefe ulaşma çabalarıdır” (Gür ve Hangül, 2015: 96).

İKİNCİ BÖLÜM

KAVRAMSAL ÇERÇEVE

2.1. Empatik Eğilim

Empati, karmaşık bir kavram olarak görünmektedir. Yaygın bir biçimde empati, insanların kendilerini karşısındakinin yerine koyabilme yeteneği şeklinde ifade edilmektedir. İnsanların duyu sistemlerini/durumlarını açıklamada yardımcı psikolojik bir etken olan empati, psikolojik kavramlarla ilişkilendirilmektedir (Powell ve Roberts, 2017: 138).

Empati, insan sağlığıyla ilgili alanların incelediği bir kavram niteliği taşır ve insan hayatındaki temel iletişim becerilerinden bir tanesidir (Turan vd., 2019: 122). Empatiyle ilgili çalışmalarda farklı yaklaşımların varlığı söz konusudur ve kavram çok yönlü olarak ele alınmaktadır.

2.1.1. Empati Kavramının Tanımı ve Tarihçesi

“Empati, bir insanın kendisini karşısındakinin yerine koyarak onun duygularını, düşüncelerini doğru biçimde anlamasıdır” (Arslan, 2016: 52). Bu tanımdan hareketle empati kavramının bireyin karşısındaki kişi ya da kişilere odaklı bir şekilde yaklaşımının etrafında şekillendiğini söylemek mümkündür. Dolayısıyla empati, gündelik hayatın her aşamasında kendisini gösterebilir.

Dünyayı başka birinin bakış açısıyla görmek ve değerlendirmek, empati kavramının açıklanmasında faydalanılan hususlar arasında yer almaktadır. Kavram olarak empati, duyarlılık ve anlayış olarak açıklanmaktadır (Smith, 2006: 3). Empatiyle ilgili olarak

farklı dönemlerde getirilen farklı tanımların varlığı, empatinin çok boyutlu bir kavram niteliği taşımasıyla ilgilidir.

Bir tanımda ise empati şöyle açıklanmaktadır: “Empati; bireyin kendisini etkileşimde bulunduğu karşı ben’in yerine koyması, olaylara onun gözüyle bakması, karşı ben’in duygularını ve düşüncelerini doğru olarak anlaması, hissetmesi ve bu durumu ona iletmesi sürecidir” (Demir, 2012: 108). Empati kavramının kişiler arasındaki etkileşimlere dayalı olarak ne şekilde kendisini gösterdiğini ortaya koyması bakımından bu tanım açıklayıcı görünmektedir.

Empati kavramının tanımı yapılırken empatik eğilim ve empatik beceri yönleriyle tanım yapıldığı görülmektedir. Böyle bir yaklaşımla empati şöyle tanımlanmıştır: “Empatik eğilim, empatinin duygusal boyutunu oluşturmakta ve bireyin empati yapma potansiyelini göstermektedir. Empatik beceri ise bireyin empati kurabilme durumunu ifade etmektedir” (Karaca, Açıkgöz ve Akkuş, 2013: 118).

İlk olarak 1900’lü yıllarda kullanılan empati kavramı, estetik ve psikoloji çalışmalarında yer almıştır. Empatiyi ilk kez kullanan araştırmacı ise Alman psikolog Teodor Lipps olarak bilinmektedir (Şenol, Akça ve Çümen, 2012: 2). Yirminci yüzyılın başlarından itibaren ortaya çıkan ve gelişen empati kavramı, gündelik hayatın bir parçası olarak değerlendirilmektedir.

Empati yetersizliğinin ya da yoksunluğunun psikolojik bozukluklarla ilişkili olduğu düşüncesi, 2000’li yıllarda empatinin daha çok araştırılan bir konu halini almasını beraberinde getirmiştir (Güzel, Sevi Tok ve Güney, 2019: 56). Bu durum hem empatinin daha fazla araştırmada yer almasıyla sonuçlanmış hem de empatinin farklı yönleriyle incelenmesini beraberinde getirmiştir. Psikolojik bozukluklarla yakından ilişkili bir şekilde değerlendirilen empatinin yakın gelecekte daha fazla araştırmaya konu olması beklenebilir.

2.1.2. Empatinin Önemi ve Empati ile İlgili Değişkenler

Empati, bireyin başka birisiyle duygusal bir yakınlık içinde olması ya da özdeşleşmesi gibi durumları içermektedir. Sosyal ilişkilerde empati ayırt edici bir etken olarak kabul

edilmektedir (Kambitsch, 2014: 1). Empatiyle ilgili değişkenler kapsamında yer alan bu hususlar aynı zamanda empatinin önemini meydana getiren hususlar arasındadır.

Farklı disiplinlerin araştırması konusu olan empati, pek çok değişkenle ilişkilidir. Aşağıdaki tablo üzerinde empati ile ilişkili değişkenlere dair açıklayıcı bilgiler derlenmiştir.

Tablo 2.1.2.1: Empati ve İlgili Değişkenler

Terim	Tanım	Kendi- diğeri ayrımı var mı?	Diğeri kişi ile içinde bulunulan durumun benzerliği var mıdır?	Yardım davranışını işaret ediyor mu?	Eş anlamlı sözcükler
Duygusal bağlaşıklık	Kişinin duygusunun tam olarak kavranması sonucunda kişiler arasında benzer duygular artmasıdır.	Kaybolur	Vardır	Belirti yok	Kişisel acı, başkasının yerine hissetme, duygusal transfer
Sempati	Bir kişi diğeri kişinin acısını tam olarak kavradığında, o kişinin diğeri kişiye acıduğunu hissetmesidir.	Tamdır	yoktur	İçinde bulunulan durumun fayda ve maliyetinin hesabına dayanır.	
Empati	Diğeri kişinin kötü durumu ya da içinde bulunduğu durum tam olarak kavrandıktan sonra, dinleyen kişinin dinlediği kişi ile kendisini benzer duygusal duruma getirmesidir.	Tamdır	Vardır	Dinlenen kişi ile artan bir şekilde samimiyet/benzerliğin göze çarpan bir şekilde görülmesi	
Bilişsel empati	Diğeri kişinin kötü durumu ya da içinde bulunduğu durum tam olarak kavrandıktan sonra dinleyen kişi dinlediği kişinin durumunu ona belirtmesidir. Bunu yaparken, onun içinde bulunduğu duygusal durumu gösterme gereksinimi duymamasıdır.	Tamdır	Kısmen, çünkü bu durum aşağı yukarı kavranılabilir	Muhtemelen , çünkü benzer samimi konular için yardım istenilme olasılığı yüksektir.	Gerçek (doğru) empati, rol alma
Sosyal yönlü güçlü davranış	Diğeri kişinin acısını azaltmak için yapılan hareketlerdir.	Birbirine dayanmak ve güvenmek vardır.	Yeterli değildir	Doğasında vardır	Yardım etme, yardımına koşma

Kaynak: Özbek, 2005: 584.

Tabloda yer alan bilgilerden hareketle duygusal bağlaşıklık, sempati, sosyal yönü güçlü davranışlar empati ile ilgili temel değişkenler olarak ön plana çıkmaktadır. Empati ile bu değişkenler arasındaki ilişkiyi ortaya çıkaran hususlar, tablo üzerindeki bilgiler aracılığıyla açıklanmaktadır.

Empati ile ilgili diğer değişkenler aşağıdaki gibi sıralanmaktadır (Güzel, Sevi Tok ve Güney, 2019: 56):

- i. Duyarlılık,
- ii. İyimser bakış açısı,
- iii. Sosyal davranışlar,
- iv. Sempati,
- v. Davranış bozuklukları,
- vi. Akran zorbalığı,
- vii. Mobbing,
- viii. Dikkat eksikliği,
- ix. Problem çözme becerisi,
- x. Çatışma yönetimi yeteneği,
- xi. Benlik saygısı şeklindedir.

Değinilen olumsuz yöndeki tutum ve davranışlar, empati yetersizliği halinde kendisini göstermektedir. Empatiyle ilgili çok sayıda psikolojik değişken bulunmaktadır. Bunlara ek olarak duyarlılık empati ile yakından ilişkidir. Çünkü duyarlılık, insanların çevresindeki bireylerin duygularına dair farkındalıklarının yüksek olmasını ifade etmektedir (Pala, 2008: 14).

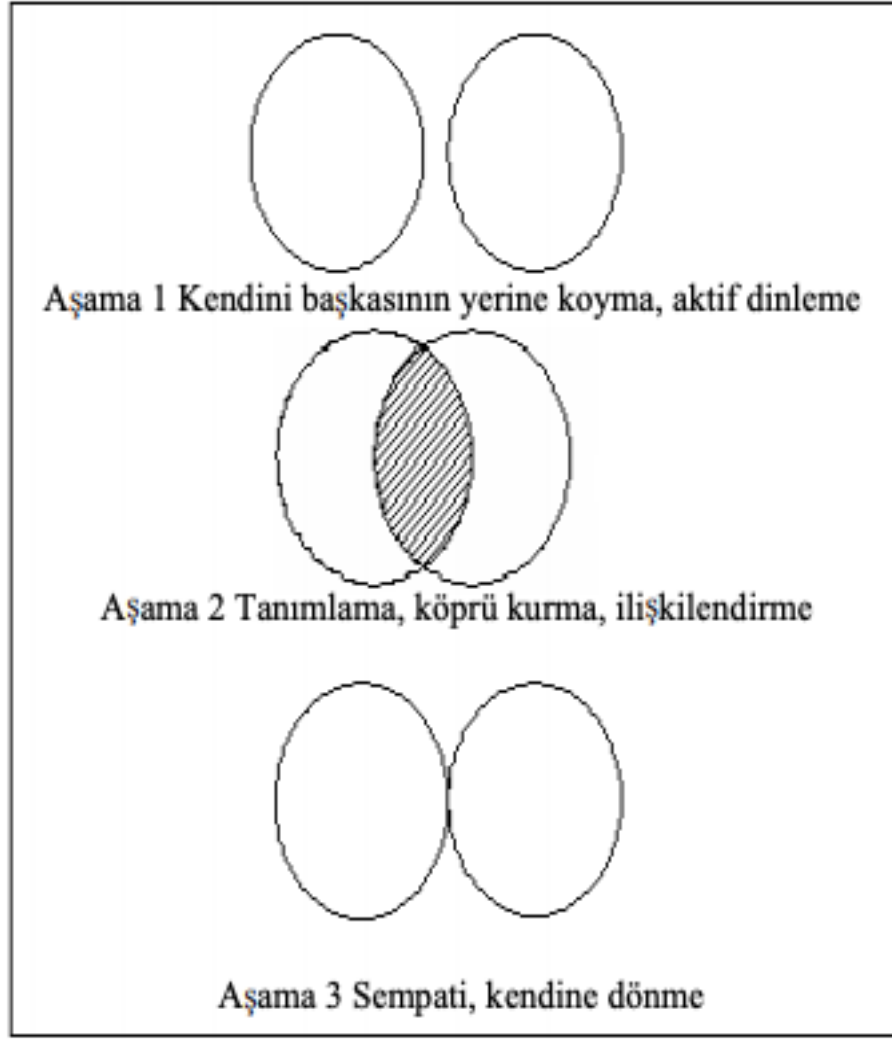
İnsanların sosyal etkileşimlerinde tutum ve davranışları, tepkilerini ölçmek için yürütülen çalışmalar, empati ile ilgili değişkenleri belirleyen unsurlar arasındadır (Klimecki, Vuilleumer ve Sander, 2016: 2). Empati, kişiler arasındaki ilişkilerin seyrinde etkisini göstermektedir. Bu nedenle empati, insan hayatında son derece önemli bir yere sahiptir. Empatinin davranışların yanı sıra problem çözme becerisi, benlik saygısı, bakış açısı gibi konularla ilişkili olması, insanlar için empatinin önemini artıran hususlardan bir tanesi olarak görünmektedir.

2.1.3. Empatinin Öğeleri

Empati, temelde iki ögenin varlığını içermektedir. Bunlar bilişsel ve duygusal açıdan empatiyi meydana getirmektedir. Empati, karşıdaki bireyin iç dünyasını düşünme ve hissetmeyi ifade etmektedir (Bilge ve Bilge, 2017: 607). Buradan hareketle empatinin öğeleri için duygusal tepkiyle ilişkili hususlar etrafında şekillenmektedir çıkarımı yapılabilir.

Kişiler arasındaki deneyimler, ihtiyaçlar, arzuların paylaşımında empati duygusal açıdan bir köprü rolü oynamaktadır (Riess, 2017: 74). Bunlar aynı zamanda empatinin öğeleri kapsamında kendisine yer edinmiştir. Empatinin bu öğeleri, insanların karşısındaki kişinin yerine kendilerini koyabilmelerini ve onlar gibi düşünebilmelerini sağlayan bir konumda olması sebebiyle ayrıca önemli bir yere sahiptir.

Empatinin öğeleri kapsamında yer alan başlıca hususlar, aşağıdaki tabloda belirtildiği gibidir.

Şekil 2.1.3.1: Empatinin Öğeleri

Kaynak:Özcan, 2007: 16.

Şekil 2.1.3.1’de empatinin oluşumuna yönelik olarak öğeler yer almaktadır. İlk aşamada bireyin kendisini başkasının yerine koyması ve aktif dinlemesi gerekmektedir ve beklenmektedir. İkinci aşamaya gelindiğinde ise tanımlama, köprü kurma ve ilişkilendirme öğelerinin varlığı gözlenmektedir. Sempati ve kendine dönme öğeleri ise üçüncü aşamada ortaya çıkmaktadır. Empatinin ortaya çıkmasının hangi aşamaların birbirini takip etmesiyle gerçekleştiğini göstermesi bakımından değinilen hususların dikkate alınmasında fayda vardır.

“Empati; dikkat, algı, duyarlılık ve farkında oluş gibi unsurları gerektirmektedir” (Kılıç ve Şahin, 2019: 855). Empatinin öğeleri kapsamında yer alan başlıca tutum ve

davranışları özetlemesi bakımından bu cümlede yer alan hususlar oldukça önemlidir. Değınilen öğeler aracılığıyla birey, çevresiyle iletişim kurma konusunda daha başarılı olacaktır.

2.1.4. Empatinin Bileşenleri

Çok boyutlu bir kavram olarak empatinin bileşenleri, empati kavramının farklı yönlerini vurgulayacak şekildedir. Empati kavramının başlıca bileşenleri bilişsel, duygusal, algısal, bildirişimsel şeklinde sıralanmaktadır (Ratka, 2018: 1141). Bu dört bileşenin empatinin genel hatlarını meydana getirdiği konusunda fikir birliğinden bahsedilmesi mümkündür.

Aşağıdaki tabloda konuyla ilgili araştırmalarda yer verilen empatik eğilim bileşenleri yer almaktadır.

Tablo 2.1.4.1:Empatik Eğilim Bileşenleri

DUYUŞSAL STRATEJİLER	<ul style="list-style-type: none"> • Bağımsız Düşünme • Ben Merkezli veya Toplum Merkezli İç Görüler Geliştirme • Tarafsız Düşünmeyi Hayata Geçirme • Duygu ve Düşünce Arasındaki İlişkiyi Anlama • Zihinsel Alçak Gönüllüğü ve Yargıyı Geciktirmeyi Geliştirme • Zihinsel Cesareti Geliştirme • Zihinsel İyi Niyeti ve Dürüstlüğü Geliştirme • Zihinsel Azmi Geliştirme • Düşünme Becerisine Güven Duymayı Geliştirme
BİLİŞSEL STRATEJİLER MAKRO YETENEKLER	<ul style="list-style-type: none"> • Genellemeleri Arılaştırma ve Yalınlaştırarak Anlamını Bozmaktan Kaçınma • Benzer Durumları Karşılaştırma: İç Görüleri Yeni Bağlamlara Transfer Etme • Bireyin Bakış Açısını Geliştirme: İnançları, Görüşleri veya Kuramları • Yaratma ya da Keşfetme • Sorunları, Sonuçları veya İnançları Açık Hale Getirme • Sözcüklerin veya Söz Öbeklerinin Açık Hale Getirilmesi ve Analiz Edilmesi • Değerlendirme İçin Ölçüt Geliştirme • Bilgi Kaynaklarının Güvenilirliğini Değerlendirme • Derinlemesine Sorgulama • Görüşleri, Yorumları, İnançları veya Kuramları Analiz Etme ya da Değerlendirme • Çözümler Üretme ya da Çözümleri Değerlendirme • Eylemleri veya Politikaları Analiz Etme ya da Değerlendirme • Eleştirel Okuma • Eleştirel Dinleme • Disiplinler Arası İlişki Kurma • Sokratik Tartışmayı Uygulama • Diyalojsal Düşünme • Diyalektik Uslamlama
BİLİŞSEL STRATEJİLER MİKRO BECERİLER	<ul style="list-style-type: none"> • Gerçek Uygulama ile İdealleri Karşılaştırma ve Birbirinden Ayırt Etme • Düşünme Hakkında Kusursuz Düşünme: Eleştirel Sözcük Dağarcığı Kullanma • Önemli Benzerliklere ve Farklılıklara Dikkat Etme • Sayıltıları İnceleme ve Değerlendirme • İlgili Olmayan Olgulardan İlgili Olanları Ayırt Etme • Akılcı Çıkarımlar, Kestirmeler veya Yorumlar Oluşturma • Kanıtları ve İddia Edilen Olguları Değerlendirme • Çelişkileri Fark Etme • Doğurguları ve Sonuçları Keşfetme

Kaynak: Erduran, 2018: 19.

Yukarıdaki tabloda yer alan düşünme stratejileri, bireyin empatik eğilimi ile doğru orantılı bir şekilde kendisini göstermektedir. Bu nedenle duygusal stratejiler ile bilişsel stratejilerin empatik eğilimi açıklamada önemli bir yere sahip olduğu yönünde bir yorum yapılabilir.

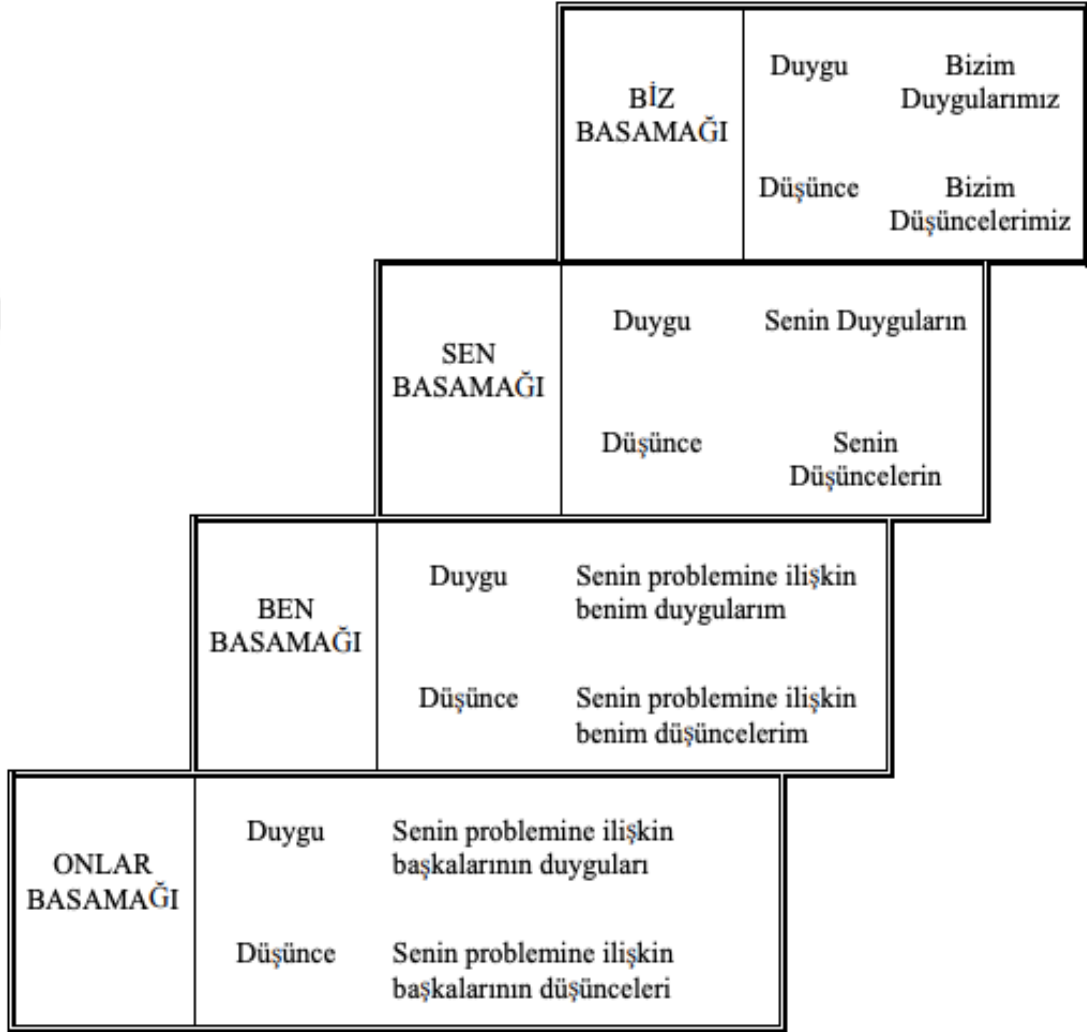
Empati kapsamında yer alan bileşenler aşağıdaki gibi sıralanmaktadır (Gürsel, 2016: 7-8):

- i. Bilişsel bileşen,
- ii. Duygusal bileşen,
- iii. Algısal bileşen,
- iv. Bildirişimsel bileşen,
- v. Sempati,
- vi. Özdeşim,
- vii. İçtenlik,
- viii. Kişiler arası ilişkiler,
- ix. Sezgisel tanı,
- x. Benmerkezcilik,
- xi. Rol oynama,
- xii. Çıkarsama,
- xiii. Heyecan yayılması şeklindedir.

Görüldüğü üzere empati kavramıyla doğrudan ya da dolaylı ilişki içindeki kavramlar empati bileşenleri kapsamında açıklanmaktadır.

2.1.5. Empatinin Basamakları

Empati, aşamalı biçimde değerlendirilmesi gereken bir kavram olarak görünmektedir. Böyle bir yaklaşımla empatinin basamakları aşağıdaki şekil üzerinde gösterildiği gibidir.

Şekil 2.1.5.1: Empatinin Basamakları

Kaynak:Özcan, 2007: 20.

Şekil 2.1.5.1'e göre empati dört basamaktan oluşur. Bu basamaklardan ilki onlar basamağıdır. Onlar basamağında duygu ve düşünceler, senin problemine dair başkalarının duygu ve düşünceleri şeklindedir. Bir sonraki basamak olan ben basamağında ise duygu ve düşüncelerin senin problemine ilişkin benim duygularım ve

senin problemine ilişkin benim düşüncelerim biçimindedir. Sen basamağında duygu ve düşünceler, senin duyguların ve senin düşüncelerin şeklindedir. Biz basamağına gelindiğinde duygular ile düşünceler, bizim duygularımız ve bizim düşüncelerimiz halini almaktadır.

2.1.6. Empatide Yaklaşımlar

Empati konusunda pek çok araştırmacı çalışmaktadır ve bu çalışmalarda farklı yaklaşımlar ortaya koyulmuştur. Hoffman, Lennon ve Eisenberg, Rogers, Gander ve Gardiner empati yaklaşımları kapsamında yer almaktadır. Bununla birlikte empati konusunda geliştirilen çok sayıda modelden bahsedilmektedir (Demir, 2012: 107).

Aşağıdaki tabloda Hoffman'ın empati gelişim modeli açıklanmıştır.

Tablo 2.1.6.1:Hoffman Empati Gelişim Modeli

Yaş	En Yakın Ortaya Çıkış Modu	Başkalarını Bilişsel Olarak Algılama	Empatik Cevap
0-1 yaş	Birinci Döngüsel Tepkiler Hareket Taklitçilik Klasik Koşullanma Doğrudan İlişki	Karşımdakiyle kendini bir olarak algılıyor, kendi ve başkaları arasında belirgin bir ayırım yok.	Global empati, kaygı, olumsuz duygunun paylaşımı, kendisinin mi karşımdakinin mi sıkıntıda olduğu belirsiz.
1-2 Yaş	Hareket Taklitçilik Klasik Koşullanma Doğrudan İlişki	Kişi devamlılığı oluşmuş, kendi ve başkaları arasında içsel karşılığı var.	Kişinin kendisi ve başkaları arasındaki sınırların belirgin olduğu için empati olası. Başkalarına yardım etme çabaları, rol alma yeteneğinin eksikliğinden dolayı genelde uygunsuz.
3-10 yaş	Hareket Taklitçilik Klasik Koşullanma Doğrudan İlişki Dil Aracılığıyla Çağırışım Rol Alma	Kompleks rol alma gelişimi giderek artar.	Rol alma yeteneğinin artması, çoğul karşılıklı duygular olan gelişmiş empatiye yol açar. Yardım etme giderek daha uygun hale gelir.
10 yaş-yetişkin	Hareket Taklitçilik Klasik Koşullanma Doğrudan İlişki Dil Aracılığıyla Çağırışım Rol Alma	Kişiliği, kimliği tamamlanır. Başkaları, zaman ve durumlar karşısında gerekliliğini korur.	En gelişmiş düzeyde empatiyi duyma artık mümkündür. durumlardaki ipuçlarının sayesinde hayata ve olaylara özel kategorilerle empati görülebilir.

Kaynak: Gürtunca, 2013: 54.

Tabloda yer alan bilgilere göre empati gelişimi 0-1 yaş, 1-2 yaş, 3-10yaş ve 10 yaş-yetişkin şeklinde dönemlere ayrılmaktadır. Empati gelişim modelinde en yakın ortaya çıkış modu, başkalarını bilişsel olarak algılama, empatik cevap kategorilerinin varlığı söz konusudur.

Empati ile ilgili yaklaşımlarda sağlık sektörü çalışanları, öğrenciler, öğretmenler ve öğretmen adaylarının empati yetenekleri ve empatik eğilimlerini ölçmek adına yapılan araştırmalar ön plana çıkmaktadır. Bu araştırmalarda empatik eğilim ile problem çözme, saldırganlık, çatışma yönetimi, öfke gibi hususların ilişkisi değerlendirilmektedir (Kılıç ve Şahin, 2019: 855).

2.1.7. Empatinin İletişimdeki Yeri

Daha önceki kısımlarda empatinin temel iletişim becerilerinden bir tanesi olduğuna değinilmişti. Dolayısıyla empatinin iletişimdeki yerini sürecin merkezinde yer almaktadır şeklinde değerlendirmek mümkündür. Empati, sağlıklı bir şekilde iletişim kurulması sürecinin merkezinde kendisine yer edinmiş durumdadır ve iletişim kurulurken yaşanan çatışmaların önüne geçmektedir (Gökler, 2009: 84).

Empatinin iletişimdeki yerini anlayabilmek için empatik iletişim ve empatik olmayan iletişimin kıyaslanmasında fayda vardır. Aşağıda bu hususta yer alan unsurlar sıralanmaktadır (Sezer, 2018: 123):

- i. Empatik iletişimde üretkenlik teşvik edilir, empatik olmayan iletişimde bu durum iyi karşılanmaz.
- ii. Empatik iletişimde akıl önemlidir, empatik olmayan iletişimde kendi aklını kullanmaya sıcak bakılmaz.
- iii. Empatik iletişimde doğallık esastır, empatik olmayan iletişimde doğallık hoş görülmez.
- iv. Empatik iletişimde bireyselleşme esastır, empatik olmayan iletişimde bireyselleşmeye olumlu yaklaşım yoktur.
- v. Empatik iletişimde her insanın iyi ve kötü yanları olduğu kabul edilir, empatik olmayan iletişimde ise iyi ve kötü keskin çizgilerle ayrılır.
- vi. Empatik iletişimde açık iletişim anlayışı vardır, empatik olmayan iletişim ise ima yoluyla iletişimi tercih eder.
- vii. Empatik iletişime göre kişilerarası ilişkilerde öz öne çıkarken empatik olmayan iletişimde ise biçim öne çıkmaktadır.

Sıralanan maddelerden anlaşılacağı üzere empatinin iletişimle ilgili süreçlerde merkezi bir yerinin olmasının yanı sıra empatik iletişim kurulması halinde daha sağlıklı süreçlerin insanları beklediği söylenebilir.

Bir insanın karşısındakini daha iyi anlaması ve daha sağlıklı bir iletişim kurması için empati yeteneğine ihtiyacı bulunmaktadır (Üstündağ vd., 2018: 228). Empatinin iletişimdeki yerini açıklayan bu ihtiyaç aynı zamanda empati ve iletişim arasındaki ilişkinin kaçınılmaz olarak ortaya çıktığını işaret etmektedir.

2.1.8. Empati ve Eğitim

Eğitimde empatinin varlığı oldukça önemlidir. Çünkü eğitimle birlikte istenen hedeflere ulaşılmasında empati becerilerine ihtiyaç duyulmaktadır. Empatik eğilimin yüksek olduğu bir eğitim sürecinde başarı oranlarının daha yüksek olması beklenmektedir. Eğitim ve empati ilişkisinde bireyin duygularını fark etmesi, iletişim kurma, anlaşıldığını hissetme, kendini ifade etme gelişmelerinin etkisi gözlenmektedir (Karaca, Açıköz ve Akkuş, 2013: 118).

İnsan ilişkilerinin olduğu alanların hepsinde empatinin varlığı, etkili bir iletişimin varlığı için ön koşullardan birisi olarak kabul edilmektedir. Özellikle insanlarla bire bir iletişim kurulan mesleklerde empatinin etkileri daha belirgin gözlenmektedir. Öğretmenlik mesleği, gerek eğitimin merkezinde yer alması gerekse bu açıklamaya uyması yönüyle eğitim ve empati açısından ayrı bir öneme sahiptir. Empati ve eğitim ilişkisine paralel olarak öğretmenlik mesleğinde empati ihtiyacının daha fazla olduğu görülmektedir (Bilge ve Bilge, 2017: 608).

2.1.9. Sosyal Bilgiler Eğitiminde Empati

Empati, sosyal bilgiler dersinin temel öznelere bir tanesidir. Örneğin tarih dersiyle ilgili bir konuda öğrencinin tarihteki kişinin yerine kendisini koyması ve dönemin koşullarına göre kişinin düşünce yapısını anlamaya çalışması, empati aracılığıyla olmaktadır (Çalışkan, 2008: 478). Bu yönüyle empati, sosyal bilgiler eğitiminin önemli bir parçasıdır.

Başka birisinin yerine kendini koyarak düşünme, durumları bu yaklaşımla değerlendirme, o kişinin bakış açısından olayları anlamak için çaba gösterme yönündeki girişimleri açıklayan empati, demokratik bir kişilik oluşmasına katkı sağlamakla birlikte hoşgörü ve duyarlılık düzeyinin artmasına katkıda bulunmaktadır (Kabapınar, 2005: 98). Eğitimde empatinin bu ve benzer yöndeki etkilerinin önemi büyüktür. Sosyal bilgiler eğitiminde empatinin varlığına dair de aynı husus geçerli görünmektedir denilebilir.

“Empati becerisi, Milli Eğitim Bakanlığı tarafından belirlenen, Sosyal Bilgiler dersinde öğrencilere kazandırılmak istenen beceriler arasındadır. Milli Eğitim Bakanlığı Programında farklı perspektiften bakma, açık fikirli olma, başkalarının düşünce ve duygularını anlama, farklılıklara saygı duyma, ortak bir amaç çevresinde toplanma gibi açıklamaların empati ile ilişkili beceriler olduğu görülmektedir” (Yılmaz, 2016: 3). Bu ifadeler, sosyal bilgiler eğitiminde empatinin merkezi bir konumda olduğunu destekler niteliktedir. Ayrıca empati ile ilgili yeteneklerin sosyal bilgiler dersiyle birlikte hedeflenen kazanımlar arasında yer aldığını göstermesi bakımından bu bilgiler açıklayıcı konumdadır.

2.2. Problem ve Problem Çözme

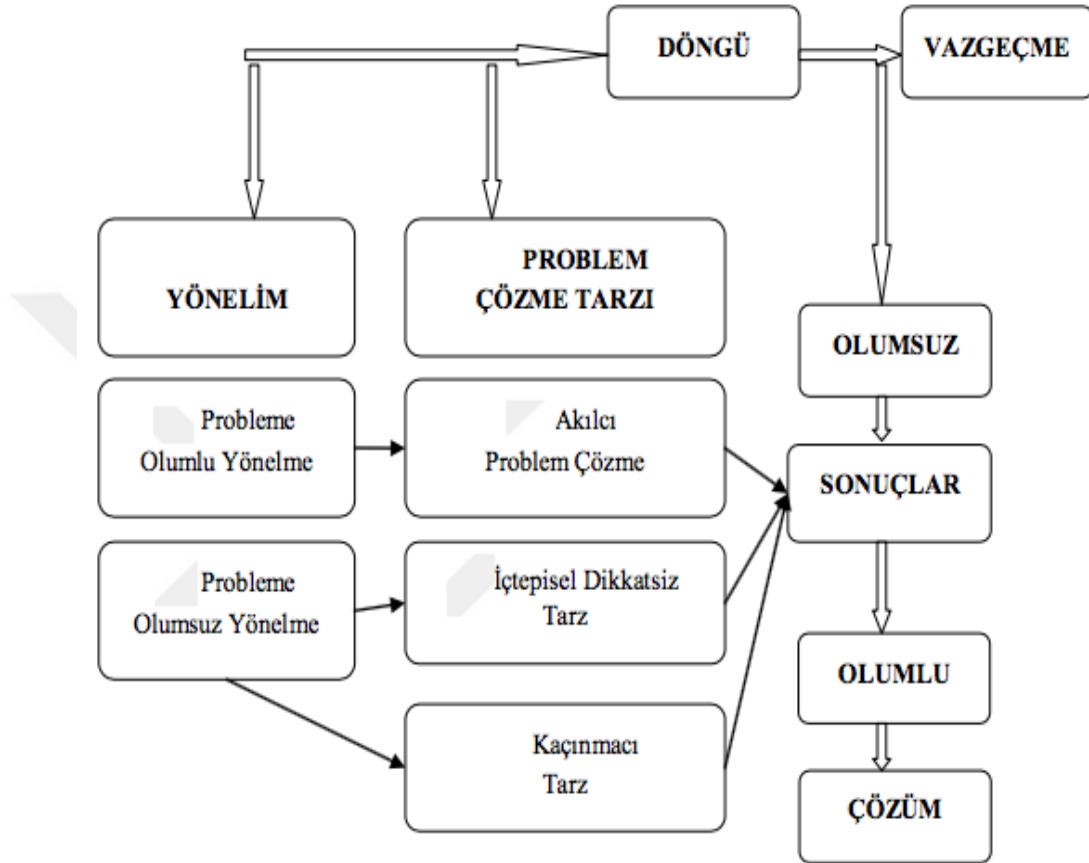
“Problem, bir soruyu cevaplamak, bir nesnenin yerini belirlemek, bir işi güvence altına almak, bir öğrenciye öğretmek gibi şeyler olabilir. Problem çözmek ise kişilerin otomatik bir çözümlenmelerinin olmadığı bir hedefe ulaşma çabalarıdır” (Gür ve Hangül, 2015: 96).

Başka bir tanımda problem ve problem çözme şu şekilde açıklanmaktadır: “Problem, bireyin karşılaştığı bir olayı o andaki bilgi birikimiyle açıklayamaması durumuna işaret eder. Problem çözme, bir zorluktan çıkış yolu bulma sürecidir” (Apaydın ve Kandemir, 2019: 2003).

Eğitimle ilgili süreçlerin çıktısı niteliği taşıyan problem çözme becerisi, karşılaşılan problemin çözümlenmesinde eğitimle birlikte elde edilen bilgilerin kullanılmasını içermektedir. Problem çözme becerisi, problemlere dair bilgi ve birikim sahibi

olmanın yanında bunları çözüm için kullanabilme ile ilgilidir (Vatansever Bayraktar, Doğan ve Toy, 2018a: 197).

Problem çözenin sahip olduğu kapsam aşağıdaki şekil üzerinde gösterildiği gibidir.

Şekil 2.2.1: Problem Çözenin Kapsamı

Kaynak: Güneş, 2011: 58.

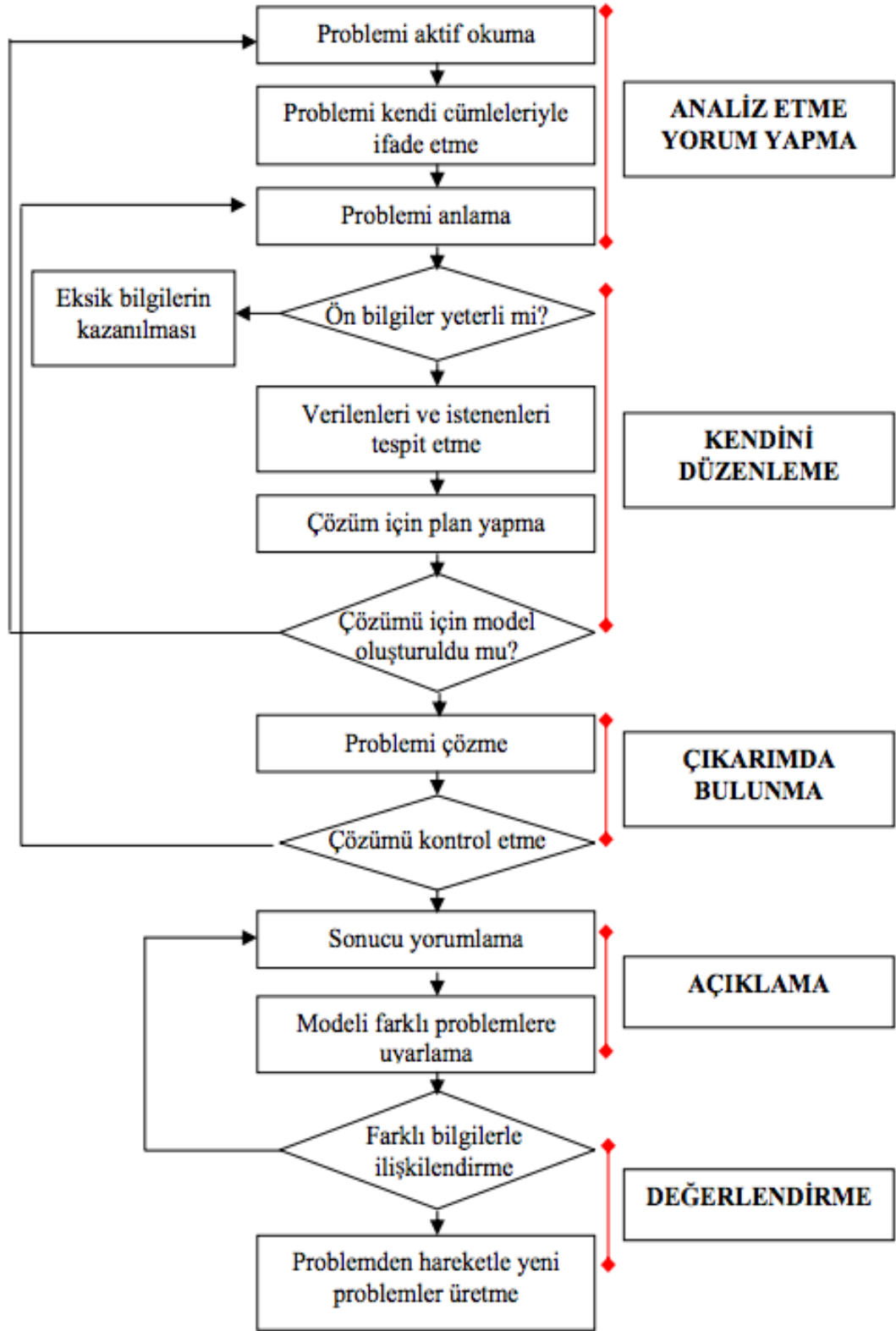
Şekil 2.2.1’de yer alan bilgilere göre problem çözenin kapsamında yönelim ve problem çözenin tarzının etrafında şekillenen bir yapıdan bahsedilmektedir. Bireyin karşılaştığı probleme karşı olumlu ya da olumsuz yönelimi gözlenebilir. Problem çözenin tarzı ise akılcı olabileceği gibi dikkatsiz (iç tepkisel) ya da kaçınmacı tarzla yürütülebilir. Bu noktada benimsenecek olan tarzın sonuçlar üzerinde etkisini göstermesi kaçınılmazdır. Vazgeçme yönünde karar verilmesi halinde problem çözenin süreci sona ermekte iken diğer seçenekte problemin olumlu bir şekilde çözülmesi söz konusu olmaktadır.

Verilen bilgilere göre bireylerin yönelimleri ve benimsedikleri tarzın yanında sürecin ilerleyişinde karşılaşılan hususlar, problem çözmenin kapsamını meydana getirmektedir.

2.2.1. Problem Çözme Aşamaları

Bir problemin çözülmesi için takip edilmesi gereken bazı aşamalar bulunmaktadır. Bunların başında problemin anlaşılması gelmektedir. Çünkü problemi doğru bir şekilde anlamadan çözüme ulaşmak mümkün olmayacaktır. İkinci olarak problemle ilişkili hususların belirlenmesi beklenir. Böylece problem çözme için gereken bilgiler toplanmaktadır. Probleme dair elde edilen bilgiler, sürecin temelini oluşturmaktadır. Bilgi konusunda yapılan hatalar, çözüm için uygulamaya geçildikten sonra tekrar başa dönülmesini gerektirmektedir (Özsoy, 2005: 181).

Problem çözme sürecinde birbirini takip eden aşamalar, aşağıdaki şekil üzerinde gösterilmiştir.

Şekil 2.2.1.1: Problem Çözme Sürecinin Aşamaları

Kaynak: Türnüklü ve Yeşildere, 2005: 110.

Şekil 2.2.1.1’de yer alan bilgilere göre problem çözme aşamalarının ilki analiz etmedir. Analiz etmede, problemi aktif etme, problemi kendi cümleleriyle ifade etme, problemi anlama eylemleri vardır. İkinci aşama kendimi düzenleme aşamasıdır. Kendini düzenleme aşamasında ön bilgilerin yeterliliği araştırılmakta, istenenleri tespit etme, çözüm için plan yapma, çözüm için model oluşturulup oluşturulmadığı kontrol edilmektedir. Takip eden çıkarımda bulunma aşamasında problemi çözme ve çözümü kontrol etme adımları atılmaktadır. Dördüncü aşama, açıklama aşamasıdır. Sonuçların yorumlanması ve modeli farklı problemleri uyarlama eylemleri bu aşamada yer almaktadır. Problem çözme sürecinin beşinci ve son aşaması değerlendirmedir. Değerlendirme aşamasında problemin farklı bilgilerle ilişkilendirme ve problemden hareketle yeni problemler üretme eylemleri yürütülmektedir. Tüm bunların bir araya gelmesi, problem çözme aşamalarının çok yönlü bir şekilde incelenmesi gerektiğini ve probleme dair toplanan bilgilerin büyük öneme sahip olduğunu göstermektedir.

Problem çözme süreci, bireyin bir probleme karşı tepki vermesiyle başlamaktadır (Alver, 2005: 77). Problemin varlığına karşı tepki gösterilmeden problem çözme sürecinin başlaması mümkün değildir. Problem çözme sürecinde bireyin bir hedefi olmalıdır ve bu hedefe yönelik karşılaşılan problemlerin üstesinden gelme hedeflenmektedir. Problem çözme sürecinin temelinde bu husus bulunmaktadır.

2.2.2. Problem Çözme Sürecini Etkileyen Faktörler

Problem çözme süreci içinde bireyin psikolojik açıdan durumu, kendine duyduğu güvenin seviyesi, benlik saygısı, karar verme niteliği, iletişim becerileri gibi faktörler etkilidir (Yıldırım vd., 2011: 907). Her bireyin kendisine özgü bir çözüm tarzı olduğu için problem çözme sürecini etkileyen faktörlerin de sürece özgün bir biçimde değerlendirilmesinde fayda vardır. Problem çözme sürecini etkileyen faktörler, bu kısımda duyuşsal faktörler, bilişsel faktörler, deneyimler olmak üzere üç kategoride ele alınmaktadır.

2.2.2.1. Duyuşsal Faktörler

Bireyin problemlere karşı verdiği duygusal tepkiler, düşünce tarzı, problem çözmeye yönelik inancı gibi hususlar duyuşsal faktörlerin başında gelmektedir. Bununla birlikte duyuşsal faktörlerin stres, kaygı, depresyon gibi sorunları tetikleyici etkileri gözlenebilir (Güneş, 2011: 96). Problem çözme sürecini etkileyen faktörler açısından bu durum ele alındığında duyuşsal faktörlerin olumsuz yöndeki etkisi problemin etkili bir şekilde çözülmesinin önünde engel teşkil etmektedir.

2.2.2.2. Bilişsel Faktörler

Problem çözme sürecinde bireyin üst seviye düşünmesi gerekmektedir. Ancak bu sayede problemin çözümüne dair plan geliştirilmekte, problemin etkili bir şekilde çözümü mümkün olmaktadır. Bilişsel farkındalığın yüksek olmasına paralel olarak problem çözme becerisinin de yüksek olması beklenmektedir (Demir, 2016: 797). Dolayısıyla problem çözme becerisi ve bilişsel faktörler arasında doğru orantılı bir ilişki vardır denebilir.

2.2.2.3. Deneyimler

Herkesin hayatında küçük veya büyük, basit veya karmaşık problemler olmuştur. Dolayısıyla problem çözme sürecinde problemlere dair deneyimler önemli bir yere sahiptir. Bireyin bir problemle daha önce karşılaşmış olması, yani probleme dair deneyiminin bulunması, problem çözmeye elde edilecek başarıyı artıracaktır (Yaşar, 2016: 61). Ayrıca gelecekte karşılaşılabilecek olan problemlere yönelik inancı etkilemesi sebebiyle olumlu deneyimlerin problem çözme sürecindeki önemi büyüktür.

Aşağıda problem çözme sürecinde etkili faktörlere dair bilgiler yer almaktadır (Yıldırım vd., 2011: 908):

- i. Özgüven,
- ii. İletişim becerileri,

- iii. Özsaygı,
- iv. Karar verme stilleri,
- v. Stresle başa çıkabilme becerisi,
- vi. Özyeterlik,
- vii. Psikolojik uyum,
- viii. Dikkat ve odaklanma,
- ix. Zamanı kullanma becerisi,
- x. Gözlem yapabilme yeteneği,
- xi. Doğru durum değlendirmeleri yapma şeklindedir.

Görüldüğü üzere problem çözme sürecinde bireyin kendisiyle ilgili çok sayıda faktörün belirleyici rolleri vardır. Ancak problem çözme sürecini etkileyen faktörleri bunlarla sınırlandırmak doğru değildir. Problem çözme sürecinde etkili olan faktörlerle ilgili verilen bilgiler dikkate alınarak aşağıdaki tabloda yer alan bilgiler derlenmektedir.

Tablo 2.2.2.3.1: Problem Çözmede Etkili Alanlar

Problemi belirleme	Problemi yapılandırma	Çözümü Yaratma	Çözümleri İyileştirme
Sistem düşüncesi	Bilinenleri tanımlama	Fikirler yaratma	Ölçütleri belirleme
Bir problem belirleme	Bilinmeyenleri tanımlama	Ön bilgileri uygulama	Ölçütleri mevcut problemlere uygulama
Bir problemi tanımlama	Bölgümlere ayırma	Muhtemel çözümleri seçme	Çözümlerin sağlamlasını yapma
Önemli konuları belirleme	Enformasyonu düzenleme	Çözümleri bütünleştirme	Çözüm uygulamalarını değerlendirme
Varsayımları belirleme	Proje öğrenme ile uğraşma	Çözümleri yeniden kullanma	Çözümleri diğer problemlere genelleme
Eksik bilgiyi belirleme	Alt-problemleri önceliklendirme	Uygulamayı planlama	Bağımsız değerlendirme yaptırma

(a) Bilişsel Alanda Problem Çözme

Kendini geliştirme	Duygusal Yönetim	Kendini değerlendirme	Diğerlerini Değerlendirme
Olumlu bir tutum geliştirme	Duyguları belirleme	Kişisel değerler oluşturma	Ortak değerler oluşturma
Kişisel amaçları belirleme	Duyguları uygun şekilde ifade etme	Ahlak değerlerini oluşturma	Diğerlerine bağlılık
Açık fikirli olmak	Diğerlerinin duyguları ile uğraşmak (başa çıkmak)	Merak hissi uyandırma	Empati kurma
Kalıcılığı sağlama	Stresi yönetmek	Kendine güven	Saygı gösterme
Memnuniyet yaratmak	Geliştirmek	İddialı olmak, kendi hakkını savunmak	Diğerlerine hizmet etme
Merak	Cesaret	Kendine bağlılık	Farklılıkları takdir etme

(b) Duygusal Alanda Problem Çözme

İletişim	Etkileşime Davet	Bir takımında olmak	Bir örgütte olmak
Vücut dilini okuma	Diğerlerine ilgi gösterme	Amaç belirlemek	Sorumluluğu üstlenmek
Etkin dinleme	Başka sözcüklerle açıklamak	Oybirliğini sağlamak	İddialı olmak, kendi hakkını savunmak
Cevap verme	Diğerlerine yardım	Planlamak	Belgelemek
Bir mesajı düzenleme	Olumlu sözlü-olmayan ifadeler kullanma	İşbirliği yapmak	Kararları etkilemek
Algıları kontrol etme	Yargılamayan olma	Uzlaşmak	Kararları ve sonuçları iletişime sokmak
Eksik bilgiyi belirleme	Alt-problemleri önceliklendirme	Uygulamayı planlamak	Bağımsız değerlendirme yaptırma

(c) Sosyal Alanda Problem Çözme

Kaynak: Bozkulak, 2010: 14.

Tabloda görüldüğü üzere problem çözme sürecinde bilişsel, duygusal ve sosyal faktörlerin etkisi ön plana çıkmaktadır. Problemlerle ilgili yapılan incelemeler, bireyin kendisini geliştirmesi, iletişim becerileri gibi pek çok faktör, problem çözme sürecinin nasıl sona ereceğini belirlemektedir.

Problem çözüme becerisi, eğitimle ilgili süreçlerle yakından ilişkilidir. Bir eğitim programının nitelikli olarak nitelendirilmesinde problem çözüme becerisi gelişmiş bireyler yetiştirme amacının kriter olarak görünmektedir (Vatansever Bayraktar, Doğan ve Toy, 2018a: 197). Buradan hareketle problem çözüme becerisi üzerinde etkili olan faktörler arasında eğitim programının yer aldığı değerlendirilmesi yapılabilir.

2.2.3. Problem Çözme Yaklaşımları

Çoğunlukla matematik ya da sayısal disiplinlerle ilişkili olarak algılanan problemler, aslında hayatın her alanında vardır (Vatansever Bayraktar, Doğan ve Toy (2018a: 196). Problem çözüme becerisi konusunda geliştirilen yaklaşımlar da bunu destekler niteliktedir. Problemlerin büyüklüğü, ortaya çıkış nedenleri gibi hususlar dikkate alınarak çözüm noktasında nasıl hareket edileceğiyle ilgili yaklaşımlar ortaya çıkmıştır.

Problem çözüme, farklı disiplinler tarafından uzun süredir araştırılan bir konudur ve bu araştırmalarda problem çözüme ile ilgili farklı yaklaşımlar benimsenmiştir (Alver, 2005: 77). Çalışmanın bu kısmında problem çözüme yaklaşımları kapsamında içgüdüler, deneme-yanılma, kavrama, hazır modeller yoluyla problem çözüme konuları araştırılmaktadır.

2.2.3.1. İçgüdüler Yoluyla Problem Çözme

Problem çözümede bireyin içgüdülerinden faydalanması, geçmiş deneyimleri de kullanarak karar verilmesiyle ilgilidir. Problemi çözen kişiler içgüdülerini kullanarak problemle ilgili içsel betimlemeler yaparlar (Yaşar, 2016: 58). İçgüdüler yoluyla problem çözülürken bilimsel açıdan yapılması gerekenlerin ya da alışılmış olarak yapılan işlemlerin aksine örneklerin kendisini göstermesi söz konusu olabilir.

2.2.3.2. Deneme-Yanılma Yoluyla Problem Çözme

İsminden de anlaşılacağı üzere deneme-yanılma yoluyla problem çözüme, yapılan deneylerin sonuçlarına göre hareket edilmesi şeklindedir. Deneme-yanılma, farklı

yaklaşımları deneme yeteneğini ifade etmektedir (Sırakaya ve Çakır, 2014: 197). Dolayısıyla problem çözmeye deneme-yanılma, farklı çözüm yollarının denendiği süreçleri beraberinde getirmektedir.

2.2.3.3. Kavrama Yoluyla Problem Çözme

Problem çözme becerisinin doğasında anlama ve kavrama konuları yer almaktadır (Apaydın ve Kandemir, 2019: 2003). Problemin ortaya çıkmasına neden olan faktörlerin kavranması, problem çözümünde yararlanılacak olan araçların kavranması, çözüm sürecinde nasıl ilerleme kaydedileceğinin anlaşılması ve kavranması, kavrama yoluyla problem çözme yaklaşımını oluşturmaktadır.

2.2.3.4. Hazır Modellerle Problem Çözme

Her problemin kendisine özgü bir yapısı vardır ve çözüm için de hazır kalıpların varlığı yerine sürece özgü çözümler üzerinde durulmaktadır. Problem çözme sürecinde hazır modellerle çalışma, geliştirilen modellerden faydalanmanın yanında modeller arasındaki etkileşimlerin dikkate alınmasını içermektedir (Genç ve Karataş, 2017: 610). Modellerin geniş bir çevre tarafından kabul görmesi halinde problem çözme süreçlerinde kullanılması olağandır.

2.2.4. Problem Çözme Kuramları

Bir problemi çözmek için gerekli yöntemlerin belirlenmesi ve buna yönelik yürütülen süreçler problem çözme kavramını açıklamaktadır (Gür ve Hangül, 2015: 96). Problem çözme kavramıyla ilgili olarak yapılan araştırmalarda kabul gören bazı kuramlar vardır. Bunlar arasında John Dewey, Karl Popper, Alex Osborn, Bandura ve Mountrorse tarafından geliştirilen kuramlar bu kısımda açıklanmaktadır.

2.2.4.1. John Dewey'in Yansıtımlı Düşünce Kuramı

John Dewey tarafından geliştirilen yansıtımlı düşünce kuramında problemi algılama, problem üzerinde yaratıcı düşünme, yeni dengelerin kurulması aşamaları bulunmaktadır. Yansıtımlı düşünme kuramında sırasıyla; problemin ortaya çıkış noktasını anlama, problemi tanımlama, problem çözümü için varsayımları belirleme, varsayımları deneme, problem çözmek için uygulamaya geçme şeklinde adımlar takip edilmektedir (Arslan, 2009: 28). John Dewey ortaya koyduğu kuramla ilgili olarak aşamaların ve adımların değişmez nitelikte olmadığını ifade etmektedir. Bu kuramda problemlerin etkili bir şekilde çözüme kavuşturulması için üretken bir düşünce yapısına ihtiyaç duyulmaktadır.

2.2.4.2. Karl Popper'in Problem Çözme Kuramı

Problem çözmeyi bir dünya görüşü şeklinde ele alan Karl Popper, problemi anlamak ve problemin parçalarını belirlemek, problem çözme sürecinin temelini oluşturmaktadır. Popper'in problem çözme kuramında çözüm için cesur davranılması gerektiği vurgulanmaktadır. Yine kuramda problem çözmeye yönelik eleştirilerin dikkate alınması ve eleştirilerin haklı olması halinde problemi çözme konusunda değişiklikler yapılması gerektiği ifade edilmiştir (Güneş, 2011: 42).

2.2.4.3. Alex Osborn'un Problem Çözme Kuramı

Alex Osborn'un problem çözme kuramı ise gerçeği bulma, düşünce bulma ve çözüm bulma olmak üzere üç aşamadan oluşmaktadır. Gerçeği bulma aşamasında problemi tanımlamak için yürütülen çalışmalar anlatılmaktadır. Düşünce bulma ise problemin nasıl çözüleceğine dair fikirlerin üretilmesi ve düşüncelerin ortaya konması eylemlerini kapsar. Çözüm bulma aşaması, değerlendirme ve seçme işlemlerinden oluşur (Nazlı, 2013: 38). Problem çözme konusunda elde edilen sonuçların değerlendirilmesi ve en faydalı olanın seçilmesi ile birlikte problem çözme sürecinin sona ermesi söz konusu olmaktadır.

2.2.4.4. Bandura'nın Problem Çözme Kuramı

Sosyal öğrenme kuramı olarak da bilinen Bandura kuramı, problem çözmede insanın temel yeteneklerinin yani özyeterliğin ön plana çıktığını savunmaktadır. “Sosyal öğrenme kuramının dayandığı temel ilkeler karşılıklı belirleyicilik, sembolleştirme kapasitesi, dolaylı öğrenme kapasitesi, öngörü aktivitesi, kendini düzenleme kapasiteleri ve öz-yeterlidir” (Bayrakçı, 2007: 204). Bandura kuramında, bireyin özyeterlik seviyesinin problem çözme becerisi ile doğru orantılı bir ilişki olduğu ifade edilmektedir. Araştırmacı tarafından belirtilen hususlar aynı zamanda problem çözme sürecinin herkese göre değişiklik gösterdiğini destekler niteliktedir.

2.2.4.5. Mountröse'un Problem Çözme Kuramı

Duyguların problem çözme sürecinde yer aldığı bir kuram olarak Mountröse kuramında davranışları belirleyen duygu ve düşüncelerin açığa çıkarılması gerektiği ifade edilmektedir. Mountröse problem çözme kuramı; problemi tanımlama, duyguları ifade etme, olumsuz inancı bulma, olumlu inancı bulma, geleceği zihinde canlandırma aşamalarından oluşmaktadır (Nazlı, 2013: 39).

Genel bir değerlendirme yapılacak olduğunda problem çözme becerisi, hayatın her alanında ve her döneminde ihtiyaç duyulabilecek bir beceri olması nedeniyle önemlidir. Problem çözme becerisi, bireylerde eleştirel düşünme ve sorgulama becerilerinin gelişmesine katkıda bulunmaktadır (Vatansever Bayraktar, Doğan ve Toy, 2018a: 197). Problem çözme becerisi ile birlikte elde edilmesi olası bu ve benzer kazanımlar, eğitimle ilgili süreçlerde problem çözme becerisinin daha fazla yer edinmesini beraberinde getirmektedir.

Problem çözme, farklı disiplinlerin araştırma konusudur. Aşağıdaki tabloda farklı disiplinlere göre problem çözme sürecine dair bilgiler yer almaktadır.

Tablo 2.2.4.5.1: Farklı Disiplinlerin Bakış Açısıyla Problem Çözme Aşamaları

BİLİMSEL YÖNTEM FEN BİLİMLERİ	YARATICI DÜŞÜNCE PSİKOLOJİ	POLYA'NIN YÖNTEMİ MATEMATİK	ANALİTİK DÜŞÜNCE MÜHENDİSLİK	8D ENDÜSTRİ YÖNTEMİ	YARATICI PROBLEM ÇÖZME HER PROBLEM
Veri analizleri ve hipotezleri tümevarım ile belirleme	Kaynakların Araştırılması	Problem nedir?	Sistemi tasarlamak ve tanımlamak. Bilinmeyenleri belirlemek	1) Bir takım yaklaşımı kullanmak 2) Problemi belirlemek	Problemi tanımlama: Veri toplama ve içeriğin analizi ve araştırılması
Mümkün çözümleri tümdengelimle belirleme	Kuluçka (üretim) dönemi (İhtimaller)	Çözüm planı	Problemi modelleme	3) Acil durumları tespit etme 4) Temel sebepleri bulmak	Fikir üretimi ⇒ çok fikir Yaratıcı fikirlerin değerlendirilmesi ⇒ daha iyi fikirler
Alternatif çözümleri test etme	Açıklama Dönemi (Çözüm için kararı belirleme)	Alternatiflere bakma	Gidişatı ve deneyimleri analiz etme	5) Düzeltici etkinlikleri test etme ve en iyi hareket planını tasarlamak	Fikirleri muhakeme etme ve karar verme ⇒ en iyi çözüm
En iyi çözümü uygulama	Doğrulama ve değiştirme dönemi	Planı uygulama. Sonuçları kontrol etme	Son ürünü değerlendirmek	6) Planı uygulamak 7) Problemin tekrarlanmasını engellemek 8) Takımı kutlamak	Çözümü uygulama ve takip etme. Ne öğrenildi?

Kaynak: Güneş, 2011: 45.

Tabloda yer alan bilgilere göre problem çözme becerisini her disiplin kendisine özgü şekilde ele almaktadır. Buna paralel olarak problem çözme becerisinin aşamaları konusunda farklı yaklaşımlar kendisini göstermektedir. Ancak hangi disiplin için problem çözme becerisi araştırılıyor olursa olsun problemin doğru bir biçimde tanımlanması sürecin merkezinde yer almaktadır. Çünkü doğru bir şekilde tanımlanmayan bir problemin doğru şekilde çözülmesinin mümkün olmadığı araştırmacılar tarafından fikir birliği olan bir konudur.

2.3. Empatik Eğilimle İlgili Araştırmalar

Bu kısımda yurtiçi araştırmalar ve yurtdışı araştırmalar ayrı başlıklar halinde ortaya konulacaktır.

2.3.1. Yurtiçi Araştırmalar

Yiğitbaş vd. (2013) tarafından yapılan araştırma sonuçlarına göre insanların empatik eğilim kazanmaları, uzun bir süreçtir. Aynı araştırmada empatik eğilimi yüksek olan insanlar, çevresindeki gelişmelere duyarsız kalmamakta ve daha fazla yardım etmeye çalışmaktadır şeklinde sonuçlara ulaşılmıştır. Bu nedenle empatik eğilim konusunda çok sayıda çalışma yapılmakta ve empatik eğilimi artırmaya yönelik arayışlar ön plana çıkmaktadır.

Gökler'e göre (2009) empatik eğilim, Türkiye'de Üstün Dökmen tarafından geliştirilen ölçek aracılığıyla ölçülmektedir.

Karaca, Açıkgöz ve Akkuş'a (2013) göre Empatik eğilim, bireyin günlük hayatında empati kurma potansiyelini ifade etmektedir. Buna göre empatik eğilimle ilgili araştırmalarda bireyin empati kurmaya yönelik yaklaşımı üzerinde etkili olan faktörlerin dikkate alındığını söylemek mümkündür.

Kılıç ve Şahin (2019), yaptıkları araştırmada empatik eğilimleri yüksek olan bireylerin tutum ve davranışlarının olumlu yönde seyrettiğini gösteren sonuçlar elde etmişlerdir. Bununla birlikte empati yeteneği gelişmiş olan bireylerin çatışma yönetimi konusunda

fark yansıtan kişiler olarak ön plana çıktıkları araştırmacıların ulaştığı sonuçlardan birisidir.

Demir ve Dilmaç (2019), ergenler üzerinde yaptıkları araştırmada empati becerilerinin yüksek olmasının problem çözme becerisini artırdığı yönünde sonuçlar elde etmiştir. Araştırmada elde edilen sonuçlar, empatinin benlik ve kişilerarası ilişkiler açısından olumlu yönde etkileri olduğunu ortaya koymaktadır. Araştırmada elde edilen sonuçlar empatik eğilimin hayatın farklı alanlarında katkıları olduğunu destekler nitelikte görünmektedir.

Genç ve Kalafat (2010), öğretmenler üzerinde empatik eğilimleri araştırdığı çalışmada okul içinde karşılaşılan sorunların çözülmesi noktasında empati yeteneğinin katkıları olduğu yönünde sonuçlar elde etmiştir. Ayrıca çalışmada ulaşılan sonuçlara göre empati becerisinin gelişmesinin çatışma yaşanma sıklığını azaltarak insan hayatında daha az çatışma yaşanmasını beraberinde getirmektedir.

Vatansever Bayraktar, Doğan ve Toy (2018b), ilkokul öğrencilerinin empatik eğilimleri ve problem çözme becerileri arasındaki ilişkiyi inceledikleri çalışmada ilkokul 2, 3 ve 4. sınıfta eğitim gören 1174 öğrenciyi içeren bir uygulamaya yer vermişlerdir. Araştırmacılar, ilkokul öğrencilerinde empatik eğilim ve problem çözme becerisi arasında pozitif yönlü bir ilişki tespit etmiştir. Başka bir deyişle araştırma sonuçlarına göre ilkokul öğrencilerinde empatik eğilimin artması problem çözme becerisini olumlu yönde geliştirmektedir.

2.3.2. Yurtdışı Araştırmalar

Ioannidou ve Konstantikaki (2008), empatik eğilim hakkındaki araştırmada insanların karşısındaki kişinin ruh halini anlama kapasitesinin empatiyi ifade ettiğini vurgulamıştır. Araştırmada empatinin yanlış anlaşılabilir ve yeterli miktarda kullanılmayan bir iletişim becerisi olduğu yönünde sonuçlar elde edilmiştir.

Kambitsch (2014), empatiyle ilgili yaptığı araştırmada empatinin bireyin başka birisiyle duygusal bir yakınlık içinde olması ya da özdeşleşmesi gibi durumları içerdiğini ortaya koymuş, aynı zamanda sosyal ilişkilerde empatiyi ayırt edici bir etken olarak tespit etmiştir.

Dvash ve Tsoory (2014), empati hakkındaki araştırmada empatinin insanların karşısındaki kişinin anlaşılmasının yanında onun gibi hissedilmesini sağlayacak nitelikte olduğu yönünde sonuçlara ulaşılmıştır. Araştırmanın dikkat çeken yönlerinden birisi de empatinin duygusal ve bilişsel bir sistem olacak şekilde çok boyutlu olarak ele alınmasıdır.

Klimecki, Vuilleumer ve Sander'e göre (2016), insanların sosyal etkileşimlerinde tutum ve davranışları, tepkilerini ölçmek için yürütölen çalışmalar, empati ile ilgili değişkenleri belirleyen unsurlar arasındadır. Araştırmacılar ayrıca empatinin kişiler arasındaki ilişkilerin seyrinde doğrudan etkili bir unsur olduğu gösteren sonuçlara ulaşmışlardır.

Wilkinson vd. (2017), empati ve tükenmişlik hakkındaki çalışmada empatinin tükenmişlikle negatif yönde ilişkisi olduğunu belirlemiştir. Araştırma sonucuna göre empati becerisi gelişmiş olan bireylerin tükenmişlik sendromu yaşama olasılıkları azalmaktadır.

2.4. Problem Çözme Becerileri ile İlgili Yapılan Araştırmalar

Bu kısımda problem çözme becerileri ile ilgili yapılan yurtiçi araştırmalar ve yurtdışı araştırmalar ayrı başlıklar halinde ortaya konulacaktır.

2.4.1. Yurtiçi Araştırmalar

Gür ve Hangöl (2015), yaptıkları araştırmada insanlar hayatlarının hemen her aşamasında birtakım problemlerle mücadele etmek durumunda kaldığını vurgulamıştır. Hayatın uyumlu bir şekilde devam etmesi için problemlerin etkili bir şekilde çözölmesi gerekmektedir. Problem çözme becerisinin insan hayatına çok yönlü olacak şekilde olumlu yansıması, bu konuda yapılan araştırmaların sayısını artırmaktadır ve farklı disiplinlerde problem çözme becerisini konu alan çok sayıda araştırma olduğu bilinmektedir.

Yıldırım vd. (2011), problem çözmeyle ilgili olarak yapıları araştırmada lise öğrencilerinin problem çözme becerilerinin ebeveyn tutumu, okul başarısı, kendini güvende hissetme, özgüven gibi faktörlerin etkisi altında olduğu yönünde sonuçlar elde etmiştir. Araştırma sonuçlarına göre öğrencilerin problem çözme becerileri, öğrenci merkezli yaklaşımlarla geliştirilebilir.

Apaydın ve Kandemir'e göre (2019), içinde bulunulan dönem itibariyle problem çözme becerisi gelişmiş, beklenmedik bir sorun ortaya çıktığında çözüm üretebilen kişilere ihtiyaç duyulmaktadır. Bu nedenle problem çözme becerisi hakkında yapılan araştırmaların artarak devam etmesine yönelik beklentilerden bahsedilmesi yanlış olmayacaktır.

Kolayış ve Turan (2018), öğretmen adayları özelinde problem çözme becerisini inceledikleri çalışmada öğretmen adaylarının cinsiyetinin ayırt edici bir faktör olmadığını belirlemiş, adayların problem çözme becerisinin orta seviyenin altında olduğunu ortaya koymuştur. Araştırma sonuçlarına göre eşit ağırlık bölümündeki öğretmen adaylarının problem çözme becerileri daha yüksektir.

Karaca, Aral ve Karaca (2013), problem çözme ve benlik saygısı arasındaki ilişkiyi ele aldıkları çalışmada cinsiyet, yaş, kıdem ve öğrenim düzeyinin problem çözme becerisi ile benlik saygısını anlamlı şekilde etkilemediğini, buna karşın problem çözme becerisi ile benlik saygısı arasında pozitif yönde bir ilişki olduğu yönünde sonuçlar elde etmişlerdir.

Vatansever Bayraktar, Doğan ve Toy (2018a), ilkokul öğrencilerinin problem çözme becerisini araştırdıkları çalışmada ebeveyn eğitim durumu, cinsiyet, kardeş sayısı, ekonomik durum, sağlık gibi demografik değişkenlerin öğrencilerin problem çözme becerisini anlamlı şekilde etkilemediğini gösteren sonuçlar elde etmiştir.

2.4.2. Yurtdışı Araştırmalar

Ardiyaningrum vd. (2019), problem çözme becerisinin öğrenmedeki öncelikli hedeflerden birisi olduğu yönünde sonuçlar elde etmiştir. Araştırmacılar, bu durumun etkisiyle birlikte problem çözenin öğretmenler üzerinde yoğun şekilde incelendiğini

belirtmiştir. Araştırmada, öğretmen yeteneklerinin sergilenmesi bakımından problem çözenin önemli bir etken konumunda olduğu görülmüştür.

Sanabria ve Pulido (2009) problem çözenin hayatın her alanında ihtiyaç duyulan bir yapıda olduğunu vurgulamaktadır. Araştırmada aynı zamanda problem çözme becerisinin karmaşık bir yapısının olduğu belirtilmiş, buna paralel olarak çok sayıda modelin geliştirildiği ifade edilmiştir.

Greiff, Holt ve Funke (2013), problem çözenin kamuoyunun ilgisinin her daim güncel olduğunu ortaya koyan bir araştırma yapmıştır. Araştırma sonucunda problem çözme becerisinin karmaşık durumların içinden çıkılmasında etkili olduğu belirlenmiştir. Ayrıca problem çözme konusunda analitik yöntemlerden yaygın şekilde faydalandığı görülmüştür.

Carson'a (2007) göre problem çözme becerisi, probleme dair elde edilen bilgi düzeyinin sınırlı olduğu durumlarda daha çok ihtiyaç duyulan bir beceri niteliği taşır. Araştırma sonuçlarına göre problem çözme sürecinde bilgi aktarımı merkezi bir konuma sahip olmaktadır.

Rodzalan ve Saat (2015), problem çözme hakkında yaptıkları araştırmada erkek ve kız öğrencilerin problem çözme becerilerinin farklılık gösterdiği yönünde sonuçlar elde etmiş, eleştirel düşünme becerisinin bu sonuçta etkili olduğunu ortaya koymuştur. Araştırmada sözel bölüm öğrencileri ile sayısal bölüm öğrencileri de karşılaştırılmış, sayısal bölüm öğrencilerinin problem çözme becerilerinin daha yüksek olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

YÖNTEM

3.1. Araştırmanın Modeli

Bu araştırma, betimsel ve ilişkisel tarama modeline göre modellenmiştir. Araştırma; Katılımcıların mevcut özelliklerinde herhangi bir değişiklik yapılmadan veriler toplanmış ve deneklerin mevcut durumla ilgili görüşleri alınmaya çalışılmıştır. Tanımlama yöntemi, geçmiş veya şimdiki bir durumu mevcut haliyle tanımlamayı amaçlayan bir araştırma yaklaşımıdır. Bu bağlamda araştırma modeli yöneticilerin ve öğretmenlerin empatik eğilimleri ile problem çözme becerileri düzeyinin belirlenmesi amaçlandığından betimsel tarama modeline dayanmaktadır. İlişkisel anket modellerinde iki veya daha fazla değişken arasındaki eş değişimin varlığını ve/veya derecesini belirlemeyi amaçlayan bir araştırma modelidir. Bu bağlamda yöneticilerin ve öğretmenlerin empatik eğilimleri ile problem çözme becerileri arasındaki ilişkinin belirlenmesi istendiğinden, çalışmada ilişkisel tarama modeli de esas alınmıştır. (Karasar 2006).

3.2. Evren ve Örneklem

Araştırmanın evreni; 2017–2018 eğitim öğretim yılı, İstanbul ili Küçükçekmece, Bahçelievler, Başakşehir ilçelerindeki MEB’e bağlı 681 okuldaki 20083 öğretmen ve yöneticidir (İnternet kaynağı, İstanbul MEM: 14-15). Örneklemi ise bu genel evren içinden basit tesadüfi küme örneklem yolu ile belirlenen 200 yönetici ve 500 öğretmen oluşturmaktadır.

3.3. Veri Toplama Araçları

Araştırma kapsamında veriler Yöneticiler İçin Empatik Eğilim Ölçeği, Öğretmenler İçin Empatik Eğilim Ölçeği ve Problem Çözme Envanteri ve araştırmacı tarafından hazırlanan Demografik Bilgi Formu aracılığı ile toplanmıştır.

Demografik Bilgi Formu: Cinsiyet, yaş, medeni durum, eğitim durumu, öğretmenlikteki kıdem, yöneticilikteki kıdem, görev yapılan eğitim kademesi, branş, öğretmenlik mesleğini severek yapma durumu, görev yapılan okul türü ve görev değişkenlerinin yer aldığı formdur.

Yöneticiler için Empatik Eğilim Ölçeği: Katman (2010) tarafından geliştirilen ölçek, empatik eğilim ölçeği 36 maddeden oluşmaktadır. Beşli likert tipinde bir ölçektir. Ölçekte 1 puan: Tamamen aykırı, 2 puan: Oldukça Aykırı, 3 puan: Kararsız; 4 puan: Oldukça uygun ve 5 puan: Tamamen uygun şeklindedir. Puanları toplarken 3, 6, 7, 8, 11, 12, 13, 15. sorular tersinden toplanmaktadır. Puanın yüksek olması, empatik eğilimin yüksek olduğunu; düşük olması empatik eğilimin düşük olduğunu gösterir. Katman (2010) tarafından yapılan araştırmada ölçeğin güvenirlik katsayısı 0.94 olarak bulunmuştur. Anket soruları Üstün Dökmen tarafından geliştirilen empatik eğilim ölçeğinden esinlenerek oluşturulmuştur.

Tablo 3.3.1: Yöneticiler İçin Empatik Eğilim Ölçeği Seçeneklere İlişkin Sınırlar ve Düzeyler

Seçenekler	Sınırlar	Düzeyler
(5) Tamamen Uygun	4,21-5,00	Çok Yüksek
(4) Oldukça uygun	3,41-4,20	Yüksek
(3) Kararsızım	2,61-3,40	Orta
(2) Oldukça aykırı	1,81-2,60	Düşük
(1) Tamamen aykırı	1,00-1,80	Çok Düşük

Öğretmenler İçin Empatik Eğilim Ölçeği: Dökmen (1988) tarafından geliştirilmiştir. Likert tipte bir ölçek olup, 20 sorudan oluşmakta ve her soruya 1'den 5'e kadar puan verilmektedir. Puanları toplarken 3, 6, 7, 8, 11, 12, 13, 15. sorular tersinden toplanmaktadır. Ölçekten alınacak minimum puan 20, maksimum puan ise 100'dür. Toplam puan deneklerin empatik eğilim puanlarını ifade eder. Puanın yüksek olması, empatik eğilimin yüksek olduğunu; düşük olması empatik eğilimin düşük olduğunu gösterir. Ölçeğin güvenilirliğini belirten cronbach alpha değeri 0,82'dir

Tablo 3.3.2: Öğretmenler İçin Empatik Eğilim Ölçeği Seçeneklere İlişkin Sınırlar ve Düzeyler

Seçenekler	Sınırlar	Düzeyler
(5) Tamamen Uygun	4,21-5,00	Çok Yüksek
(4) Oldukça uygun	3,41-4,20	Yüksek
(3) Kararsızım	2,61-3,40	Orta
(2) Oldukça aykırı	1,81-2,60	Düşük
(1) Tamamen aykırı	1,00-1,80	Çok Düşük

Problem Çözme Envanteri: Aaron Beck tarafından geliştirilmiş, Türkçeye uyarlaması Nail Şahin, Nesri Şahin ve Paul Heppner tarafından 1993 yılında gerçekleştirilmiştir. Problem çözme envanteri 35 madde ve 6 alt boyuttan oluşmaktadır. Alt boyutlar sırasıyla 0,78; 0,76; 0,74; 0,69; 0,64 ve 0,59 güvenilirlik katsayılarına sahiptir. Puanlama sırasında, 1, 2, 3, 4, 11, 13, 14, 15, 17, 21, 25, 26, 30 ve 34. maddeler ters olarak puanlanmıştır. Ölçekten alınan toplam puanların yüksekliği, bireyin problem çözme becerileri konusunda kendini yetersiz olarak algıladığını gösterir (Savaşır ve Şahin, 1997). Ölçekten alınan toplam puanların azalmasında ise kişinin problem çözme beceri algısının olumlu olduğu kabul edilir. Problem Çözme Envanteri aceleci yaklaşım, düşünen yaklaşım, kaçınan yaklaşım, değerlendirici yaklaşım, kendine güvenli yaklaşım ve planlı yaklaşım alt boyutları ve madde numaraları Tablo 3'te verilmiştir (Şahin, Şahin, and Heppner, 1993).

Tablo 3.3.3: Problem Çözme Becerileri Ölçeği Alt Boyutları

	Boyutlar	Madde Numaraları
Problem Çözme Envanteri	Aceleci Yaklaşım	13,14,15,17,21,25,26,30,32
	Düşünen Yaklaşım	18,20,31,33,35
	Kaçıngan Yaklaşım	1,2,3,4
	Değerlendirici Yaklaşım	6,7,8
	Kendine Güvenli Yaklaşım	5,23,24,27,28,34
	Planlı Yaklaşım	10,12,16,19

Beşli likert tipinde bir ölçektir. Ölçekte 1 puan: hiçbir zaman, 2 puan: arada sırada, 3 puan: sık sık; 4 puan: çoğunlukla ve 5 puan: her zaman şeklindedir.

Tablo 3.3.4: Problem Çözme Envanteri İçin Seçeneklere İlişkin Sınırlar ve Düzeyler

Seçenekler	Sınırlar	Düzeyler
(5) Her zaman	4,21-5,00	Çok Yüksek
(4) Çoğunlukla	3,41-4,20	Yüksek
(3) Sık sık	2,61-3,40	Orta
(2) Arada sırada	1,81-2,60	Düşük
(1) Hiçbir zaman	1,00-1,80	Çok Düşük

3.4. Verilerin Toplanması

Ölçekler araştırmacı tarafından, 2017-2018 eğitim-öğretim yılında Küçükçekmece, Başakşehir, Bahçelievler ilçelerinde belirlenen 42 devlet okuluna ve 11 özel okula izin

yazılarıyla gidilmiş ve kurum yöneticilerinin onayıyla kurumda görev yapan yönetici ve öğretmenlere uygulanmıştır.

Çalışmaya katılan gönüllü öğretmenlere ve yöneticilere kişisel bilgi formlarında dikkat edilmesi gereken noktalar hatırlatılmış ve ölçeklerle ilgili bilgi verilerek gerekli açıklamalar araştırmacı tarafından yapılmıştır. Gönüllü olarak araştırmaya katılan öğretmenlere ve yöneticilere bırakılan veri toplama araçları aynı gün araştırmacı tarafından toplanmıştır.

3.5. Verilerin Analizi

Verilerin analizi SPSS 25.0 paket programı ile gerçekleştirilmiştir. Güvenilirlik ve normallik analizlerine ait bilgiler aşağıda ayrı ayrı başlıklar halinde ortaya konulacaktır.

3.5.1. Güvenilirlik Analizi

Araştırmanın gerçekleştirilmesi amacı ile kullanılan anket formundaki ölçek ifadelerinin güvenilirliklerinin test edilmesinde Cronbach's Alpha tekniğine başvurulmuştur. Test sonucunda elde edilen alfa değeri (α) testin homojenliğinin göstergesi olarak kabul edilir.

Tablo 3.5.1.1: Yöneticilere Ait Empatik Eğilim Ölçeği ve Problem Çözme Envanterine Ait Güvenilirlik Analizi Sonuçları

	Cronbach's Alpha	Madde Sayısı
Empatik Eğilim	0,919	36
Problem Çözme Envanteri	0,903	31

Tabloda, yöneticilere ilişkin Empatik Eğilim ölçeğinin güvenilirliğinin 0,919 olduğu saptanmıştır.

Problem Çözme Envanterinin güvenilirliği 0,903 olarak bulunmuştur.

Tablo 3.5.1.2: Öğretmenlere Ait Empatik Eğilim Ölçeği ve Problem Çözme Envanterine Ait Güvenilirlik Analizi Sonuçları

	Cronbach's Alpha	Madde Sayısı
Empatik Eğilim	0,828	20
Problem Çözme Envanteri	0,850	31

Tabloda öğretmenlere ilişkin Empatik Eğilim ölçeğinin güvenilirliğinin 0,828 olduğu saptanmıştır.

Problem Çözme Envanterinin güvenilirliği 0,850 olarak bulunmuştur.

3.5.2. Normallik Analizi

Araştırmada, anket yöntemi sonucu elde edilen verilerin çözümlenmesinde kullanılan bir diğer test tekniği de normallik testidir. Bu test, parametrik test yöntemlerinin kullanılabilirliğinin temel bir şartı olan “verilerin normal bir dağılıma sahip olma” koşulunu ortaya koyan bir test tekniğidir. Çarpıklık ve basıklık katsayılarının ± 1 sınırları içinde 0’a yakın olması, çarpıklık ve basıklık katsayılarının kendi standart hatalarına bölünmesi ile hesaplanan çarpıklık ve basıklık indekslerinin ± 2 sınırları içinde 0’a yakın olması normal dağılımın varlığına kanıt olarak değerlendirilmektedir (Tabachnick ve Fidell, 2013) Elde edilen bulgulara göre çarpıklık basıklık değerleri 0,654 ile -0,666 arasında değişmekte olup normallik varsayımı şartı sağlanmaktadır.

Tablo 3.5.2.1. Normallik Testi Sonuçları

		Çarpıklık	Basıklık
Yöneticiler	Empatik Eğitim Ölçeği	0,245	-0,666
	Problem Çözme Envanteri	-0,145	-0,258
Öğretmenler	Empatik Eğitim Ölçeği	0,362	0,654
	Problem Çözme Envanteri	-0,144	0,219

Verilerin analizi aşağıda verilmiştir.

1. Yöneticiler ve öğretmenlerin sosyo-demografik özelliklerine göre dağılımını belirlemek amacıyla frekans (n) ve yüzde (%) dağılımları hesaplanmıştır.
2. Yöneticiler ve öğretmenlerin empatik eğilim ve problem çözme becerilerinin ne düzeyde olduğu aritmetik ortalama ve standart sapma hesaplanarak bulunmuştur.
3. Yöneticilerin ve öğretmenlerin empatik eğilim ve problem çözme becerilerinin cinsiyete göre farklılık gösterip göstermediğini belirlemek için Bağımsız Grup t testi uygulanmıştır.
4. Yöneticilerin ve öğretmenlerin empatik eğilim ve problem çözme becerilerinin yaşa göre farklılık gösterip göstermediğini belirlemek için tek yönlü varyans analizi (ANOVA) uygulanmıştır.
5. Yöneticilerin ve öğretmenlerin empatik eğilim ve problem çözme becerilerinin medeni duruma göre farklılık gösterip göstermediğini belirlemek için Bağımsız Grup t testi uygulanmıştır.
6. Yöneticilerin ve öğretmenlerin empatik eğilim ve problem çözme becerilerinin eğitim durumuna göre farklılık gösterip göstermediğini belirlemek için tek yönlü varyans analizi (ANOVA) uygulanmıştır.
7. Yöneticilerin ve öğretmenlerin empatik eğilim ve problem çözme becerilerinin öğretmenlikteki kıdeme göre farklılık gösterip göstermediğini belirlemek için tek yönlü varyans analizi (ANOVA) uygulanmıştır.

8. Yöneticilerin ve öğretmenlerin empatik eğilim ve problem çözme becerilerinin yöneticilikteki kıdeme göre farklılık gösterip göstermediğini belirlemek için tek yönlü varyans analizi (ANOVA) uygulanmıştır.

9. Yöneticilerin ve öğretmenlerin empatik eğilim ve problem çözme becerilerinin görev yapılan eğitim kademesine göre farklılık gösterip göstermediğini belirlemek için tek yönlü varyans analizi (ANOVA) uygulanmıştır.

10. Yöneticilerin ve öğretmenlerin empatik eğilim ve problem çözme becerilerinin öğretmenlik mesleğini severek yapmaya göre farklılık gösterip göstermediğini belirlemek için bağımsız grup t testi uygulanmıştır.

11. Yöneticilerin ve öğretmenlerin empatik eğilim ve problem çözme becerilerinin görev yapılan okul türü göre farklılık gösterip göstermediğini belirlemek için bağımsız grup t testi uygulanmıştır.

12. Yöneticilerin ve öğretmenlerin empatik eğilim ve problem çözme becerilerinin göreve göre farklılık gösterip göstermediğini belirlemek için bağımsız grup t testi uygulanmıştır.

13. Yöneticiler ve öğretmenlerin empatik eğilimleri ile problem çözme becerileri arasındaki ilişkinin belirlenebilmesi amacı ile Pearson korelasyon analizi uygulanmıştır.

Değişkenlerin normal dağılıma uyup uymadığı çarpıklık ve basıklık değerleri ile incelenmiştir. Normal dağılıma uyan değişkenler ortalama ve standart sapma değerleri ile verilmiştir. İki grup arasındaki farkların analizinde “Bağımsız Örneklem t Testi”, 3 veya daha fazla grup arasındaki farklar için homojenlik varsayımı sağlandığından “Tek Yönlü Varyans Analizi(ANOVA)” testi kullanılmıştır. Anlamlı çıkan ANOVA sonuçlarından sonra ikili grup karşılaştırmalarda ise “Tukey” testi kullanılmıştır. Değişkenler arasındaki ilişkiler “Pearson Korelasyon Katsayısı” ile incelenmiştir.

İstatistiksel analizler IBM SPSS Statistics 25.0 programında yapılmıştır. Anlamlılık düzeyi 0,05 alınmıştır.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

BULGULAR ve YORUM

Araştırmanın bu bölümünde, örneklem grubuna ait demografik bilgilerin açıklanması ve elde edilen verilerin uygun istatistiksel yöntem ile analizi sonucunda ortaya çıkan bulgulara ve bu bulgulara yönelik yorumlara yer verilmiştir.

4.1. Yöneticilerin ve Öğretmenlerin Empatik Eğilim ve Problem Çözme Becerilerine Ait Bulgular

Bu kısımda yöneticiler ve öğretmenlerin empatik eğilim ve problem çözme becerilerine ait bulgular tablolar halinde ortaya konulacaktır.

Tablo 4.1.1: Yöneticilere ve Öğretmenlere Ait Demografik Özelliklerin Frekans ve Yüzde Değerleri

		Yönetici		Öğretmen	
		n	%	n	%
Cinsiyet	Kadın	108	54	337	67,4
	Erkek	92	46	163	32,6
	Toplam	200	100	500	100
Yaş	20-25 yaş	0	0	18	3,6
	26-30 yaş	28	14	120	24
	31-35 yaş	43	21,5	94	18,8
	36-40 yaş	77	38,5	160	32
	41-45 yaş	23	11,5	70	14
	46-50 yaş	29	14,5	21	4,2
	51 yaş ve üzeri	0	0	17	3,4
	Toplam	200	100	500	100
Medeni Durum	Evli	144	72	340	68

	Bekar	56	28	160	32
	Toplam	200	100	500	100
Eğitim Durumu	Eğitim Enstitüsü	7	3,5	0	0
	Lisans	178	89	419	83,8
	Yüksek lisans	15	7,5	43	8,6
	Diğer	0	0	38	7,6
	Toplam	200	100	500	100
Öğretmenlikteki Kıdem	1-5 yıl	13	6,5	82	16,4
	6-10 yıl	60	30	153	30,6
	11-15 yıl	62	31	122	24,4
	16-20 yıl	51	25,5	115	23
	21 yıl ve üzeri	14	7	28	5,6
	Toplam	200	100	500	100
Yöneticilikteki Kıdem	1-5 yıl	147	73,5		
	6-10 yıl	30	15		
	11-15 yıl	23	11,5		
	Toplam	200	100		
Görev Yapılan Eğitim Kademesi	İlkokul	35	17,5	119	23,8
	Ortaokul	112	56	190	38
	Lise	53	26,5	191	38,2
	Toplam	200	100	500	100
Branş	Anaokulu	21	10,5	12	2,4
	Sınıf	35	17,5	103	20,6
	Türkçe	64	32	17	3,4
	Yabancı Dil	15	7,5	36	7,2
	Sosyal Bilgiler	6	3	26	5,2
	Görsel Sanatlar	15	7,5	35	7
	Beden Eğitimi	8	4	0	0
	Meslek dersleri öğretmeni	15	7,5	50	10
	Matematik	0	0	40	8
	Müzik	0	0	33	6,6
	Diğer	21	10,5	148	29,6
	Toplam	200	100	500	100
	Öğretmenlik Mesleğini Severek Yapma Durumu	Evet	168	84	472
Hayır		32	16	28	5,6
Toplam		200	100	500	100
Görev Yapılan Okul Türü	Devlet okulu	185	92,5	468	93,6
	Özel/Vakıf Okulu	15	7,5	32	6,4
	Toplam	200	100	500	100
Görev	Müdür	28	14		

Müdür yardımcısı	172	86
Toplam	200	100

Araştırma kapsamında yer alan yönetici katılımcılara ait özellikler aşağıdaki gibidir. Tabloda, katılımcıların %54'ü kadın ve %46'sı erkektir. Katılımcıların %14'ü 26-30 yaş, %21,5'i 31-35 yaş, %38,5'i 36-40 yaş, %11,5'i 41-45 yaş ve %14,5'i 46-50 yaş arasındadır.

Katılımcıların %72'si evli ve %28'i bekârdır. Yine katılımcıların %3,5'i eğitim enstitüsü, %89'u lisans ve %7,5'i yüksek lisans mezunudur. Yine katılımcıların %6,5'i 1-5 yıl, %30'u 6-10 yıl, %31'i 11-15 yıl, %25,5'i 16-20 yıl ve %7'i 21 yıl ve üzeri süredir öğretmenlik mesleğini yapmaktadır.

Katılımcıların %73,5'i 1-5 yıl, %15'i 6-10 yıl ve %28'i 11-15 yıldır yöneticilik yapmaktadır. Yine katılımcıların %17,5'i ilkokul, %56'sı ortaokul ve %26,5'i lisede görev yapmaktadır. Yine katılımcıların %10,5'i anaokulu, %17,5'i sınıf, %32'si Türkçe, %7,5'i Yabancı dil, %3'ü sosyal bilgiler, %7,5'i görsel sanatlar, %4'ü beden eğitimi, %7,5'i meslek dersleri öğretmeni ve %10,5'i diğer branşlarda öğretmenlik yapmaktadır.

Katılımcıların %84'ü mesleğini severek yapmakta ve %16'sı mesleğini severek yapmamaktadır. Yine katılımcıların %92,5'i devlet okulu ve %7,5'i özel/vakıf okulunda görev yapmaktadır. Yine katılımcıların %14'ü müdür ve %86'sı müdür yardımcısıdır.

Araştırma kapsamında yer alan öğretmen katılımcılara ait özellikler aşağıdaki gibidir. Tabloda, katılımcıların %67,4'ü kadın ve %32,6'sı erkektir. Katılımcıların %3,6'sı 20-25 yaş, %24'ü 26-30 yaş, %18,8'i 31-35 yaş, %32'si 36-40 yaş, %14,5'i 41-45 yaş ve %3,4'ü 51 yaş ve üzerindedir.

Katılımcıların %68'i evli ve %32'si bekârdır. Yine katılımcıların %83,8'i lisans, %8,6'sı Yüksek lisans ve %7,6'sı diğer mezuniyetlere sahiptir. Yine katılımcıların %16,4'ü 1-5 yıl, %30,6'sı 6-10 yıl, %24,4'ü 11-15 yıl, %23'ü 16-20 yıl ve %5,6'sı 21 yıl ve üzeri süredir öğretmenlik mesleğini yapmaktadır.

Katılımcıların %23,8'i ilkokul, %38'i ortaokul ve %38,2'si lisede görev yapmaktadır. Yine katılımcıların %2,4'ü anaokulu, %20,6'sı sınıf, %3,4'ü Türkçe, %7,2'si Yabancı dil, %5,2'si sosyal bilgiler, %8'i matematik, %7'si görsel sanatlar, %6,6'sı beden eğitimi, %10'u meslek dersleri öğretmeni ve %29,6'sı diğer branşlarda öğretmenlik yapmaktadır.

Katılımcıların %94,4'ü mesleğini severek yapmakta ve %5,6'sı mesleğini severek yapmamaktadır. Yine katılımcıların %93,6'sı devlet okulu ve %6,4'ü özel/vakıf okulunda görev yapmaktadır. Yine katılımcıların %100'ü öğretmendir.

Tablo 4.1.2: Yöneticilere ve Öğretmenlere Ait Empatik Eğilim Düzeyi

	Yönetici		Öğretmen	
	Ort.	SS	Ort.	SS
Empatik Eğilim	3,76	0,43	3,29	0,21

Tabloda yöneticilerin empatik eğilimlerinin $\bar{x}=3,76$ aritmetik ortalama ile yüksek düzeyde değer aldığı görülmektedir.

Tabloda öğretmenlerin empatik eğilimlerinin $\bar{x}=3,29$ aritmetik ortalama ile orta düzeyde değer aldığı görülmektedir.

Tablo 4.1.3: Yöneticilere ve Öğretmenlere Ait Problem Çözme Becerilerinin Düzeyi

	Yönetici		Öğretmen	
	Ort.	SS	Ort.	SS
Acelecı Yaklaşım	3,45	0,6	3,46	0,59
Düşünen Yaklaşım	3,57	0,51	3,55	0,64
Kaçıngan Yaklaşım	3,22	0,58	3,12	0,68
Değerlendirici Yaklaşım	3,56	0,62	3,54	0,87
Kendine Güvenli Yaklaşım	3,33	0,48	3,33	0,58
Planlı Yaklaşım	3,53	0,57	3,55	0,69

Yöneticilerde problem çözme envanterinin acelecı yaklaşım alt boyutu $\bar{x}=3,45$, düşünen yaklaşım alt boyutu $\bar{x}=3,57$, kaçıngan yaklaşım alt boyutu $\bar{x}=3,22$, değerlendirici yaklaşım alt boyutu $\bar{x}=3,56$, kendine güvenli yaklaşım alt boyutu

$\bar{x}=3,33$ ve planlı yaklaşım alt boyutu $\bar{x}=3,53$ aritmetik ortalama ile yüksek düzeyde değer aldığı görülmektedir. Yöneticilerin düşünen ve değerlendirici yaklaşım becerileri en yüksek değer aldığı görülürken, en az değeri kaçınan yaklaşım boyutunun aldığı görülmektedir.

Öğretmenlerde problem çözme envanterinin aceleci yaklaşım alt boyutu $\bar{x}=3,46$, düşünen yaklaşım alt boyutu $\bar{x}=3,55$, kaçınan yaklaşım alt boyutu $\bar{x}=3,12$ aritmetik ortalama ile orta düzeyde değer aldığı, değerlendirici yaklaşım alt boyutu $\bar{x}=3,54$, kendine güvenli yaklaşım alt boyutu $\bar{x}=3,33$ aritmetik ortalama ile orta düzeyde değer aldığı ve planlı yaklaşım alt boyutu $\bar{x}=3,55$ aritmetik ortalama ile yüksek düzeyde değer aldığı görülmektedir. Öğretmenlerin düşünen, değerlendirici ve planlı yaklaşım becerileri en yüksek değer aldığı görülürken, en az değeri kaçınan yaklaşım boyutunun aldığı görülmektedir.

Tablo 4.1.4: Yöneticilere ve Öğretmenlere Ait Empatik Eğilimin Cinsiyete Göre Karşılaştırılması

		N	Ort.	SS	t	P
Yönetici						
Empatik Eğilim	Kadın	108	3,8	0,44	1,339	0,182
	Erkek	92	3,72	0,41		
Öğretmen						
Empatik Eğilim	Kadın	337	3,31	0,21	2,69	0,007
	Erkek	163	3,26	0,19		

Tabloda yöneticilere ait empatik eğilimlerinin cinsiyete göre farklılaşıp farklılaşmadığını belirlemek için yapılan test sonucunda; kadın ve erkek yöneticilerin empatik eğilimleri arasında bir farklılık olmadığı tespit edilmiştir ($p>0,05$).

Tabloda öğretmenlere ait empatik eğilimlerin cinsiyete göre farklılaşıp farklılaşmadığını belirlemek için yapılan test sonucunda; kadın ve erkek öğretmenlerin empatik eğilimleri arasında bir farklılık olduğu tespit edilmiştir ($p<0,05$). Öğretmenlerin empatik eğiliminde kadınlar lehine anlamlı farklılık vardır.

Tablo 4.1.5: Yöneticilere ve Öğretmenlere Ait Problem Çözme Becerilerinin Cinsiyete Göre Karşılaştırılması

		N	Ort.	SS	t	P
Yönetici						
Aceleci Yaklaşım	Kadın	108	3,44	0,63	-0,304	0,761
	Erkek	92	3,46	0,58		
Düşünen Yaklaşım	Kadın	108	3,59	0,48	0,537	0,592
	Erkek	92	3,55	0,53		
Kaçınan Yaklaşım	Kadın	108	3,18	0,62	-1,095	0,275
	Erkek	92	3,27	0,53		
Değerlendirici Yaklaşım	Kadın	108	3,56	0,61	0,049	0,961
	Erkek	92	3,55	0,63		
Kendine Güvenli Yaklaşım	Kadın	108	3,31	0,47	-0,45	0,653
	Erkek	92	3,34	0,5		
Planlı Yaklaşım	Kadın	108	3,52	0,55	-0,412	0,681
	Erkek	92	3,55	0,59		
Öğretmen						
Aceleci Yaklaşım	Kadın	337	3,44	0,62	-1,384	0,167
	Erkek	163	3,51	0,51		
Düşünen Yaklaşım	Kadın	337	3,55	0,7	0,214	0,830
	Erkek	163	3,54	0,48		
Kaçınan Yaklaşım	Kadın	337	3,16	0,66	1,93	0,055
	Erkek	163	3,03	0,72		
Değerlendirici Yaklaşım	Kadın	337	3,5	0,85	-1,492	0,136
	Erkek	163	3,62	0,9		
Kendine Güvenli Yaklaşım	Kadın	337	3,27	0,62	-3,542	<0,001
	Erkek	163	3,45	0,48		
Planlı Yaklaşım	Kadın	337	3,52	0,72	-1,407	0,160
	Erkek	163	3,61	0,61		

Tabloda yöneticilere ait problem çözme becerilerinin cinsiyete göre farklılaşp farklılaşmadığını belirlemek için yapılan test sonucunda; kadın ve erkek yöneticilerin problem çözme becerileri arasında bir farklılık olmadığı tespit edilmiştir ($p>0,05$).

Tabloda öğretmenlere ait problem çözme becerilerinin cinsiyete göre farklılaşp farklılaşmadığını belirlemek için yapılan test sonucunda; kadın ve erkek öğretmenlerin kendine güvenli yaklaşım becerileri arasında bir farklılık olduğu tespit edilmiştir ($p<0,05$). Öğretmenlerin problem çözme envanterinin kendine güvenli yaklaşım alt boyutunda, erkekler lehine anlamlı farklılık vardır.

Tablo 4.1.6: Yöneticilere ve Öğretmenlere Ait Empatik Eğilimin Yaşa Göre Karşılaştırılması

	Yaş	N	Ort.	SS	F	P	Grup Farkları
Yönetici							
Empatik Eğilim	20-25 yaş						
	26-30 yaş	28	3,77	0,42			
	31-35 yaş	43	3,79	0,47			
	36-40 yaş	77	3,77	0,4	0,255	0,906	
	41-45 yaş	23	3,69	0,47			
	46-50 yaş	29	3,73	0,44			
	51 yaş ve üzeri						
	Toplam	200	3,76	0,43			
Öğretmen							
Empatik Eğilim	20-25 yaş	18	3,41	0,15			
	26-30 yaş	120	3,25	0,24			20-25>26-30
	31-35 yaş	94	3,29	0,22			
	36-40 yaş	160	3,3	0,17	4,112	<0,001	
	41-45 yaş	70	3,25	0,16			
	46-50 yaş	21	3,44	0,27			
	51 yaş ve üzeri	17	3,26	0,19			20-25>41-45
	Toplam	500	3,29	0,21			

Tabloda yöneticilere ait empatik eğilimin yaşa göre farklılaşıp farklılaşmadığını belirlemek için yapılan test sonucunda; yöneticilerin empatik eğilimlerinin yaş değişkene göre bir farklılık göstermediği tespit edilmiştir ($p>0,05$).

Tabloda öğretmenlere ait empatik eğilimin yaşa göre farklılaşıp farklılaşmadığını belirlemek için yapılan test sonucunda; öğretmenlerin empatik eğilimlerinin yaş değişkene göre bir farklılık gösterdiği tespit edilmiştir ($p<0,05$). 20-25 yaş ile 26-30 yaş ve 41-45 yaş öğretmenler arasında anlamlı fark bulunmuştur. Bu fark 20-25 yaş arası öğretmenler yıldır öğretmenlik yapanların lehinedir.

Tablo 4.1.7: Yöneticilere ve Öğretmenlere Ait Problem Çözme Becerilerinin Yaşa Göre Karşılaştırılması

		N	Ort.	SS	F	P	Grup Farkları
Yönetici							
Aceleci Yaklaşım	26-30 yaş	28	3,44	0,74			
	31-35 yaş	43	3,51	0,52	0,889	0,472	
	36-40 yaş	77	3,38	0,59			

	41-45 yaş	23	3,62	0,67			
	46-50 yaş	29	3,41	0,58			
	Toplam	200	3,45	0,6			
	26-30 yaş	28	3,56	0,53			
	31-35 yaş	43	3,61	0,45			
Düşünen	36-40 yaş	77	3,61	0,5			
Yaklaşım	41-45 yaş	23	3,43	0,56	0,654	0,625	
	46-50 yaş	29	3,53	0,54			
	Toplam	200	3,57	0,51			
	26-30 yaş	28	3,26	0,64			
	31-35 yaş	43	3,25	0,54			
Kaçıngan	36-40 yaş	77	3,17	0,59			
Yaklaşım	41-45 yaş	23	3,22	0,63	0,205	0,935	
	46-50 yaş	29	3,25	0,55			
	Toplam	200	3,22	0,58			
	26-30 yaş	28	3,55	0,7			
	31-35 yaş	43	3,61	0,57			
Değerlendirici	36-40 yaş	77	3,6	0,61			
Yaklaşım	41-45 yaş	23	3,3	0,54	1,161	0,329	
	46-50 yaş	29	3,56	0,66			
	Toplam	200	3,56	0,62			
	26-30 yaş	28	3,3	0,54			
	31-35 yaş	43	3,36	0,45			
Kendine	36-40 yaş	77	3,36	0,48			
Güvenli	41-45 yaş	23	3,19	0,49	0,637	0,637	
Yaklaşım	46-50 yaş	29	3,32	0,49			
	Toplam	200	3,33	0,48			
	26-30 yaş	28	3,49	0,56			
	31-35 yaş	43	3,54	0,55			
Planlı	36-40 yaş	77	3,58	0,6			
Yaklaşım	41-45 yaş	23	3,48	0,47	0,251	0,909	
	46-50 yaş	29	3,49	0,59			
	Toplam	200	3,53	0,57			
Öğretmen							
	20-25 yaş	18	3,95	0,54			20-25>31-35
	26-30 yaş	120	3,55	0,64			
	31-35 yaş	94	3,26	0,54			
Acelecı	36-40 yaş	160	3,54	0,56			20-25>41-45
Yaklaşım	41-45 yaş	70	3,37	0,51	5,875	<0,001	
	46-50 yaş	21	3,28	0,49			
	51 yaş ve üzeri	17	3,33	0,72			20-25>46-50
	Toplam	500	3,46	0,59			
	20-25 yaş	18	3,91	0,76			
Düşünen	26-30 yaş	120	3,53	0,71			
Yaklaşım	31-35 yaş	94	3,47	0,51	2,348	0,03	20-25> 41-45 yaş
	36-40 yaş	160	3,61	0,6			

	41-45 yaş	70	3,4	0,71		
	46-50 yaş	21	3,7	0,61		
	51 yaş ve üzeri	17	3,48	0,42		
	Toplam	500	3,55	0,64		
	20-25 yaş	18	3,31	0,61		26-30>31-35
	26-30 yaş	120	3,42	0,55		
	31-35 yaş	94	2,78	0,73		26-30>36-40
Kaçıngan	36-40 yaş	160	3,13	0,65	10,221	<0,001
Yaklaşım	41-45 yaş	70	3,04	0,64		26-30>41-45
	46-50 yaş	21	3,24	0,74		
	51 yaş ve üzeri	17	2,72	0,71		26-30>51 yaş ve üzeri
	Toplam	500	3,12	0,68		
	20-25 yaş	18	4,07	0,77		
	26-30 yaş	120	3,42	0,84		
	31-35 yaş	94	3,62	0,76		
Değerlendirici	36-40 yaş	160	3,59	0,94	4,278	<0,001
Yaklaşım	41-45 yaş	70	3,39	0,88		20-25> 51 yaş ve üzeri
	46-50 yaş	21	4	0,76		
	51 yaş ve üzeri	17	3,02	0,45		
	Toplam	500	3,54	0,87		
	20-25 yaş	18	3,56	0,71		
	26-30 yaş	120	3,28	0,65		
	31-35 yaş	94	3,39	0,51		
Kendine	36-40 yaş	160	3,34	0,48	1,442	0,196
Güvenli	41-45 yaş	70	3,22	0,7		
Yaklaşım	46-50 yaş	21	3,48	0,65		
	51 yaş ve üzeri	17	3,33	0,42		
	Toplam	500	3,33	0,58		
	20-25 yaş	18	3,86	0,64		20-25>51 yaş ve üzeri
	26-30 yaş	120	3,45	0,72		
	31-35 yaş	94	3,6	0,62		31-35>51 yaş ve üzeri
Planlı	36-40 yaş	160	3,62	0,65	3,005	0,007
Yaklaşım	41-45 yaş	70	3,49	0,78		
	46-50 yaş	21	3,76	0,82		36-40>51 yaş ve üzeri
	51 yaş ve üzeri	17	3,1	0,46		
	Toplam	500	3,55	0,69		

Tabloda yöneticilere ait problem çözme becerilerinin yaşa göre farklılaşıp farklılaşmadığını belirlemek için yapılan test sonucunda; yöneticilerin problem çözme becerilerinin yaş değişkene göre bir farklılık göstermediği tespit edilmiştir ($p>0,05$).

Tabloda öğretmenlere ait problem çözme becerilerinin yaşa göre farklılaşıp farklılaşmadığını belirlemek için yapılan test sonucunda; öğretmenlerin problem

çözme becerilerinin yaş değişkene göre bir farklılık gösterdiği tespit edilmiştir ($p<0,05$).

26-30 yaş ile 31-35 yaş, 36-40, 41-45 yaş ve 51 yaş ve üzeri öğretmenler arasında anlamlı fark bulunmuştur. Bu fark 26-30 yaş arası öğretmenler yıldır öğretmenlik yapanların lehinedir.

20-25 yaş ile 51 yaş ve üzeri öğretmenler arasında anlamlı fark bulunmuştur. Bu fark 20-25 yaş arası öğretmenler yıldır öğretmenlik yapanların lehinedir.

20-25 yaş, 31-35 yaş ve 51 yaş ve üzeri öğretmenler ile 51 yaş ve üzeri öğretmenler arasında anlamlı fark bulunmuştur. Bu fark 20-25,31-35 ve 51 yaş ve üzeri öğretmenler yıldır öğretmenlik yapanların lehinedir.

Tablo 4.1.8: Yöneticilere ve Öğretmenlere Ait Empatik Eğilimin Medeni Duruma Göre Karşılaştırılması

		N	Ort.	SS	t	P
Yönetici						
Empatik Eğilim	Evli	144	3,76	0,44	-0,133	0,894
	Bekar	56	3,77	0,42		
Öğretmen						
Empatik Eğilim	Evli	340	3,28	0,21	-2,118	0,035
	Bekar	160	3,32	0,2		

Tabloda yöneticilere ait empatik eğilimin medeni duruma göre farklılaşıp farklılaşmadığını belirlemek için yapılan test sonucunda; yöneticilerin empatik eğilimlerinin medeni durum değişkenine göre bir farklılık göstermediği tespit edilmiştir ($p>0,05$).

Tabloda öğretmenlere ait empatik eğilimin medeni duruma göre farklılaşıp farklılaşmadığını belirlemek için yapılan test sonucunda; evli ve bekar öğretmenlerin empatik eğilimleri arasında bir farklılık olduğu tespit edilmiştir ($p<0,05$). Öğretmenlerin empatik eğiliminde bekar öğretmenler lehine anlamlı farklılık vardır.

Tablo 4.1.9: Yöneticilere ve Öğretmenlere Ait Problem Çözme Becerilerinin Medeni Duruma Göre Karşılaştırılması

		N	Ort.	SS	t	P
Yönetici						
Aceleci Yaklaşım	Evli	144	3,46	0,59	0,416	0,678
	Bekar	56	3,42	0,64		
Düşünen Yaklaşım	Evli	144	3,56	0,49	-0,72	0,472
	Bekar	56	3,61	0,55		
Kaçınan Yaklaşım	Evli	144	3,23	0,58	0,319	0,75
	Bekar	56	3,2	0,59		
Değerlendirici Yaklaşım	Evli	144	3,54	0,59	-0,721	0,471
	Bekar	56	3,61	0,69		
Kendine Güvenli Yaklaşım	Evli	144	3,32	0,47	-0,323	0,747
	Bekar	56	3,35	0,52		
Planlı Yaklaşım	Evli	144	3,53	0,55	-0,309	0,758
	Bekar	56	3,55	0,6		
Öğretmen						
Aceleci Yaklaşım	Evli	340	3,5	0,54	1,931	0,055
	Bekar	160	3,38	0,68		
Düşünen Yaklaşım	Evli	340	3,58	0,64	1,751	0,081
	Bekar	160	3,47	0,62		
Kaçınan Yaklaşım	Evli	340	3,14	0,66	1,096	0,274
	Bekar	160	3,07	0,73		
Değerlendirici Yaklaşım	Evli	340	3,58	0,87	1,495	0,135
	Bekar	160	3,46	0,87		
Kendine Güvenli Yaklaşım	Evli	340	3,35	0,55	1,087	0,278
	Bekar	160	3,29	0,64		
Planlı Yaklaşım	Evli	340	3,6	0,71	2,015	0,044
	Bekar	160	3,46	0,64		

Tabloda yöneticilere ait problem çözme becerilerinin medeni duruma göre farklılaşp farklılaşmadığını belirlemek için yapılan test sonucunda; yöneticilerin problem çözme becerilerinin medeni durum değişkene göre bir farklılık göstermediği tespit edilmiştir ($p>0,05$).

Tabloda öğretmenlere ait problem çözme becerilerinin medeni duruma göre farklılaşp farklılaşmadığını belirlemek için yapılan test sonucunda; evli ve bekar öğretmenlerin planlı yaklaşım becerileri arasında bir farklılık olduğu tespit edilmiştir ($p<0,05$). Öğretmenlerin problem çözme envanterinin planlı yaklaşım alt boyutunda, evli öğretmenler lehine anlamlı farklılık vardır.

Tablo 4.1.10: Yöneticilere ve Öğretmenlere Ait Empatik Eğilimin Eğitim Durumuna Göre Karşılaştırılması

		N	Ort.	SS	F	p	Grup Farkları
Yönetici							
Empatik Eğilim	Eğitim Enstitüsü	7	3,94	0,38	0,958	0,386	
	Lisans	178	3,76	0,43			
	Yüksek lisans	15	3,67	0,49			
	Toplam	200	3,76	0,43			
Öğretmen							
Empatik Eğilim	Lisans	419	3,27	0,21	10,562	<0,001	Yüksek lisans>Lisans Diğer> Lisans
	Yüksek lisans	43	3,4	0,13			
	Diğer	38	3,37	0,17			
	Toplam	500	3,29	0,21			

Tabloda yöneticilere ait empatik eğilimin eğitim durumuna göre farklılaşp farklılaşmadığını belirlemek için yapılan test sonucunda; yöneticilerin empatik eğilimlerinin eğitim durumu değişkenine göre bir farklılık göstermediği tespit edilmiştir ($p>0,05$).

Tabloda öğretmenlere ait empatik eğilimin eğitim durumuna göre farklılaşp farklılaşmadığını belirlemek için yapılan test sonucunda; öğretmenlerin empatik eğilimlerinin eğitim durumu değişkene göre bir farklılık gösterdiği tespit edilmiştir ($p<0,05$). Öğretmenlerin empatik eğiliminde yüksek lisans mezunu ve diğer mezuniyetlere sahip öğretmenler ile lisans mezunu öğretmenler arasında anlamlı fark bulunmuştur. Bu fark yüksek lisans ve diğer mezuniyetlere sahip öğretmenlerin lehinedir.

Tablo 4.1.11: Yöneticilere ve Öğretmenlere Ait Problem Çözme Becerilerinin Eğitim Durumuna Göre Karşılaştırılması

		N	Ort.	SS	F	p	Grup Farkları
Yönetici							
Aceleci Yaklaşım	Eğitim Enstitüsü	7	3,7	0,33	0,769	0,465	
	Lisans	178	3,43	0,61			
	Yüksek lisans	15	3,52	0,6			

	Toplam	200	3,45	0,6			
	Eğitim Enstitüsü	7	3,77	0,45			
Düşünen	Lisans	178	3,57	0,51	0,669	0,513	
Yaklaşım	Yüksek lisans	15	3,51	0,43			
	Toplam	200	3,57	0,51			
	Eğitim Enstitüsü	7	3,43	0,37			
Kaçınan	Lisans	178	3,19	0,59	1,512	0,223	
Yaklaşım	Yüksek lisans	15	3,42	0,53			
	Toplam	200	3,22	0,58			
	Eğitim Enstitüsü	7	3,76	0,37			
Değerlendirici	Lisans	178	3,55	0,62	0,478	0,621	
Yaklaşım	Yüksek lisans	15	3,49	0,63			
	Toplam	200	3,56	0,62			
	Eğitim Enstitüsü	7	3,62	0,33			
Kendine	Lisans	178	3,32	0,48	1,643	0,196	
Güvenli Yaklaşım	Yüksek lisans	15	3,22	0,49			
	Toplam	200	3,33	0,48			
	Eğitim Enstitüsü	7	3,79	0,42			
Planlı	Lisans	178	3,53	0,57	0,805	0,449	
Yaklaşım	Yüksek lisans	15	3,47	0,51			
	Toplam	200	3,53	0,57			
Öğretmen							
	Lisans	419	3,46	0,57			
Aceleci	Yüksek lisans	43	3,65	0,57	3,483	0,031	Yüksek lisans> Diğer
Yaklaşım	Diğer	38	3,31	0,78			
	Toplam	500	3,46	0,59			
	Lisans	419	3,47	0,63			Yüksek lisans> Lisans
Düşünen	Yüksek lisans	43	3,87	0,48	20,854	<0,001	Diğer>
Yaklaşım	Diğer	38	4,03	0,59			Lisans
	Toplam	500	3,55	0,64			
	Lisans	419	3,11	0,67			
Kaçınan	Yüksek lisans	43	3,13	0,69	0,029	0,971	
Yaklaşım	Diğer	38	3,13	0,76			
	Toplam	500	3,12	0,68			
	Lisans	419	3,45	0,86			Yüksek lisans> Lisans
Değerlendirici	Yüksek lisans	43	4	0,86	15,415	<0,001	Diğer>
Yaklaşım	Diğer	38	4,04	0,55			Lisans
	Toplam	500	3,54	0,87			Diğer>
	Lisans	419	3,28	0,58			Yüksek lisans
Kendine	Yüksek lisans	43	3,46	0,58	13,835	<0,001	Diğer>
Güvenli Yaklaşım	Diğer	38	3,76	0,38			Lisans
	Toplam	500	3,33	0,58			

Planlı Yaklaşım	Lisans	419	3,49	0,69	14,29	<math>\mathbf{<0,001}</math>	Yüksek lisans>Lisans Diğer>Lisans
	Yüksek lisans	43	3,75	0,67			
	Diğer	38	4,05	0,46			
	Toplam	500	3,55	0,69			

Tabloda yöneticilere ait problem çözme becerilerinin eğitim durumuna göre farklılaşp farklılaşmadığını belirlemek için yapılan test sonucunda; yöneticilerin problem çözme becerilerinin eğitim durumu değişkenine göre bir farklılık göstermediği tespit edilmiştir ($p>0,05$).

Tabloda öğretmenlere ait problem çözme Becerilerinin eğitim durumuna göre farklılaşp farklılaşmadığını belirlemek için yapılan test sonucunda; öğretmenlerin problem çözme becerilerinin eğitim durumu değişkene göre bir farklılık gösterdiği tespit edilmiştir ($p<0,05$).

Öğretmenlerin problem çözme envanteri aceleci yaklaşım alt boyutunda yüksek lisans mezunu öğretmenler ile lisans mezunu öğretmenler arasında anlamlı fark bulunmuştur. Bu fark yüksek lisans mezunu öğretmenlerin lehinedir.

Öğretmenlerin problem çözme envanteri düşünen yaklaşım, değerlendirici ve planlı yaklaşım alt boyutunda yüksek lisans mezunu ve diğer mezuniyetlere sahip öğretmenler ile lisans mezunu öğretmenler arasında anlamlı fark bulunmuştur. Bu fark yüksek lisans mezunu öğretmenlerin lehinedir.

Öğretmenlerin problem çözme envanteri kendine güvenli yaklaşım alt boyutunda diğer mezuniyetlere sahip öğretmenler ile lisans mezunu öğretmenler arasında anlamlı fark bulunmuştur. Bu fark diğer mezuniyetlere sahip öğretmenlerin lehinedir.

Tablo 4.1.12: Yöneticilere ve Öğretmenlere Ait Empatik Eğilimin Öğretmenlikteki Kıdeme Göre Karşılaştırılması

	N	Ort.	SS	F	P	Grup Farkları
Yönetici						
Empatik Eğilim	1-5 yıl	13	3,71	0,44	0,406	0,804
	6-10 yıl	60	3,78	0,45		
	11-15 yıl	62	3,8	0,41		

	16-20 yıl	51	3,7	0,45			
	21 yıl ve üzeri	14	3,77	0,41			
	Toplam	200	3,76	0,43			
Öğretmen							
Empatik Eğilim	1-5 yıl	82	3,24	0,27	5,537	<0,001	
	6-10 yıl	153	3,31	0,19			21 yıl ve üzeri>1-5 yıl
	11-15 yıl	122	3,3	0,19			
	16-20 yıl	115	3,26	0,15			21 yıl ve üzeri>16-20 yıl
	21 yıl ve üzeri	28	3,41	0,25			
	Toplam	500	3,29	0,21			

Tabloda yöneticilere ait empatik eğilimin öğretmenlikteki kıdeme göre farklılaşıp farklılaşmadığını belirlemek için yapılan test sonucunda; yöneticilerin empatik eğilimlerinin öğretmenlikteki kıdem değişkene göre bir farklılık göstermediği tespit edilmiştir ($p>0,05$).

Tablo 4.1.13: Yöneticilere ve Öğretmenlere Ait Problem Çözme Becerilerinin Öğretmenlikteki Kıdeme Göre Karşılaştırılması

		N	Ort.	SS	F	P	Grup Farkları
Yönetici							
Aceleci Yaklaşım	1-5 yıl	13	3,24	0,78	0,771	0,545	
	6-10 yıl	60	3,53	0,58			
	11-15 yıl	62	3,45	0,51			
	16-20 yıl	51	3,43	0,69			
	21 yıl ve üzeri	14	3,34	0,61			
	Toplam	200	3,45	0,6			
Düşünen Yaklaşım	1-5 yıl	13	3,66	0,62	0,139	0,968	
	6-10 yıl	60	3,56	0,44			
	11-15 yıl	62	3,56	0,43			
	16-20 yıl	51	3,56	0,62			
	21 yıl ve üzeri	14	3,61	0,52			
	Toplam	200	3,57	0,51			
Kaçıngan Yaklaşım	1-5 yıl	13	3	0,67	0,990	0,414	
	6-10 yıl	60	3,31	0,56			
	11-15 yıl	62	3,21	0,53			
	16-20 yıl	51	3,16	0,66			
	21 yıl ve üzeri	14	3,29	0,53			
	Toplam	200	3,29	0,53			

	Toplam	200	3,22	0,58		
	1-5 yıl	13	3,72	0,81		
	6-10 yıl	60	3,53	0,59		
Değerlendirici Yaklaşım	11-15 yıl	62	3,59	0,5	0,503	0,734
	16-20 yıl	51	3,48	0,68		
	21 yıl ve üzeri	14	3,62	0,76		
	Toplam	200	3,56	0,62		
	1-5 yıl	13	3,33	0,62		
	6-10 yıl	60	3,3	0,46		
Kendine Güvenli Yaklaşım	11-15 yıl	62	3,39	0,42	0,522	0,720
	16-20 yıl	51	3,27	0,54		
	21 yıl ve üzeri	14	3,36	0,53		
	Toplam	200	3,33	0,48		
	1-5 yıl	13	3,5	0,71		
	6-10 yıl	60	3,48	0,51		
Planlı Yaklaşım	11-15 yıl	62	3,6	0,56	0,485	0,747
	16-20 yıl	51	3,56	0,59		
	21 yıl ve üzeri	14	3,43	0,62		
	Toplam	200	3,53	0,57		
Öğretmen						
	1-5 yıl	82	3,6	0,7		
	6-10 yıl	153	3,44	0,54		
Acelecı Yaklaşım	11-15 yıl	122	3,34	0,61	5,733	<0,001
	16-20 yıl	115	3,59	0,47		
	21 yıl ve üzeri	28	3,17	0,63		
	Toplam	500	3,46	0,59		
	1-5 yıl	82	3,52	0,84		
	6-10 yıl	153	3,55	0,55		
Düşünen Yaklaşım	11-15 yıl	122	3,49	0,58	0,913	0,456
	16-20 yıl	115	3,64	0,66		
	21 yıl ve üzeri	28	3,49	0,54		
	Toplam	500	3,55	0,64		
	1-5 yıl	82	3,3	0,57		
	6-10 yıl	153	3,12	0,71		
Kaçıngan Yaklaşım	11-15 yıl	122	2,97	0,66	3,715	0,005
	16-20 yıl	115	3,18	0,65		
	21 yıl ve üzeri	28	2,93	0,84		
	Toplam	500	3,12	0,68		
	1-5 yıl	82	3,61	0,95		
Değerlendirici Yaklaşım	6-10 yıl	153	3,41	0,75	1,359	0,247
	11-15 yıl	122	3,57	0,93		

	16-20 yıl	115	3,63	0,87		
	21 yıl ve üzeri	28	3,52	0,87		
	Toplam	500	3,54	0,87		
Kendine Güvenli Yaklaşım	1-5 yıl	82	3,38	0,75		
	6-10 yıl	153	3,31	0,48		
	11-15 yıl	122	3,38	0,53	0,588	0,671
	16-20 yıl	115	3,28	0,62		
	21 yıl ve üzeri	28	3,31	0,61		
	Toplam	500	3,33	0,58		
Planlı Yaklaşım	1-5 yıl	82	3,54	0,8		
	6-10 yıl	153	3,57	0,58		
	11-15 yıl	122	3,48	0,67	1,543	0,189
	16-20 yıl	115	3,67	0,73		
	21 yıl ve üzeri	28	3,39	0,79		
	Toplam	500	3,55	0,69		

Tabloda yöneticilere ait problem çözme becerilerinin öğretmenlikteki kıdeme göre farklılaşıp farklılaşmadığını belirlemek için yapılan test sonucunda; yöneticilerin problem çözme becerilerinin öğretmenlikteki kıdem değişkene göre bir farklılık göstermediği tespit edilmiştir ($p>0,05$).

Tabloda öğretmenlere ait problem çözme becerilerinin öğretmenlikteki kıdeme göre farklılaşıp farklılaşmadığını belirlemek için yapılan test sonucunda; öğretmenlerin problem çözme becerilerinin öğretmenlikteki kıdem değişkene göre bir farklılık gösterdiği tespit edilmiştir ($p<0,05$). 1-5 yıl ve 16-20 yıldır öğretmenlik yapan öğretmenler ile 21 yıl ve üzeri süredir öğretmenlik yapan öğretmenler arasında anlamlı fark bulunmuştur. Bu fark 1-5 yıl ve 16-20 yıldır öğretmenlik yapan öğretmenlerin lehinedir. 1-5 yıldır öğretmenlik yapan öğretmenler ile 11-15 yıldır öğretmenlik yapan öğretmenler arasında anlamlı fark bulunmuştur. Bu fark 1-5 yıldır öğretmenlik yapan öğretmenlerin lehinedir.

Tablo 4.1.14: Yöneticilere Ait Empatik Eğilimin Yöneticilikteki Kıdeme Göre Karşılaştırılması

	N	Ort.	SS	F	p	Grup Farkları
--	---	------	----	---	---	---------------

Yönetici						
Empatik Eğilim	1-5 yıl	147	3,79	0,42	1,214	0,299
	6-10 yıl	30	3,7	0,43		
	11-15 yıl	23	3,66	0,5		
	Toplam	200	3,76	0,43		

Tabloda yöneticilere ait empatik eğilimlerin yöneticilikteki kıdeme göre farklılaşıp farklılaşmadığını belirlemek için yapılan test sonucunda; yöneticilerin empatik eğilimlerinin yöneticilikteki kıdem değişkene göre bir farklılık göstermediği tespit edilmiştir ($p>0,05$).

Tablo 4.1.15: Yöneticilere Ait Problem Çözme Becerilerinin Yöneticilikteki Kıdeme Göre Karşılaştırılması

Yönetici		N	Ort.	SS	F	p	Grup Farkları
Aceleci Yaklaşım	1-5 yıl	147	3,43	0,61	1,476	0,231	
	6-10 yıl	30	3,37	0,62			
	11-15 yıl	23	3,64	0,51			
	Toplam	200	3,45	0,6			
Düşünen Yaklaşım	1-5 yıl	147	3,61	0,51	2,15	0,119	
	6-10 yıl	30	3,56	0,48			
	11-15 yıl	23	3,37	0,48			
	Toplam	200	3,57	0,51			
Kaçıngan Yaklaşım	1-5 yıl	147	3,17	0,59	2,36	0,097	
	6-10 yıl	30	3,27	0,58			
	11-15 yıl	23	3,45	0,47			
	Toplam	200	3,22	0,58			
Değerlendirici Yaklaşım	1-5 yıl	147	3,61	0,62	3,655	0,028	1-5 yıl>11-15 yıl
	6-10 yıl	30	3,52	0,62			
	11-15 yıl	23	3,25	0,53			
	Toplam	200	3,56	0,62			
Kendine Güvenli Yaklaşım	1-5 yıl	147	3,36	0,48	2,413	0,092	
	6-10 yıl	30	3,3	0,48			
	11-15 yıl	23	3,13	0,49			
	Toplam	200	3,33	0,48			
Planlı Yaklaşım	1-5 yıl	147	3,58	0,58	2,592	0,077	
	6-10 yıl	30	3,46	0,53			
	11-15 yıl	23	3,32	0,46			
	Toplam	200	3,53	0,57			

Tabloda yöneticilere ait empatik eğilim ve problem çözme becerilerinin öğretmenlikteki kıdeme göre farklılaşıp farklılaşmadığını belirlemek için yapılan test sonucunda; yöneticilerin empatik eğilim becerilerinin öğretmenlikteki kıdem değişkene göre bir farklılık göstermediği tespit edilmiştir ($p>0,05$).

Yöneticilere ait değerlendirici yaklaşım becerisinin yöneticilikteki kıdeme göre farklılaşıp farklılaşmadığını belirlemek için yapılan test sonucunda; yöneticilerin problem çözme becerilerinin yöneticilikteki kıdem değişkene göre bir farklılık gösterdiği tespit edilmiştir ($p<0,05$). 1-5 yıldır yöneticilik yapanlar ile 11-15 yıldır yöneticilik yapanlar arasında anlamlı fark bulunmuştur. Bu fark 1-5 yıldır yöneticilik yapanların lehinedir.

Tablo 4.1.16: Yöneticilere ve Öğretmenlere Ait Empatik Eğilimin Görev Yapılan Eğitim Kademesine Göre Karşılaştırılması

		N	Ort.	SS	F	P
Yönetici						
Empatik Eğilim	İlkokul	35	3,78	0,47	0,323	0,724
	Ortaokul	112	3,77	0,41		
	Lise	53	3,72	0,45		
	Toplam	200	3,76	0,43		
Öğretmen						
Empatik Eğilim	İlkokul	119	3,32	0,22	1,915	0,148
	Ortaokul	190	3,27	0,21		
	Lise	191	3,29	0,19		
	Toplam	500	3,29	0,21		

Tabloda yöneticilere ait empatik eğilimlerin görev yapılan eğitim kademesine göre farklılaşıp farklılaşmadığını belirlemek için yapılan test sonucunda; yöneticilerin empatik eğilimlerinin görev yapılan eğitim kademesi değişkene göre bir farklılık göstermediği tespit edilmiştir ($p>0,05$).

Tabloda öğretmenlere ait empatik eğilimlerin görev yapılan eğitim kademesine göre farklılaşıp farklılaşmadığını belirlemek için yapılan test sonucunda; yöneticilerin

empatik eğilimlerinin görev yapılan eğitim kademesi değişkene göre bir farklılık göstermediği tespit edilmiştir ($p>0,05$).

Tablo 4.1.17: Yöneticilere ve Öğretmenlere Ait Problem Çözme Becerilerinin Görev Yapılan Eğitim Kademesine Göre Karşılaştırılması

		N	Ort.	SS	F	p	Grup Farkları
Yönetici							
Aceleci Yaklaşım	İlkokul	35	3,26	0,75	2,073	0,129	
	Ortaokul	112	3,5	0,54			
	Lise	53	3,46	0,62			
	Toplam	200	3,45	0,6			
Düşünen Yaklaşım	İlkokul	35	3,63	0,65	0,285	0,752	
	Ortaokul	112	3,57	0,48			
	Lise	53	3,55	0,46			
	Toplam	200	3,57	0,51			
Kaçınan Yaklaşım	İlkokul	35	3,02	0,69	2,655	0,073	
	Ortaokul	112	3,28	0,53			
	Lise	53	3,22	0,59			
	Toplam	200	3,22	0,58			
Değerlendirici Yaklaşım	İlkokul	35	3,57	0,77	0,028	0,972	
	Ortaokul	112	3,55	0,57			
	Lise	53	3,57	0,61			
	Toplam	200	3,56	0,62			
Kendine Güvenli Yaklaşım	İlkokul	35	3,3	0,58	0,39	0,677	
	Ortaokul	112	3,35	0,45			
	Lise	53	3,29	0,49			
	Toplam	200	3,33	0,48			
Planlı Yaklaşım	İlkokul	35	3,61	0,63	0,359	0,699	
	Ortaokul	112	3,52	0,56			
	Lise	53	3,52	0,54			
	Toplam	200	3,53	0,57			
Öğretmen							
Aceleci Yaklaşım	İlkokul	119	3,34	0,61	3,951	0,02	Lise>İlkokul
	Ortaokul	190	3,48	0,54			
	Lise	191	3,52	0,61			
	Toplam	500	3,46	0,59			
Düşünen Yaklaşım	İlkokul	119	3,52	0,57	3,359	0,036	Lise>Ortaokul
	Ortaokul	190	3,47	0,74			
	Lise	191	3,64	0,55			
	Toplam	500	3,55	0,64			
Kaçınan Yaklaşım	İlkokul	119	3,23	0,72	2,335	0,098	

	Ortaokul	190	3,08	0,65			
	Lise	191	3,07	0,68			
	Toplam	500	3,12	0,68			
	İlkokul	119	3,48	0,92			
Değerlendirici Yaklaşım	Ortaokul	190	3,53	0,83	0,526	0,591	
	Lise	191	3,58	0,87			
	Toplam	500	3,54	0,87			
	İlkokul	119	3,29	0,57			
Kendine Güvenli Yaklaşım	Ortaokul	190	3,26	0,61	5,166	0,006	Lise>Ortaokul
	Lise	191	3,44	0,54			
	Toplam	500	3,33	0,58			
	İlkokul	119	3,48	0,75			
Planlı Yaklaşım	Ortaokul	190	3,46	0,69	5,96	0,003	Lise>İlkokul
	Lise	191	3,69	0,64			
	Toplam	500	3,55	0,69			
							Lise>Ortaokul

Tabloda yöneticilere ait problem çözme becerilerinin görev yapılan eğitim kademesine göre farklılaşıp farklılaşmadığını belirlemek için yapılan test sonucunda; yöneticilerin problem çözme becerilerinin görev yapılan eğitim kademesi değişkene göre bir farklılık göstermediği tespit edilmiştir ($p>0,05$).

Tabloda öğretmenlere ait problem çözme becerilerinin görev yapılan eğitim kademesine göre farklılaşıp farklılaşmadığını belirlemek için yapılan test sonucunda; öğretmenlerin problem çözme becerilerinin görev yapılan eğitim kademesi değişkene göre bir farklılık gösterdiği tespit edilmiştir ($p<0,05$).

Öğretmenlerin problem çözme envanteri aceleci yaklaşım alt boyutunda lisede görev yapan öğretmenler ile ilkokulda görev yapan öğretmenler arasında anlamlı fark bulunmuştur. Bu fark lisede görev yapan öğretmenlerin lehinedir.

Öğretmenlerin problem çözme envanteri düşünen yaklaşım, kendine güvenli ve planlı alt boyutunda lisede görev yapan öğretmenler ile ortaokulda görev yapan öğretmenler arasında anlamlı fark bulunmuştur. Bu fark lisede görev yapan öğretmenlerin lehinedir.

Tablo 4.1.18: Yöneticilere ve Öğretmenlere Ait Empatik Eğilimin Branşa Göre Karşılaştırılması

		N	Ort.	SS	F	p	Grup Farkları
Yönetici							
Empatik Eğilim	Anaokulu	21	3,8	0,35	0,396	0,922	
	Sınıf	35	3,78	0,47			
	Türkçe	64	3,73	0,43			
	Yabancı Dil	15	3,66	0,48			
	Sosyal Bilgiler	6	3,81	0,29			
	Görsel Sanatlar	15	3,9	0,57			
	Beden Eğitimi	8	3,72	0,32			
	Meslek dersleri öğretmeni	15	3,71	0,51			
	Diğer	21	3,79	0,33			
	Toplam	200	3,76	0,43			
Öğretmen							
Empatik Eğilim	Anaokulu	12	3,55	0,07	3,467	<0,001	Anaokulu> Hepsi
	Sınıf	103	3,28	0,22			
	Türkçe	17	3,23	0,15			
	Yabancı dil	36	3,31	0,2			
	Sosyal Bilgiler	26	3,26	0,21			
	Matematik	40	3,28	0,15			
	Görsel Sanatlar	35	3,3	0,23			
	Müzik	33	3,38	0,11			
	Meslek Dersleri Öğretmeni	50	3,27	0,21			
	Diğer	148	3,27	0,22			
Toplam	500	3,29	0,21				

Tabloda yöneticilere ait empatik eğilimlerin branşa göre farklılaşıp farklılaşmadığını belirlemek için yapılan test sonucunda; yöneticilerin empatik eğilimlerinin branş değişkene göre bir farklılık göstermediği tespit edilmiştir ($p>0,05$).

Tabloda öğretmenlere ait empatik eğilimlerin branşa göre farklılaşıp farklılaşmadığını belirlemek için yapılan test sonucunda; öğretmenlerin empatik eğilimlerinin branş değişkene göre bir farklılık gösterdiği tespit edilmiştir ($p<0,05$).

Öğretmenlerin empatik eğilimlerinin anaokulu öğretmeni olan öğretmenler ile sınıf, Türkçe, yabancı dil, sosyal bilgiler, matematik, görsel sanatlar, müzik, meslek dersleri öğretmeni ve diğer branşlarda görev yapan öğretmenler arasında anlamlı fark bulunmuştur. Bu fark anaokulu öğretmenlerin lehinedir.

Tablo 4.1.19: Yöneticilere ve Öğretmenlere Ait Problem Çözme Becerilerinin Branşa Göre Karşılaştırılması

		N	Ort.	SS	F	P	Grup Farkları
Yönetici							
Aceleci Yaklaşım	Anaokulu	21	3,51	0,66			
	Sınıf	35	3,26	0,75			
	Türkçe	64	3,46	0,53			
	Yabancı Dil	15	3,58	0,55			
	Sosyal Bilgiler	6	3,59	0,4			
	Görsel Sanatlar	15	3,42	0,49	0,823	0,584	
	Beden Eğitimi	8	3,71	0,42			
	Meslek dersleri öğretmeni	15	3,35	0,72			
	Diğer	21	3,5	0,64			
	Toplam	200	3,45	0,6			
Düşünen Yaklaşım	Anaokulu	21	3,5	0,45			
	Sınıf	35	3,63	0,65			
	Türkçe	64	3,56	0,51			
	Yabancı Dil	15	3,53	0,41			
	Sosyal Bilgiler	6	3,67	0,39			
	Görsel Sanatlar	15	3,57	0,43	0,159	0,996	
	Beden Eğitimi	8	3,63	0,35			
	Meslek dersleri öğretmeni	15	3,6	0,58			
	Diğer	21	3,56	0,47			
	Toplam	200	3,57	0,51			
Kaçıngan Yaklaşım	Anaokulu	21	3,26	0,58			
	Sınıf	35	3,02	0,69			
	Türkçe	64	3,25	0,56			
	Yabancı Dil	15	3,38	0,49			
	Sosyal Bilgiler	6	3,29	0,4			
	Görsel Sanatlar	15	3,3	0,64	0,786	0,615	
	Beden Eğitimi	8	3,28	0,41			
	Meslek dersleri öğretmeni	15	3,13	0,66			
	Diğer	21	3,24	0,53			
	Toplam	200	3,22	0,58			
Değerlendirici Yaklaşım	Anaokulu	21	3,57	0,6			
	Sınıf	35	3,57	0,77	0,356	0,942	

	Türkçe	64	3,54	0,54		
	Yabancı Dil	15	3,36	0,61		
	Sosyal Bilgiler	6	3,78	0,4		
	Görsel Sanatlar	15	3,53	0,64		
	Beden Eğitimi	8	3,58	0,46		
	Meslek dersleri öğretmeni	15	3,6	0,77		
	Diğer	21	3,63	0,6		
	Toplam	200	3,56	0,62		
Kendine Güvenli Yaklaşım	Anaokulu	21	3,29	0,46		
	Sınıf	35	3,3	0,58		
Planlı Yaklaşım	Türkçe	64	3,36	0,44		
	Yabancı Dil	15	3,22	0,49		
	Sosyal Bilgiler	6	3,56	0,36		
	Görsel Sanatlar	15	3,24	0,48	0,456	0,886
	Beden Eğitimi	8	3,33	0,35		
	Meslek dersleri öğretmeni	15	3,28	0,67		
	Diğer	21	3,4	0,42		
	Toplam	200	3,33	0,48		
	Anaokulu	21	3,42	0,56		
	Sınıf	35	3,61	0,63		
	Türkçe	64	3,61	0,53		
	Yabancı Dil	15	3,37	0,43		
	Sosyal Bilgiler	6	3,58	0,68	0,594	0,782
Görsel Sanatlar	15	3,43	0,54			
Beden Eğitimi	8	3,47	0,54			
Meslek dersleri öğretmeni	15	3,53	0,71			
Diğer	21	3,49	0,55			
Toplam	200	3,53	0,57			
Öğretmen						
Aceleci Yaklaşım	Anaokulu	12	3,33	0,83		
	Sınıf	103	3,36	0,58		
	Türkçe	17	3,52	0,49		
	Yabancı dil	36	3,31	0,71	2,211	0,02
	Sosyal Bilgiler	26	3,31	0,5		
	Matematik	40	3,54	0,54		
	Görsel Sanatlar	35	3,34	0,58		
Müzik	33	3,42	0,22			
						Meslek Dersleri Öğretmeni> Sınıf

	Meslek Dersleri	50	3,67	0,54			
	Öğretmeni						
	Diğer	148	3,54	0,62			
	Toplam	500	3,46	0,59			
	Anaokulu	12	3,93	0,81			
	Sınıf	103	3,46	0,53			Türkçe> Sınıf
	Türkçe	17	4,19	0,43			
	Yabancı dil	36	3,55	0,36			
	Sosyal Bilgiler	26	3,34	0,85			
Düşünen	Matematik	40	3,25	0,68	7,175	<0,001	
Yaklaşım	Görsel Sanatlar	35	3,64	0,66			
	Müzik	33	3,1	0,54			Türkçe> Diğerleri
	Meslek Dersleri	50	3,65	0,42			
	Öğretmeni						
	Diğer	148	3,66	0,68			
	Toplam	500	3,55	0,64			
	Anaokulu	12	2,83	0,33			
	Sınıf	103	3,3	0,74			Sınıf> Anaokulu
	Türkçe	17	2,94	0,77			
	Yabancı dil	36	3,13	0,49			
	Sosyal Bilgiler	26	2,69	0,6			
Kaçınan	Matematik	40	2,89	0,67	2,953	0,002	
Yaklaşım	Görsel Sanatlar	35	3,14	0,64			
	Müzik	33	3,12	0,63			Sınıf> Sosyal Bilgiler
	Meslek Dersleri	50	3,14	0,7			
	Öğretmeni						
	Diğer	148	3,15	0,67			
	Toplam	500	3,12	0,68			
	Anaokulu	12	3,78	1			
	Sınıf	103	3,43	0,92			Türkçe> Sınıf
	Türkçe	17	4,16	0,5			Türkçe> Sosyal Bilgiler
	Yabancı dil	36	3,79	0,66			Türkçe> Matematik
	Sosyal Bilgiler	26	3,38	0,92			
Değerlendirici	Matematik	40	3,5	0,8	2,297	0,016	Türkçe>Görsel Sanatlar
Yaklaşım	Görsel Sanatlar	35	3,45	0,92			
	Müzik	33	3,24	0,68			Türkçe>Müzik
	Meslek Dersleri	50	3,52	0,68			
	Öğretmeni						
	Diğer	148	3,6	0,94			Türkçe>Meslek Dersleri
	Toplam	500	3,54	0,87			

Kendine Güvenli Yaklaşım	Anaokulu	12	3,44	0,78	2,664	0,005	Türkçe> Müzik
	Sınıf	103	3,25	0,54			
	Türkçe	17	3,55	0,3			
	Yabancı dil	36	3,42	0,53			
	Sosyal Bilgiler	26	3,28	0,66			
	Matematik	40	3,23	0,56			
	Görsel Sanatlar	35	3,43	0,69			
	Müzik	33	3,05	0,53			
	Meslek Dersleri Öğretmeni	50	3,24	0,35			
	Diğer	148	3,45	0,63			
	Toplam	500	3,33	0,58			
Planlı yaklaşım	Anaokulu	12	3,75	0,93	4,086	<0,001	Türkçe> Sınıf Türkçe> Yabancı Dil Türkçe> Sosyal Bilgiler Türkçe> Matematik
	Sınıf	103	3,44	0,73			
	Türkçe	17	4,04	0,33			
	Yabancı dil	36	3,55	0,42			
	Sosyal Bilgiler	26	3,37	0,93			
	Matematik	40	3,22	0,63			
	Görsel Sanatlar	35	3,55	0,79			
	Müzik	33	3,34	0,54			
	Meslek Dersleri Öğretmeni	50	3,64	0,33			
	Diğer	148	3,71	0,72			
	Toplam	500	3,55	0,69			

Tabloda yöneticilere ait problem çözme becerilerinin branşa göre farklılaşp farklılaşmadığını belirlemek için yapılan test sonucunda; yöneticilerin ve problem çözme becerilerinin branş değişkene göre bir farklılık göstermediği tespit edilmiştir ($p>0,05$).

Tabloda öğretmenlere ait problem çözme Becerilerinin branşa göre farklılaşp farklılaşmadığını belirlemek için yapılan test sonucunda; öğretmenlerin problem çözme becerilerinin branş değişkene göre bir farklılık gösterdiği tespit edilmiştir ($p<0,05$).

Öğretmenlerin problem çözme envanteri aceleci yaklaşım alt boyutunda meslek dersleri öğretmenliği yapan öğretmenler ile sınıf öğretmenleri arasında anlamlı fark bulunmuştur. Bu fark meslek dersleri öğretmenlerinin lehinedir.

Öğretmenlerin problem çözme envanteri düşünen yaklaşım alt boyutunda Türkçe öğretmenleri ile sınıf, yabancı dil, sosyal bilgiler, matematik, görsel sanatlar, müzik, meslek dersleri öğretmeni ve diğer branşlarda öğretmenler arasında anlamlı fark bulunmuştur. Bu fark Türkçe öğretmenlerinin lehinedir.

Öğretmenlerin problem çözme envanteri kaçınan yaklaşım alt boyutunda sınıf öğretmenleri ile anaokulu ve sosyal bilgiler öğretmenleri arasında anlamlı fark bulunmuştur. Bu fark sınıf öğretmenlerinin lehinedir.

Öğretmenlerin problem çözme envanteri değerlendirici yaklaşım alt boyutunda Türkçe öğretmenleri ile sınıf, sosyal bilgiler, matematik, görsel sanatlar, müzik, meslek dersleri öğretmenleri arasında anlamlı fark bulunmuştur. Bu fark Türkçe öğretmenlerinin lehinedir.

Öğretmenlerin problem çözme envanteri kendine güvenli yaklaşım alt boyutunda Türkçe öğretmenleri ile müzik ve meslek dersleri öğretmenleri arasında anlamlı fark bulunmuştur. Bu fark Türkçe öğretmenlerinin lehinedir.

Öğretmenlerin problem çözme envanteri planlı yaklaşım alt boyutunda Türkçe öğretmenleri ile sınıf, yabancı dil, sosyal bilgiler, matematik, görsel sanatlar, müzik, meslek dersleri öğretmenleri arasında anlamlı fark bulunmuştur. Bu fark Türkçe öğretmenlerinin lehinedir.

Tablo 4.1.20: Yöneticilere ve Öğretmenlere Ait Empatik Eğilimin Öğretmenlik Mesleğini İsteyerek Seçmeye Göre Karşılaştırılması

		N	Ort.	SS	P	Grup Farkları
Yönetici						
Empatik Eğilim	Evet	168	3,76	0,44	-0,17	0,865
	Hayır	32	3,77	0,39		
Öğretmen						
Empatik Eğilim	Evet	472	3,28	0,2	-2,734	0,006
	Hayır	28	3,39	0,25		

Tabloda yöneticilere ait empatik eğilimlerin öğretmenlik mesleğini isteyerek seçmeye göre farklılaşp farklılaşmadığını belirlemek için yapılan test sonucunda; yöneticilerin empatik eğilimlerinin öğretmenlik mesleğini isteyerek seçme değişkene göre bir farklılık göstermediği tespit edilmiştir ($p>0,05$).

Tabloda öğretmenlere ait empatik eğilimlerin öğretmenlik mesleğini sevmeye göre farklılaşp farklılaşmadığını belirlemek için yapılan test sonucunda; öğretmenlik mesleğini seven ve sevmeyen öğretmenlerin empatik eğilimleri arasında bir farklılık olduğu tespit edilmiştir ($p<0,05$). Öğretmenlerin empatik eğiliminde mesleğini sevmeyen öğretmenler lehine anlamlı farklılık vardır.

Tablo 4.1.21: Yöneticilere ve Öğretmenlere Ait Problem Çözme Becerilerinin Öğretmenlik Mesleğini İsteyerek Seçmeye Göre Karşılaştırılması

		N	Ort.	SS	P	Grup Farkları
Yönetici						
Aceleci Yaklaşım	Evet	168	3,44	0,61	-0,396	0,692
	Hayır	32	3,49	0,58		
Düşünen Yaklaşım	Evet	168	3,57	0,5	-0,253	0,801
	Hayır	32	3,59	0,51		
Kaçıngan Yaklaşım	Evet	168	3,22	0,6	0,317	0,751
	Hayır	32	3,19	0,52		
Değerlendirici Yaklaşım	Evet	168	3,54	0,61	-0,997	0,32
	Hayır	32	3,66	0,64		
Kendine Güvenli Yaklaşım	Evet	168	3,31	0,48	-1,006	0,316
	Hayır	32	3,41	0,51		
Planlı Yaklaşım	Evet	168	3,53	0,55	0,027	0,978
	Hayır	32	3,53	0,65		
Öğretmen						
Aceleci Yaklaşım	Evet	472	3,48	0,56	1,457	0,156
	Hayır	28	3,21	0,94		
Düşünen Yaklaşım	Evet	472	3,56	0,63	1,68	0,094
	Hayır	28	3,35	0,71		
Kaçıngan Yaklaşım	Evet	472	3,11	0,69	-0,245	0,808
	Hayır	28	3,14	0,59		
Değerlendirici Yaklaşım	Evet	472	3,58	0,85	4,056	<0,001
	Hayır	28	2,9	0,86		

Kendine Güvenli Yaklaşım	Evet	472	3,36	0,57	4,6	<0,001
	Hayır	28	2,85	0,61		
Planlı Yaklaşım	Evet	472	3,58	0,68	3,555	<0,001
	Hayır	28	3,11	0,76		

Tabloda yöneticilere ait problem çözme becerilerinin öğretmenlik mesleğini isteyerek seçmeye göre farklılaşıp farklılaşmadığını belirlemek için yapılan test sonucunda; yöneticilerin problem çözme becerilerinin öğretmenlik mesleğini isteyerek seçme değişkene göre bir farklılık göstermediği tespit edilmiştir ($p>0,05$).

Tabloda öğretmenlere ait problem çözme becerilerinin öğretmenlik mesleğini sevmeye göre farklılaşıp farklılaşmadığını belirlemek için yapılan test sonucunda; öğretmenlik mesleğini seven ve sevmeyen öğretmenlerin değerlendirici, kendine güvenli ve planlı yaklaşım becerileri arasında bir farklılık olduğu tespit edilmiştir ($p<0,05$). Öğretmenlerin problem çözme envanterinin değerlendirici, kendine güvenli ve planlı yaklaşım alt boyutunda, mesleğini seven öğretmenler lehine anlamlı farklılık vardır.

Tablo 4.1.22: Yöneticilere ve Öğretmenlere Ait Empatik Eğilimin Görev Yapılan Okul Türüne Göre Karşılaştırılması

		N	Ort.	SS	P	Grup Farkları
Yönetici						
Empatik Eğilim	Devlet okulu	185	3,76	0,43	0,387	0,699
	Özel/Vakıf Okulu	15	3,72	0,45		
Öğretmen						
Empatik Eğilim	Devlet okulu	468	3,28	0,2	-2,965	0,003
	Özel/Vakıf Okulu	32	3,39	0,25		

Tabloda yöneticilere ait empatik eğilimlerin görev yapılan okul türüne göre farklılaşıp farklılaşmadığını belirlemek için yapılan test sonucunda; yöneticilerin empatik eğilimlerinin görev yapılan okul türü değişkene göre bir farklılık göstermediği tespit edilmiştir ($p>0,05$).

Tabloda öğretmenlere ait empatik eğilimlerin görev yapılan okul türüne göre farklılaşıp farklılaşmadığını belirlemek için yapılan test sonucunda; okul türüne göre

öğretmenlerin empatik eğilimleri arasında bir farklılık olduğu tespit edilmiştir ($p<0,05$). Öğretmenlerin empatik eğiliminde özel/vakıf okulunda çalışan öğretmenler lehine anlamlı farklılık vardır.

Tablo 4.1.23: Yöneticilere ve Öğretmenlere Ait Problem Çözme Becerilerinin Görev Yapılan Okul Türüne Göre Karşılaştırılması

		N	Ort.	SS	P	Grup Farkları
Yönetici						
Aceleci Yaklaşım	Devlet okulu	185	3,45	0,6	-0,129	0,897
	Özel/Vakıf Okulu	15	3,47	0,62		
Düşünen Yaklaşım	Devlet okulu	185	3,57	0,51	-0,003	0,998
	Özel/Vakıf Okulu	15	3,57	0,39		
Kaçınan Yaklaşım	Devlet okulu	185	3,21	0,58	-0,339	0,735
	Özel/Vakıf Okulu	15	3,27	0,59		
Değerlendirici Yaklaşım	Devlet okulu	185	3,57	0,62	1,024	0,307
	Özel/Vakıf Okulu	15	3,4	0,55		
Kendine Güvenli Yaklaşım	Devlet okulu	185	3,33	0,49	0,044	0,965
	Özel/Vakıf Okulu	15	3,32	0,45		
Planlı Yaklaşım	Devlet okulu	185	3,55	0,57	1,072	0,285
	Özel/Vakıf Okulu	15	3,38	0,44		
Öğretmen						
Aceleci Yaklaşım	Devlet okulu	468	3,48	0,59	2,526	0,012
	Özel/Vakıf Okulu	32	3,21	0,46		
Düşünen Yaklaşım	Devlet okulu	468	3,53	0,64	-1,64	0,102
	Özel/Vakıf Okulu	32	3,72	0,52		
Kaçınan Yaklaşım	Devlet okulu	468	3,13	0,68	2,076	0,038
	Özel/Vakıf Okulu	32	2,88	0,7		
Değerlendirici Yaklaşım	Devlet okulu	468	3,53	0,87	-1,413	0,158
	Özel/Vakıf Okulu	32	3,75	0,75		
Kendine Güvenli Yaklaşım	Devlet okulu	468	3,34	0,58	0,826	0,409
	Özel/Vakıf Okulu	32	3,25	0,57		
Planlı Yaklaşım	Devlet okulu	468	3,56	0,68	0,713	0,476
	Özel/Vakıf Okulu	32	3,47	0,8		

Tabloda yöneticilere ait problem çözme becerilerinin görev yapılan okul türüne göre farklılaşıp farklılaşmadığını belirlemek için yapılan test sonucunda; yöneticilerin problem çözme becerilerinin görev yapılan okul türü değişkene göre bir farklılık göstermediği tespit edilmiştir ($p>0,05$).

Tabloda öğretmenlere ait problem çözme becerilerinin görev yapılan okul türüne göre farklılaşp farklılaşmadığını belirlemek için yapılan test sonucunda; okul türünün öğretmenlerin aceleci, kaçınan yaklaşım becerileri arasında bir farklılık olduğu tespit edilmiştir ($p<0,05$). Öğretmenlerin problem çözme envanterinin aceleci ve kaçınan yaklaşım alt boyutunda, devlet okulunda görev yapan öğretmenler lehine anlamlı farklılık vardır.

Tablo 4.1.24: Yöneticilere Ait Empatik Eğilimin Göreve Göre Karşılaştırılması

		N	Ort.	SS	t	P
Yönetici						
Empatik Eğilim	Müdür	28	3,75	0,42	-0,104	0,917
	Müdür yardımcısı	172	3,76	0,43		

Tabloda yöneticilere ait empatik eğilimlerin göreve göre farklılaşp farklılaşmadığını belirlemek için yapılan test sonucunda; yöneticilerin empatik eğilim becerilerinin görev değişkene göre bir farklılık göstermediği tespit edilmiştir ($p>0,05$).

Tablo 4.1.25: Yöneticilere Ait Problem Çözme Becerilerinin Göreve Göre Karşılaştırılması

		N	Ort.	SS	t	P
Yönetici						
Aceleci Yaklaşım	Müdür	28	3,37	0,77	-0,597	0,555
	Müdür yardımcısı	172	3,46	0,57		
Düşünen Yaklaşım	Müdür	28	3,61	0,6	0,385	0,701
	Müdür yardımcısı	172	3,57	0,49		
Kaçınan Yaklaşım	Müdür	28	3	0,66	-2,152	0,033
	Müdür yardımcısı	172	3,25	0,56		
Değerlendirici Yaklaşım	Müdür	28	3,56	0,69	0,026	0,979
	Müdür yardımcısı	172	3,56	0,61		
Kendine Güvenli Yaklaşım	Müdür	28	3,33	0,51	-0,001	0,999
	Müdür yardımcısı	172	3,33	0,48		
Planlı Yaklaşım	Müdür	28	3,59	0,57	0,56	0,576
	Müdür yardımcısı	172	3,52	0,57		

Tabloda yöneticilere ait empatik eğilim ve problem çözme Becerilerinin göreve göre farklılaşıp farklılaşmadığını belirlemek için yapılan test sonucunda; yöneticilerin empatik eğilim becerilerinin görev değişkene göre bir farklılık göstermediği tespit edilmiştir ($p>0,05$).

Yöneticilere ait kaçınan yaklaşım becerilerinin göreve göre farklılaşıp farklılaşmadığını belirlemek için yapılan test sonucunda; yöneticilerin problem çözme becerilerinin görev değişkene göre bir farklılık gösterdiği tespit edilmiştir ($p<0,05$). Problem çözme envanterinin kaçınan yaklaşım alt boyutunda müdür yardımcıları lehine anlamlı farklılık vardır.

Tablo 4.1.26: Yöneticilere ve Öğretmenlere Ait Empatik Eğilim ile Problem Çözme Becerilerinin Arasındaki İlişkinin Belirlenmesine Yönelik Korelasyon Analizi Sonuçları

		Yönetici	Öğretmen
		Empatik Eğilim	Empatik Eğilim
Aceleci Yaklaşım	R	-0,003	-,208**
	P	0,969	<0,001
	N	200	500
Düşünen Yaklaşım	R	,392**	,192**
	P	<0,001	<0,001
	N	200	500
Kaçınan Yaklaşım	R	-,207**	-,123**
	P	0,003	0,006
	N	200	500
Değerlendirici Yaklaşım	R	,188**	,269**
	P	0,008	<0,001
	N	200	500
Kendine Güvenli Yaklaşım	R	,379**	,149**
	P	<0,001	0,001
	N	200	500
Planlı Yaklaşım	R	,330**	,161**
	P	<0,001	<0,001
	N	200	500
Genel Problem Çözme Becerisi	R	0,350**	0,314**
	P	<0,001	<0,001
	N	200	500

** $p<0,05$; * $p<0,01$.

Tabloda yöneticilere ait empatik eğilim ile problem çözme becerileri arasındaki ilişkiyi belirlemek için uygulanan korelasyon analizi sonucunda;

Yöneticilerde empatik eğilim ile problem çözme becerileri arasında $r=0,350$ düzeyinde pozitif, orta ve istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki olduğu tespit edilmiştir ($p<0,05$). Böylelikle yöneticilerin empatik eğilimi artıkça problem çözme becerileri artmaktadır.

Yöneticilerde empatik eğilim ile düşünen yaklaşım arasında $r=0,392$ düzeyinde pozitif, düşük ve istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki olduğu tespit edilmiştir ($p<0,05$). Böylelikle yöneticilerin empatik eğilimi artıkça düşünen yaklaşım tutumu artmaktadır.

Yöneticilerde empatik eğilim ile kaçınan yaklaşım arasında $r=-0,207$ düzeyinde negatif, düşük ve istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki olduğu tespit edilmiştir ($p<0,05$). Böylelikle yöneticilerin empatik eğilimi artıkça kaçınan yaklaşım tutumu azalmaktadır.

Yöneticilerde empatik eğilim ile değerlendirici yaklaşım arasında $r=0,188$ düzeyinde pozitif, düşük ve istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki olduğu tespit edilmiştir ($p<0,05$). Böylelikle yöneticilerin empatik eğilimi artıkça değerlendirici yaklaşım tutumu artmaktadır.

Yöneticilerde empatik eğilim ile kendine güvenli yaklaşım arasında $r=0,379$ düzeyinde pozitif, düşük ve istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki olduğu tespit edilmiştir ($p<0,05$). Böylelikle yöneticilerin empatik eğilimi artıkça kendine güvenli yaklaşım tutumu artmaktadır.

Yöneticilerde empatik eğilim ile planlı yaklaşım arasında $r=0,330$ düzeyinde pozitif, düşük ve istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki olduğu tespit edilmiştir ($p<0,05$). Böylelikle yöneticilerin empatik eğilimi artıkça planlı yaklaşım tutumu artmaktadır.

Tabloda öğretmenlere ait empatik eğilim ile problem çözme puanları arasındaki ilişkiyi belirlemek için uygulanan korelasyon analizi sonucunda;

Öğretmenlerde empatik eğilim ile problem çözme becerileri arasında $r=0,314$ düzeyinde pozitif, orta ve istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki olduğu tespit edilmiştir ($p<0,05$). Böylelikle öğretmenlerin empatik eğilimi artıkça problem çözme becerileri artmaktadır.

Öğretmenlerde empatik eğilim ile aceleci yaklaşım arasında $r=-0,208$ düzeyinde negatif, düşük ve istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki olduğu tespit edilmiştir ($p<0,05$). Böylelikle öğretmenlerin empatik eğilimi artıkça aceleci yaklaşım tutumu azalmaktadır.

Öğretmenlerde empatik eğilim ile düşünen yaklaşım arasında $r=0,192$ düzeyinde pozitif, düşük ve istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki olduğu tespit edilmiştir ($p<0,05$). Böylelikle öğretmenlerin empatik eğilimi artıkça düşünen yaklaşım tutumu artmaktadır.

Öğretmenlerde empatik eğilim ile kaçınan yaklaşım arasında $r=-0,123$ düzeyinde negatif, düşük ve istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki olduğu tespit edilmiştir ($p<0,05$). Böylelikle öğretmenlerin empatik eğilimi artıkça kaçınan yaklaşım tutumu azalmaktadır.

Öğretmenlerde empatik eğilim ile değerlendirici yaklaşım arasında $r=0,269$ düzeyinde pozitif, düşük ve istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki olduğu tespit edilmiştir ($p<0,05$). Böylelikle öğretmenlerin empatik eğilimi artıkça değerlendirici yaklaşım tutumu artmaktadır.

Öğretmenlerde empatik eğilim ile kendine güvenli yaklaşım arasında $r=0,149$ düzeyinde pozitif, düşük ve istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki olduğu tespit edilmiştir ($p<0,05$). Böylelikle öğretmenlerin empatik eğilimi artıkça kendine güvenli yaklaşım tutumu artmaktadır.

Öğretmenlerde empatik eğilim ile planlı yaklaşım arasında $r=0,161$ düzeyinde pozitif, düşük ve istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki olduğu tespit edilmiştir ($p<0,05$). Böylelikle öğretmenlerin empatik eğilimi artıkça planlı yaklaşım tutumu artmaktadır.

BEŞİNCİ BÖLÜM

SONUÇ TARTIŞMA VE ÖNERİLER

Bu bölümde araştırmaya ilişkin sonuçlara, tartışmalara ve önerilere yer verilmektedir.

Çalışma kapsamında ulaşılan sonuçlar aşağıda paylaşılmıştır:

Yöneticilerin empatik eğilimleri ve problem çözme becerilerinin yüksek düzeyde olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Ulaşılan sonuçlara göre yöneticilerde empatik eğilim ve problem çözme becerileri; yaş, cinsiyet, medeni durum, eğitim durumu, kıdem, görev yapılan eğitim kademesi, branş, öğretmenlik mesleğini isteyerek seçme, okul türü, göreve göre farklılık göstermemektedir.

Yöneticilerin empatik eğilim ile problem çözme becerileri arasındaki ilişkiyi belirlemek için uygulanan korelasyon analizi sonucunda; yöneticilerin empatik eğilimi artıkça düşünen yaklaşım tutumunun arttığı, yöneticilerin empatik eğilimi artıkça kaçınan yaklaşım tutumunun azaldığı, yöneticilerin empatik eğilimi artıkça değerlendirici yaklaşım tutumunun arttığı, yöneticilerin empatik eğilimi artıkça kendine güvenli yaklaşım tutumunun arttığı, yöneticilerin empatik eğilimi artıkça planlı yaklaşım tutumunun da arttığı tespit edilmiştir.

Öğretmenlerin empatik eğilimlerinin orta düzeyde olduğu problem çözme becerilerinin yüksek düzeyde olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Cinsiyet değişkenine göre, Öğretmenlerin empatik eğiliminde kadınlar lehine anlamlı farklılık vardır. Öğretmenlerin problem çözme envanterinin kendine güvenli yaklaşım alt boyutunda, erkekler lehine anlamlı farklılık vardır.

Öğretmenlerin medeni durumuna dair yapılan inceleme sonuçlarına göre öğretmenlerin empatik eğiliminde bekar öğretmenler lehine anlamlı farklılık vardır. Öğretmenlerin problem çözme envanterinin planlı yaklaşım alt boyutunda, evli öğretmenler lehine anlamlı farklılık vardır.

Kıdem ve yaş açısından ulaşılan sonuçlar, görev yapma süresinin empatik eğilim ve problem çözme becerisini etkilediğini göstermektedir. Lisede görev yapan öğretmenlerinin problem çözme becerisinin daha fazla geliştiği sonucuna ulaşılmıştır.

Çalışmanın sonuçlara göre mesleğini sevip sevmeme, öğretmenlerde empatik eğilim ve problem çözme becerisini etkiler. Öğretmenlerin empatik eğiliminde mesleğini sevmeyen öğretmenler lehine anlamlı farklılık vardır. Öğretmenlerin problem çözme envanterinin değerlendirici, kendine güvenli ve planlı yaklaşım alt boyutunda, mesleğini seven öğretmenler lehine anlamlı farklılık vardır.

Öğretmenlerin empatik eğiliminde özel/vakıf okulunda çalışan öğretmenler lehine anlamlı farklılık vardır. Öğretmenlerin problem çözme envanterinin aceleci ve kaçınan yaklaşım alt boyutunda, devlet okulunda görev yapan öğretmenler lehine anlamlı farklılık vardır.

Öğretmenlere ait empatik eğilim ile problem çözme puanları arasındaki ilişkiyi belirlemek için uygulanan korelasyon analizi sonuçları şu şekildedir: Öğretmenlerin empatik eğilimi artıkça; aceleci yaklaşım tutumu azalmakta, düşünen yaklaşım tutumu artmakta, kaçınan yaklaşım tutumu azalmakta, değerlendirici yaklaşım tutumu artmakta, planlı yaklaşım tutumu artmakta, güvenli yaklaşım tutumu artmaktadır.

Alanyazın incelendiğinde yöneticilerin ve öğretmenlerin empatik eğilimleri ile problem çözme becerileri arasındaki ilişkiye yönelik çalışmaya rastlanmamıştır. Ancak çeşitli düzeylerde ve benzer konuda farklı akademik alanlarda yapılmış çalışmalar bulunmaktadır. Bazı çalışmalar yapılmış olan bu çalışmamızı destekler nitelikteyken, bazıları da farklı sonuçlara ulaşmışlardır.

Araştırmamızda, yöneticilerin empatik eğilimleri ve problem çözme becerilerinin yüksek düzeyde olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Katman (2010), araştırmasının bulgularına göre okul yöneticilerinin empatik eğilimleri anlamlı derecede yüksek

bulunmuştur. Koç (2013), yapılan araştırmanın sonuçlarına göre de yöneticilerin empati düzeyi yüksek bulunmuştur. Benzer şekilde Ulu (2014), sağlık yöneticileriyle yapılan araştırmada, yöneticilerin problem çözme becerilerinin yüksek olduğu sonucuna varılmıştır. Bu araştırmalar yapılan çalışmamızı destekler niteliktedir. Vural (2008), araştırma sonucuna göre ise yöneticilerin empatik beceri düzeyleri %41,7 düşük düzeyde, %29,2'sinin orta düzeyde bulunmuştur. Bu açıdan bizim çalışmamızla bulgular yönünden örtüşmemektedir.

Araştırmamızda ulaşılan sonuçlara göre yöneticilerde empatik eğilim ve problem çözme becerileri; yaş, cinsiyet, medeni durum, eğitim durumu, kıdem, görev yapılan eğitim kademesi, branş, öğretmenlik mesleğini isteyerek seçme, okul türü, göreve göre farklılık göstermemektedir. Vatansız Bayraktar, Doğan ve Toy (2018a), problem çözme becerisi hakkında çalışmada öğrencilerin problem çözme becerilerinin demografik değişkenlere (cinsiyet, sağlık durumu, ebeveyn evlilik durumu, sınıf düzeyi, anne ve baba mesleği, kardeş sayısı, maddi durum, anne ve baba eğitim durumu) göre farklılaşmadığını gösteren sonuçlar elde etmiştir. Bu çalışmada yöneticiler açısından bu sonuç destekler niteliktedir. Benzer şekilde Koç (2013), araştırmasındaki benzer sonuçlar çalışmamızı destekler niteliktedir. Yine Ulu(2014), araştırma sonucunda demografik değişkenlere göre anlamlı bir farklılık bulunmamıştır. Bu da çalışmamızı destekler durumdadır.(Dökmen,1987: Tanrıdağ,1992: Korkmaz,2001). Çelik'in (2008), çalışmasında empatik eğilim düzeylerinde kıdeme ve yaşa göre istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunmamıştır. Bu bulgu çalışmamızla benzerlik göstermektedir. Balcı (2012), araştırması sonuçlarına göre öğretmenlerinin empatik eğilim düzeyleri, cinsiyet, yaş, sınıf öğretmenliğini isteme durumu, meslekten memnun olma durumuna göre anlamlı düzeyde farklılaşmaktadır. Bu sonuç araştırmamızla kısmen örtüşmemektedir.

Araştırmamızda yöneticilerin empatik eğilim ile problem çözme becerileri arasındaki ilişkiyi belirlemek için uygulanan korelasyon analizi sonucunda; yöneticilerin empatik eğilimi artıkça düşünen yaklaşım tutumunun arttığı, yöneticilerin empatik eğilimi artıkça kaçınan yaklaşım tutumunun azaldığı, yöneticilerin empatik eğilimi artıkça değerlendirici yaklaşım tutumunun arttığı, yöneticilerin empatik eğilimi artıkça kendine güvenli yaklaşım tutumunun arttığı, yöneticilerin empatik eğilimi artıkça planlı yaklaşım tutumunun da arttığı tespit edilmiştir. Demir ve Dilmaç (2019),

yaptıkları araştırmada empatik eğilim ve problem çözüme becerisi arasında pozitif yönlü ilişki olduğunu ortaya koymuştur. İki çalışmanın sonuçlarının birbirine paralel olduğu, literatürde yer alan sonuçlarla da uyumlu olduğu söylenebilir. Araştırmaların ulaştığı sonuçlar, empatiyi etkileyen temel değişkenin değerler olduğunu göstermektedir. Bu değişken özelinde araştırmacılar tarafından ulaşılan sonuçlar, iki çalışma arasındaki farklı noktalardan birisidir. Genç ve Kalafat (2010), öğretmenlerde empatik eğilim ve problem çözüme becerisi arasında doğru orantılı ilişkinin belirlendiği çalışmada empati becerisinin insan hayatındaki çatışmaları azalttığı yönünde sonuçlara ulaşmıştır. Empatik eğilim ve problem çözüme becerisi ilişkisine dair ulaşılan sonuçlar, iki çalışma için benzerdir. Ayrıca bu sonuçlar, literatürdeki benzer konuda yapılmış olan araştırmalarla uyumlu görünmektedir. Araştırmacılara göre öğretmenlerde empati becerileri cinsiyet ve öğretim biçimi açısından değişirken sınıf, anabilim dalı, ebeveyn öğrenim düzeyine göre farklılık göstermemektedir. Bizim çalışmamızda ise cinsiyet değişkenine göre bir farklılık olmadığı tespit edilmiştir ve bu husus çalışmaların ayırım noktalarından birisidir. Bununla birlikte ebeveyn öğrenim düzeyi, anabilim dalı, öğretim biçimi (birinci öğretim ve ikinci öğretim şeklinde) bizim çalışmamıza dahil edilen değişkenler olmadığı için ayırt edici yönler arasındadır. Kılıç ve şahin (2019), turist rehberleri özelindeki araştırmada empatik eğilim ve çatışma çözüme davranışı arasındaki ilişkiyi araştırmışlardır. Ulaşılan sonuçlara göre turist rehberlerinde empatik eğilim ve çatışma çözüme davranışı arasında pozitif yönlü bir ilişki vardır. Dolayısıyla bu çalışma literatürdeki empatik eğilim ve problem çözüme arasındaki doğru orantılı etkileşimi desteklemektedir. Araştırmacılar tarafından elde edilen sonuçlar cinsiyet, mesleği isteyerek seçme ve deneyim süresinin anlamlı farklılık gösteren etkileri olduğunu ortaya koymaktadır. Bizim çalışmamızda cinsiyet açısından anlamlı fark olmadığı belirlenmiştir ve iki çalışma birbirinden ayrılmaktadır. Mesleği isteyerek seçme ve deneyim süresi değişkenleri açısından da benzer durum söz konusudur ve bunlar çalışmaların birbirinden farklı bulguları arasında gösterilmektedir.

Araştırmamızda öğretmenlerin empatik eğilimlerinin orta düzeyde olduğu problem çözüme becerilerinin yüksek düzeyde olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Tatar (2013), araştırma bulgularına göre, 1-9 yıl arasında mesleki kıdemleri olan öğretmenlerin, 10 yıl ve üzeri kıdemi bulunan öğretmenlerden daha yüksek empati eğilimine sahip oldukları belirlenmiştir. Vural (2008), araştırma sonucuna göre ise yöneticilerin

empatik beceri düzeyleri %41,7 düşük düzeyde, %29,2'sinin orta düzeyde bulunmuştur. Bu çalışmadaki yöneticilerin aynı zamanda öğretmen oldukları düşünüldüğünde bu açıdan bizim çalışmamızla bulgular yönünden örtüşmektedir. Katman (2010), araştırmasının bulgularına göre okul yöneticilerinin empatik eğilimleri anlamlı derecede yüksek bulunmuştur. Koç (2013), yapılan araştırmanın sonuçlarına göre de yöneticilerin empati düzeyi yüksek bulunmuştur. Bu çalışmalardaki yöneticilerin aynı zamanda öğretmen oldukları göz önüne alınınca çalışmamızla paralellik göstermemektedir. Zihni (2015), tarafından yapılan çalışmada da öğretmenlerin empatik eğilimleri yükseldikçe problem çözme becerilerinin de arttığı görülmüştür. Bu sonuçta bizim bulgularımızla kısmen örtüşmemektedir.

Araştırmamızda cinsiyet değişkenine göre, Öğretmenlerin empatik eğiliminde kadınlar lehine anlamlı farklılık vardır. Öğretmenlerin problem çözme envanterinin kendine güvenli yaklaşım alt boyutunda, erkekler lehine anlamlı farklılık vardır. Temizyürek (2019), araştırma bulgularına göre de kadın öğretmen adaylarının empatik eğilim düzeyleri erkeklerin empatik düzeylerinden istatistikî olarak daha yüksek oranda bulunmuştur. Benzer bulguları Güner (2018), kadın öğretmenlerin empatik eğilimlerinin daha yüksek olduğunu tespit etmiştir. Akbulut (2010), araştırması sonucunda da kadın öğretmenlerin empatik eğilimlerinin erkek öğretmenlere göre daha yüksek olduğu ortaya çıkmıştır. Bu çalışmalar, araştırmamızın bulgularıyla örtüşmektedir. Tatar (2013), araştırmasının sonuçlarına göre empatik eğilim ölçeği puanları cinsiyet değişkenine göre istatistiksel olarak farklılaşma göstermemektedir. Bu çalışma ile bizim çalışmanın bulguları bu yönüyle uyuşmamaktadır.

Araştırmamızın sonucuna göre öğretmenlerin medeni durumuna dair yapılan inceleme sonuçlarına göre öğretmenlerin empatik eğiliminde bekâr öğretmenler lehine anlamlı farklılık vardır. Öğretmenlerin problem çözme envanterinin planlı yaklaşım alt boyutunda, evli öğretmenler lehine anlamlı farklılık vardır. Topdemir (2009) araştırmasında öğretmenlerin medeni durumlarının empatik eğilim üzerinde anlamlı bir fark yarattığı sonucuna varmıştır. Evli öğretmenlerin, bekâr olan öğretmenlere göre empatik eğilimlerinin düşük olduğu gözlemlenmiştir. Bu sonuç çalışmamızla benzeşmektedir. Akbulut (2010) “Sınıf Öğretmenlerinin Empatik Eğilim Düzeyleri”

adlı araştırmaya göre medeni durum empatik eğilim üzerinde anlamlı bir fark oluşturmamaktadır. Bu araştırma ile çalışmamız benzeşmemektedir.

Araştırmamızda kıdem ve yaş açısından ulaşılan sonuçlar, görev yapma süresinin empatik eğilim ve problem çözme becerisini etkilediğini göstermektedir. Lisede görev yapan ğretmenlerinin problem çözme becerisinin daha fazla geliştiği sonucuna ulaşılmıştır. Tatar (2013), araştırma bulgularına göre, 1-9 yıl arasında mesleki kıdemleri olan öğretmenlerin, 10 yıl ve üzeri kıdemi bulunan öğretmenlerden daha yüksek empati eğilimine sahip oldukları belirlenmiştir. Taşdemir (1999), araştırmada bulunduğu kurumlarda daha uzun süre hizmet veren hemşirelerin empatik eğilimlerinin daha yüksek olduğunu bulmuştur. Bu alışmalar tam anlamıyla bir örtüşme göstermese de çalışmamızı destekler niteliktedir. Dev (2010), araştırmasında öğretmenlerin empatik eğilim düzeylerinin mesleki deneyim bakımından anlamlı bir fark yaratmadığını bulmuştur. (Dev, 2010, s.68).Yavaş (2007), araştırmasında öğretmenlerin empati becerisinde mesleki deneyim bakımından istatistiksel olarak anlamlı bir fark olmadığı sonucuna varmıştır (Yavaş, 2007, s.76). Tavlı (2009), lise ğretmenlerinin problem çözme becerileri ile tükenmişlik düzeyleri arasındaki ilişkiyi incelediği çalışmasında lise ğretmenlerinin problem çözme becerilerinin kıdemlerine göre farklılaşmadığı görülmüştür. Bu sonuçlarla araştırmamızdaki sonuç paralellik göstermemektedir.

Çalışmanın sonuçlarına göre mesleğini sevip sevmeme, öğretmenlerde empatik eğilim ve problem çözme becerisini etkiler. Öğretmenlerin empatik eğiliminde mesleğini sevmeyen öğretmenler lehine anlamlı farklılık vardır. Öğretmenlerin problem çözme envanterinin değerlendirici, kendine güvenli ve planlı yaklaşım alt boyutunda, mesleğini seven öğretmenler lehine anlamlı farklılık vardır. Dev (2010), çalışmasında öğretmenlerin mesleğini isteyerek seçip seçmeme, değişkeni ile empatik eğilimleri arasında anlamlı bir fark olmadığı sonucuna varmıştır. Ayrıca Akbulut (2010), ğretmenlerin mesleğini isteyerek seçip seçmeme, değişkeni ile empatik eğilimleri arasında anlamlı bir fark bulamamıştır Bu araştırmalar, çalışmamızla paralellik göstermemektedir.

Çalışmamızda ğretmenlerin empatik eğiliminde özel/vakıf okulunda çalışan öğretmenler lehine anlamlı farklılık vardır. Öğretmenlerin problem çözme

envanterinin aceleci ve kaçınan yaklaşım alt boyutunda, devlet okulunda görev yapan öğretmenler lehine anlamlı farklılık vardır. Bu konuyla ilgili alinyazında bir bulguya rastlanmamıştır.

Çalışmamızda öğretmenlere ait empatik eğilim ile problem çözme puanları arasındaki ilişkiyi belirlemek için uygulanan korelasyon analizi sonuçları şu şekildedir: Öğretmenlerin empatik eğilimi artıkça; aceleci yaklaşım tutumu azalmakta, düşünen yaklaşım tutumu artmakta, kaçınan yaklaşım tutumu azalmakta, değerlendirici yaklaşım tutumu artmakta, planlı yaklaşım tutumu artmakta, güvenli yaklaşım tutumu artmaktadır. Sonuçları ayrılmaktadır. Demir ve Dilmaç (2019), yaptıkları araştırmada empatik eğilim ve problem çözme becerisi arasında pozitif yönlü ilişki olduğunu ortaya koymuştur. İki çalışmanın sonuçlarının birbirine paralel olduğu, literatürde yer alan sonuçlarla da uyumlu olduğu söylenebilir. Genç ve Kalafat (2010), öğretmenlerde empatik eğilim ve problem çözme becerisi arasında doğru orantılı ilişkinin belirlendiği çalışmada empati becerisinin insan hayatındaki çatışmaları azalttığı yönünde sonuçlara ulaşmıştır. Empatik eğilim ve problem çözme becerisi ilişkisine dair ulaşılan sonuçlar, iki çalışma için benzerdir. Kılıç ve Şahin (2019), turist rehberleri özelindeki araştırmada empatik eğilim ve çatışma çözme davranışı arasındaki ilişkiyi araştırmışlardır. Ulaşılan sonuçlara göre turist rehberlerinde empatik eğilim ve çatışma çözme davranışı arasında pozitif yönlü bir ilişki vardır. Dolayısıyla bu çalışma literatürdeki empatik eğilim ve problem çözme arasındaki doğru orantılı etkileşimi desteklemektedir. Yapılan literatür araştırmasında tersi durumda bir bulguya rastlanmamıştır.

ÖNERİLER

Uygulayıcılar için öneriler:

1. Öğretmenlerde empatik eğilimin orta düzey çıkmasına paralel olarak eğitim ve seminerler aracılığıyla empatik eğilimin geliştirilmesi önerilmektedir.

2. Yöneticiler ve öğretmenler için empatik eğilimle problem çözme becerisi konusunda gelişme kaydedilmesi için yeni etkinlikler organize edilmesi önerilir.
3. Okullarda problem çözme konusunda sorumluluk almayı destekleyecek bir iklim oluşturulmalıdır.
4. Mesleğini seven öğretmenlerin problem çözme becerilerinin daha gelişmiş olduğu yönünde bulgulara ulaşılmıştır. Öğretmenlerin mesleğini severek yapmasını sağlayacak uygulamalara yer verilmesi önerilmektedir.
5. Küçük yaştan itibaren empatinin insan hayatındaki yeri ve önemiyle ilgili bilinç oluşturulması önerilir.

Araştırmacılar İçin Öneriler:

1. Bu araştırma İstanbul ili Küçükçekmece, Başakşehir ve Bahçelievler ilçelerini kapsamaktadır. Bundan sonra yapılacak olan araştırmalarda, örneklem gurubu genişletilerek, farklı il ve ilçelerde uygulanarak karşılaştırmalar yapılabilir.
2. Araştırmacılara farklı iş kategorilerinde çalışan bireyleri içerecek yönde çalışma yapmaları önerilmektedir.
3. Araştırmacılara bireysel ve örgütsel farklılıklar dikkate alınarak incelemeler yapmaları önerilmektedir.
4. Bir deneysel çalışma yapılabilir. Örneğin empati kurmayla ilgili bir çalışma yapılabilir ve bunun problem çözmeyi ne derece etkilediğine bakılabilir.

KAYNAKÇA

- Akbulut, E. (2010). *Sınıf Öğretmenlerinin Empatik Eğilim Düzeyleri*, Yüksek Lisans Tezi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sakarya Üniversitesi, Sakarya.
- Alpar, R. (2020). *Uygulamalı İstatistik ve Geçerlilik-Güvenilirlik*, 6. Baskı, Detay Yayıncılık, Ankara.
- Alver, B. (2005). Üniversite öğrencilerinin problem çözme becerileri ve akademik başarılarının çeşitli değişkenlere göre incelenmesi. *Marmara Üniversitesi Atatürk Eğitim Fakültesi Dergisi*, 21, 75-88.
- Apaydın, Z. ve Kandemir, M.A. (2019). 4.sınıf öğrencilerinin fen bilimleri dersinde karşılaştıkları rutin olmayan problemleri çözme düzeyi. *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 27 (5), 2001-2013.
- Ardyaningrum, M.,Retnowati, T.H. ve Trisniawati, J. (2019). Online measurement to assess a problem solving skills based on multimedia instrument. *International Conference Computer Science and Engineering*, 1339, 1-5.
- Arslan, Y. (2009). *Lise öğrencilerinin algıladıkları sosyal destek ile sosyal problem çözme arasındaki ilişkinin incelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya.
- Arslan, Y. (2016). Kim daha iyi empati kuruyor: empati üzerine mikro bir sosyolojik araştırma. *Batman Üniversitesi Yaşam Bilimleri Dergisi*, 6 (2), 51-64.
- Balcı, E. (2012). *Sınıf Öğretmenlerinin Empatik Eğilim Düzeyleri (Beşiktaş İlçesi Örneği)*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Yeditepe Üniversitesi İstanbul, Türkiye
- Bayrakçı, M. (2007). Sosyal öğrenme kuramı ve eğitimde uygulanması. *Sakarya Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 14, 198-210.

- Bilge, Y. ve Bilge, Y. (2017). Empati eğitim programının empatik eğilim düzeyi üzerindeki etkisinin incelenmesi. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 10 (52), 607-615.
- Carson, J. (2007). A problem with problem solving. *The Mathematics Educator*, 17 (2), 7-14.
- Çalışkan, H. (2008). Sosyal bilgiler dersinde tarihsel empatinin kullanılmasına yönelik bir uygulama. *International Conference on Educational Science*, 478-482.
- Çelik, E. (2008). *Okul Öncesi Eğitim Öğretmenlerinin Empatik Eğilimlerinin Bazı Değişkenler Açısından İncelenmesi*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya.
- Demir, M.K. (2012). Sınıf öğretmeni adaylarının empati becerilerinin incelenmesi. *Dokuz Eylül Üniversitesi Buca Eğitim Fakültesi Dergisi*, 33, 107-121.
- Demir, Ö. (2016). Ortaokul öğrencilerinde problem çözme ve bilişsel farkındalık beceri düzeylerinin incelenmesi. *Kastamonu Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 24 (2), 789-802.
- Demir, S. ve Dilmaç, B. (2019). Ergenlerin kişilerarası problem çözme becerisi ve empatik eğilimlerinin sahip oldukları değerler açısından incelenmesi. *Uluslararası Toplum Araştırmaları Dergisi*, 11 (18), 134-156.
- Dev, N., (2010). *“İlköğretim Okullarında Görev Yapan Yönetici ve Öğretmenlerin Empatik Beceriler Açısından Karşılaştırılması”*, Yüksek Lisans Tezi, Yeditepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Dökmen, Ü. (1988). Empatinin yeni bir modele dayanılarak ölçülmesi ve psikodrama ile geliştirilmesi. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi*, 21(1-2), 155-190.
- Dvash, J. ve Tsoory, S.S. (2014). Theory of mind and empathy as multidimensional constructs. *Top Lang Disorders*, 34 (4), 282-295.
- Erduran, M.M. (2018). *Beden eğitimi ve spor yüksekokulu ile fen fakültesinde eğitim gören öğrencilerin eleştirel düşünme ve empati kurma düzeylerinin*

incelenmesi. Yüksek Lisans Tezi, Bartın Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Bartın.

Genç, M. ve Karataş, İ. (2017). Problem çözme süreçlerinde öğrencilerin modelleme seviyelerinin belirlenmesi. *Ahi Evran Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 18 (3), 608-632.

Genç, S.Z. ve Kalafat, T. (2010). Öğretmen adaylarının empatik becerileri ile problem çözme becerileri. *Kuramsal Eğitimbilim Dergisi*, 3 (2), 135-147.

Gökler, R. (2009). Empatik eğilim ölçeğinin ilköğretim sekizinci sınıflar için uyarlanması. *Aile ve Toplum Dergisi*, 5 (19), 77-86.

Greiff, S., Holt, D.V. ve Funke, J. (2013). Perspectives on problem solving in Educational assesment. *The Journal of Problem Solving*, 5 (2), 71-91.

Güner, A., (2018).*Öğretmenlerin Kültürler Arası Duyarlılık Düzeyleri ile Empatik Eğilimleri Arasındaki İlişki: Halk Eğitimi Merkezi Örneği*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.

Güneş, F. (2011). *Üniversite öğrencilerinin sosyal problem çözme düzeylerinin sosyal yetkinlik ve bazı değişkenler açısından incelenmesi*, Yüksek Lisans Tezi, Selçuk Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Konya.

Gür, H. ve Hangül, T. (2015). Ortaokul öğrencilerinin problem çözme stratejileri üzerine bir çalışma. *Pegem Eğitim ve Öğretim Dergisi*, 5 (1), 95-112.

Gürsel, H.E. (2016). *Branş öğretmenlerinin empatik eğilim düzeylerinin çeşitli değişkenler açısından incelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Aydın Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.

Gürtunca, A. (2013). *Çocuklar ve ergenler için empati ölçeği Türkiye geçerlik ve güvenilirlik çalışması*. Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Arel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.

- Güzel, H.Ş., Sevi Tok, E.S. ve Güney, E. (2019). Çocuklar için bilişsel, duygusal ve bedensel empati ölçeği Türkçe formunun geçerlilik ve güvenilirlik çalışması. *Anatolian Journal of Psychiatry*, 20, 55-64.
- Ionannidou, F. ve Konstantikaki, V. (2008). Empathy and emotional intelligence. *International Journal of Caring Sciences*, 1 (3), 118-123.
- Kabapınar, Y. (2005). Öğrencilerin gözünden sosyal bilgiler dersinde gerçekleştirilen empati etkinliklerini değerlendirmek. *Eurasian Journal of Educational Research*, 18, 97-114.
- Kambitsch, E.L. (2014). Introduction to empathy: activation, definition, construct. *A Journal of the Arts Humanities and Social Sciences*, 1 (1), 1-8.
- Karaca, A., Açıkgöz, F. ve Akkuş, D. (2013). Eğitim ile empatik beceri ve empatik eğilim geliştirilebilir mi. *Acıbadem Üniversitesi Sağlık Bilimleri Dergisi*, 4 (3), 118-122.
- Karaca, N.H., Aral N. ve Karaca, L. (2013). Okul öncesi öğretmenlerinin problem çözme becerisi ve benlik saygısının incelenmesi. *Eğitim ve Öğretim Araştırmaları Dergisi*, 2 (3), 67-74.
- Karasar, N. (2006). *Bilimsel Araştırma Yöntemleri*. Nobel Yayın Dağıtım, Ankara.
- Katman, H.A. (2010). *Okul yöneticilerinin empatik eğilimlerinin incelenmesi: Isparta il merkezi*. Yüksek Lisans Tezi, Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Isparta.
- Kılıç, A. ve Şahin, B. (2019). Empatik eğilim ve çatışma çözme davranışı ilişkisi. *Journal of Tourism and Gastronomy Studies*, 7 (2), 853-884.
- Klimecki, O.M., Vuilleumier, P. ve Sander, D. (2016). The impact of emotions and empathy related traits on punishment behavior. *Plos One Journal*, 11 (3), 1-20.
- Koç, S. B. (2013), *İlkokul ve Ortaokullarda Görev Yapan Okul Yöneticilerinin Etkileşimsel ve Dönüşümsel Liderlik Becerileri ile Empati Eğilimleri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi (İstanbul İli Sancaktepe İlçesi Örneği)*,

Yüksek Lisans Tezi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yeditepe Üniversitesi, İstanbul.

Kolayış, H. ve Turan, H. (2018). Öğretmen adaylarının algılanan problem çözme becerileri. *Celal Bayar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 13 (1), 22-32.

Nazife, U. (2014). *Yönetici hemşirelerde problem çözme ve karar verme becerileri (İzmir güney bölgesi eğitim ve araştırma hastaneleri örneği)*, Yüksek Lisans Tezi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Beykent Üniversitesi, İstanbul.

Nazlı, S. (2013). *Hemşirelerde duygusal zeka ve problem çözme becerileri arasındaki ilişkinin incelenmesi: Konya ili örneği*. Yüksek Lisans Tezi, Selçuk Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Konya.

Özbek, M.F. (2005). İnsan ilişkilerinde empatinin yeri ve önemi. *Sosyal Siyaset Konferansları Dergisi*, 49, 567-587.

Özcan, Z. (2007). *Empati ve dini inanç arasındaki ilişki üzerine bir araştırma*. Yüksek Lisans Tezi, Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Erzurum.

Özsoy, G. (2005). Problem çözme becerisi ile matematik başarısı arasındaki ilişki. *Gazi Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 25 (3), 179-190.

Pala, A. (2008). Öğretmen adaylarının empati kurma düzeyleri üzerine bir araştırma. *Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 23, 13-23.

Powell, P.A. ve Roberts, J. (2017). Situational determinants of cognitive, affective and compassionate empathy in naturalistic digital interactions. *Computers in Human Behavior*, 68, 137-148.

Ratka, A. (2018). Empathy and the development of affective skills. *American Journal of Pharmaceutical Education*, 82 (10), 1140-1143.

Riess, H. (2017). The science of empathy. *Journal of Patient Experience*, 4 (2), 74-77.

Rodzalan, S.A. ve Saat, M.M. (2015). The perception of critical thinking and problem solving skill among Malaysian undergraduate students. *Procedia Social and Behavioral Sciences*, 172, 725-732.

- Sanabria, M.L. ve Pulido, L.H. (2009). Critical review of problem solving process traditional the oretical models. *International Journal of Psychological Research*, 2 (1), 67-72.
- Savaşır, Işık ve Şahin, Nesrin H. (1997). *Bilişsel-Davranışçı Terapilerde Değerlendirme: Sık Kullanılan Ölçekler*. Ankara: Türk Psikologlar Derneği Yayınları.
- Sezer, N. (2018). *Etkili iletişim becerileri*. İstanbul Üniversitesi Açık ve Uzaktan Eğitim Fakültesi Yayınları, İstanbul.
- Sırakaya, M. ve Çakır, H. (2014). Öğretmen adaylarının çevrimiçi bilgi arama stratejilerinin belirlenmesi. *Ahi Evran Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 15 (2), 191-206.
- Smith, A. (2006). Cognitive emphaty and emotional emphaty in human behavioran devolution. *The Psychological Record*, 56, 3-21.
- Şahin, N., Şahin, N. H. ve Heppner, P. P. (1993). The psychometric properties of the Problem Solving Inventory. *Cognitive Therapy and Research*, 17(4), 379-396.
- Şencan, H., (2015). *Sosyal ve davranışsal ölçümlerde güvenilirlik ve geçerlilik*, Seçkin Yayıncılık, Ankara.
- Şenol, V., Akça, R.P. ve Çümen, H. (2012). Lise öğrencilerinin duygudaşlık kurma düzeylerinin belirlenmesi. *Akademik Bakış Dergisi*, 31, 1-11.
- Tabachnick, B. G., &Fidell, L. S. (2013). *Using multivariate statistics (6th ed.)*, Boston: Allynand Bacon.
- Taşdemir, G. (1999). *Ege Üniversitesi Uygulama ve Araştırma Hastanesinde Çalışan Hemşirelerin Empatik Eğilim ve İş Doyumu Düzeyleri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi*, Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ege Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, İzmir.

- Tatar, T. (2013). *Ortaokul Öğretmenlerinin Empatik Eğilim Düzeyinin Belirlenmesi*, Yüksek Lisans Tezi, Hasan Kalyoncu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Tavlı, O. (2009). *Lise öğretmenlerinin problem çözme becerileri ile tükenmişlikleri arasındaki ilişkinin incelenmesi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Yeditepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Temizyürek, S. (2019). *Öğretmen adaylarının empatik eğilim düzeylerinin incelenmesi (Erciyes Üniversitesi Eğitim Fakültesi 3.ve 4. Sınıf öğrencileri örneği)*, Yüksek Lisans Tezi, Erciyes Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Kayseri.
- Topdemir, A. (2009). *İlköğretim 5. Sınıf Öğretmenlerinin Empatik Eğilim Düzeylerinin Öğrencilerin Akademik Başarısına Etkisi (İstanbul İli Bağcılar İlçesi Örneği)*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Beykent Üniversitesi, İstanbul.
- Turan, N., Kaya, H., Özşaban, A., Aydın, G.Ö., Özçelik, K. ve Güneş, E. (2019). Hemşirelik öğrencilerinin empati ve tükenmişlik düzeyleri arasındaki ilişkinin incelenmesi. *Florence Nightingale Hemşirelik Dergisi*, 27 (2), 119-132.
- Türnüklü, E.B. ve Yeşildere, S. (2005). Problem, problem çözme ve eleştirel düşünme. *Gazi Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 25 (3), 107-123.
- Üstündağ, H., Bayar, N., Yılmaz, E. ve Türel, G. (2018). Hemşirelik öğrencilerinin empatik eğilim düzeyleri ve problem çözme becerileri. *Sağlık Bilimleri ve Meslekleri Dergisi*, 5 (2), 227-235.
- Vatansever Bayraktar, H., Doğan, M.C. ve Toy, S. (2018a). İlkokul öğrencilerinin problem çözme becerilerinin incelenmesi. *Sosyal Bilimler Dergisi*, 5 (27), 195-215.
- Vatansever Bayraktar, H., Doğan, M.C. ve Toy, S. (2018b). İlkokul öğrencilerinin empatik eğilimleri ile problem çözme becerileri arasındaki ilişkinin

incelenmesi. *17. Uluslararası Sınıf Öğretmenliği Sempozyumu*, 11-14 Nisan, Ankara.

Wilkinson, H., Whittington, R., Perry, L. ve Eames, C. (2017). Examining the relationship between burnout and empathy in healthcare professionals. *Burnout Research*, 6, 18-29.

Vural, Ö. (2008), *Okul Öncesi Eğitim Kurumu Yöneticilerinin Liderlik Özellikleri ve Empati Becerilerinin İncelenmesi*, Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Ankara.

Yaşar, O. (2016). *Davranışsal karar verme: düşünme, problem çözme*. Detay Yayıncılık, Ankara.

Yavaş, B. (2007), *İlköğretim 5. Sınıf Öğretmenlerinin Empati Becerileri ile İlköğretim 5.sınıf Öğrencilerinin Akademik Başarıları Arasındaki İlişki*, Yüksek Lisans Tezi, Eğitim Bilimleri Fakültesi, Marmara Üniversitesi, İstanbul.

Yıldırım, A., Hacıhasanoğlu, R., Karakurt, P. ve Türkleş, S. (2011). Lise öğrencilerinin problem çözme becerileri ve etkileyen faktörler. *Uluslararası İnsan Bilimleri Dergisi*, 8 (1), 905-921.

Yılmaz, S. (2016). Sosyal bilgiler öğretiminde empati. *Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 2 (4), 1-19.

Yiğitbaş, Ç., Deveci, S.E., Açıık, Y., Ozan, A.T. ve Oğuzöncül, A.F. (2013). Sağlık eğitimi alan bir grup öğrencinin empatik eğilim ve becerisi. *Süleyman Demirel Üniversitesi Sağlık Bilimleri Dergisi*, 4 (1), 7-13.

Zihni, E. (2015). *Okul Öncesi Eğitim Kurumlarında Çalışan Öğretmenlerin Empati Kurma Becerileri, Umut Düzeyleri Ve Problem Çözme Becerileri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi*, Yüksek Lisans Tezi, Üsküdar Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.

EKLER

Ek 1: Kişisel Bilgi Formu

T.C.

İSTANBUL SABAHATTİN ZAİM ÜNİVERSİTESİ

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

EĞİTİM YÖNETİMİ VE DENETİMİ YÜKSEK LİSANS PROGRAMI

Sayın Meslektaşım

Bu anket yüksek lisans tez çalışmamda kullanılmak için yapılmaktadır. Araştırmanın amacı; Yöneticilerin ve öğretmenlerin empatik eğilimleri ile problem çözme becerileri arasında bir ilişki olup olmadığını incelemektir. Araştırma bilimsel bir amaç doğrultusunda hazırlanmaktadır. Soruları atlamadan ve samimi olarak cevaplandırmanız veriler açısından önem taşımaktadır. İsim belirtmenize gerek yoktur. Size uygun olan bölümlere “X” işareti koyunuz. Tezime yapacağınız katkıdan dolayı teşekkür eder çalışmalarınızda başarılar dilerim.

Doç. Dr. Hatice VATANSEVER BAYRAKTAR

Mahmut UYGAR

Tez Danışmanı

Eğt. Yön. Den. Yük. Lis. Öğr.

Kişisel Bilgiler

Görev Yaptığınız Okul:.....

Cinsiyetiniz: Kadın ( ) Erkek ( )

Yaşınız: 20-25 ( ) 26-30 ( ) 31-35 ( ) 36-40 ( ) 41-45 ( ) 46-50 ( ) 51 ve üzeri ( )

Medeni Durumunuz: Evli ( ) Bekar ( )

Eğitim Durumunuz: Öğretmen Okulu ( ) Eğitim Enstitüsü ( ) Lisans ( ) Yüksek Lisans ( ) Doktora ( ) Diğer ( ).....

Öğretmenlikteki Kıdeminiz: 1-5 yıl ( ) 6-10 yıl ( ) 11-15 yıl ( ) 16-20 yıl ( ) 21 ve üzeri ( )

Yöneticilikteki kıdeminiz: 1-5 yıl ( ) 6-10 yıl ( ) 11-15 yıl ( ) 16-20 yıl ( ) 21 ve üzeri ( )

Görev Yapılan Eğitim Kademesi: İlkokul ( ) Ortaokul ( ) Lise ( )

Branşınız: Anaokulu( ) Sınıf ( ) Türkçe ( ) Yabancı Dil ( ) Sosyal Bilgiler ( ) Fen Bilgisi ( ) Matematik ( ) Görsel Sanatlar ( ) Müzik ( ) Beden Eğitimi ( ) Meslek Dersleri Öğretmeni ( ) Diğer(Lütfen Yazınız).....

Öğretmenlik Mesleğini İsteyerek mi Seçtiniz? Evet ( ) Hayır ( )

Görev Yapılan Okul Türü: Devlet Okulu ( ) Özel/Vakıf Okulu ( )

Göreviniz: Müdür ( ) Müdür Yardımcısı ( ) Öğretmen ( )

Ek 2: Empatik Eğilim Ölçeği (Öğretmenler İçin)

EMPATİK EĞİLİM ÖLÇEĞİ

Aşağıdaki ifadelere katılma düzeyinizi beşli ölçek üzerinde verilen numaraları çarpı (X) içine alarak belirtiniz.	TAMAMEN AYKIRI	OLDUKÇA AYKIRI	KARARSIZ	OLDUKÇA UYGUN	TAMAMEN UYGUN
1. Çok sayıda dostum var					
2. Film seyrederken bazen gözlerim yaşarır					
3. Sıklıkla kendimi yalnız hissedirim.					
4. Bana dertlerini anlatanlar yanımdan ferahlanmış ayrılırlar.					
5. Başkalarının problemleri beni kendi problemlerim kadar ilgilendirir.					
6. Duygularımı başkalarına iletmede güçlük çekerim.					
7. İnsanların film seyrederken ağlamaları tuhafıma gider.					
8. Birisiyle tartışırken bazen, dikkatim onun söylediklerinden çok vereceğim cevap üzerine yoğunlaşır.					
9. Çevrede çok sevilen bir insanım.					
10. Televizyondaki filmler mutlu sona ulaşınca rahatlarım.					
11. Düşüncelerimi başkalarına iletmede güçlük çektiğim olur.					
12. İnsanların çoğu bencildir.					
13. Sinirli bir insanım.					
14. Genellikle insanlara güvenirim.					
15. İnsanlar beni tam olarak anlayamıyorlar.					
16. Girişken bir insanım.					
17. Bir yakınıma derdimi anlatmak beni rahatlatır.					
18. Genellikle hayatımdan memnunum.					
19. Yakınlarım bana sık sık derdini anlatırlar.					
20. Genellikle keyfim yerindedir.					

Ek 3: Empatik Eğilim Ölçeği (Yöneticiler İçin)

EMPATİK EĞİLİM ÖLÇEĞİ

Aşağıdaki ifadelere katılma düzeyinizi beşli ölçek üzerinde verilen numaraları çarpı (X) içine alarak belirtiniz.	HİÇ KATILMIYORUM	KATILMIYORUM	ORTA DÜZEYDE KATILYORUM	KISMEN KATILYORUM	TAMAMEN KATILYORUM
1. Davranışlarım çevremdeki iş arkadaşlarım tarafından her zaman takdir edilir.					
2. Aldığım kararlar çevremdeki iş arkadaşlarım tarafından her zaman benimsenir.					
3. Çevremdeki iş arkadaşlarım mutlu ve mutsuz anlarıma ortak olurlar.					
4. Çevremdeki insanlarla arkadaşlık etmek yerine yalnız kalmayı tercih ederim.					
5. Çevremdeki iş arkadaşlarım önemli konularda benim görüşlerime sık sık başvururlar.					
6. Ben konuşunca çevremdeki iş arkadaşlarım beni hayranlıkla dinler.					
7. Çevremdeki iş arkadaşlarımla anlaşmakta hiç güçlük çekmem.					
8. Çevremdeki iş arkadaşlarım iletişim konusunda iyi olduğumu söylerler.					
9. Çevremdeki iş arkadaşlarıma, fikir ve duygularımı rahatlıkla ifade ederim.					
10. Okuldayken kendimi hiç yalnız hissetmem.					
11. Yönetim tarafından alınan kararlar kısa zamanda personel tarafından doğru algılanır ve uygulanır.					
12. İnsanları ikna etme yeteneğim güçlüdür.					
13. Genellikle örnek alınan biriyim.					
14. Okulda hal ve davranışlarımla taklit edilirim.					
15. Çevremdeki iş arkadaşlarım benim yaşantıma özentili duyarlar.					

16. Çevremdeki iş arkadaşlarım her konuda her zaman yanımda olurlar.					
17. Çevremdeki iş arkadaşlarım başarılı olduğumu dile getirirler.					
18. Personelim, beni her zaman kendine yakın hisseder.					
19. Toplantılarda konuşmaktan çok, iyi dinleyen bir kişiyimdir.					
20. Karşımdaki insanı dinlemek beni hiçbir zaman sıkmaz.					
21. Karşımdaki insanın sözünü kesmeden anlattıklarını sonuna kadar dinlerim.					
22. Problemi olan kişiler bana çekinmeden sıkıntılarını anlatırlar.					
23. Problemlili olan kişileri dinlerken tüm dikkatimi ona veririm.					
24. Bir ortamda konuşulan konularda sadece beni ilgilendiren kısımları değil tüm konuşulanları dinlerim.					
25. Çevremdeki iş arkadaşlarımın duygu ve düşüncelerine her zaman duyarlıyım.					
26. Çevremde yanlış davranışlarını gördüğüm iş arkadaşlarıma hiçbir zaman ön yargı beslemem.					
27. Karşımdaki kişi benimle aynı düşünce yapısında olmasa da onu dinlerim.					
28. Kurum adına alınacak kararlarda önceden karar almam, bunu iş arkadaşlarıma danışırım.					
29. Çevremdeki iş arkadaşlarımın hepsine eşit bir mesafede yaklaşırım.					
30. Karşımdaki kişi farklı düşünce, inanç ve değer yargısına sahip olsa da onu dinlerim.					
31. Çevremdeki iş arkadaşlarımı üzgün gördüğümde ben de üzülürüm.					
32. Mutluluğum çevremdeki insanların mutluluğu ile çok yakından ilgilidir.					
33. Okuldaki sosyal, kültürel vb. aktivitelere içtenlikle katılırım.					
34. Davranışlarımın okuldaki arkadaşlarımı nasıl etkileyeceği konusunda hassasım.					
35. Zor durumda olan personelime maddi ve manevi destek olmaya çalışırım.					
36. Okuldaki başarılı personeli içtenlikle kutlar ve ödüllendiririm.					

Ek 4: Problem Çözme Envanteri

PROBLEM ÇÖZME ENVANTERİ

Aşağıdaki ifadelere katılma düzeyinizi beşli ölçek üzerinde verilen numaraları çarpı (X) içine alarak belirtiniz.	HIÇBİR ZAMAN	ARADA SIRADA	SIK SIK	ÇOĞUNLUKLA	HER ZAMAN
1. Bir sorunu çözerken kullandığım çözüm yolları başarısız ise bunların neden başarısız olduğunu araştırırım.					
2. Zor bir sorunla karşılaştığım zaman ne olduğunu tam olarak belirleyebilmek için nasıl bilgi toplayacağımı uzun boylu düşünmem.					
3. Bir sorunu çözmek için gösterdiğim ilk çabalar başarısız olursa o sorun ile başa çıkabileceğimden şüpheye düşerim.					
4. Bir sorunu çözdükten sonra bu sorunu çözerken neyin işe yaradığını, neyin yaramadığını ayrıntılı olarak düşünmem.					
5. Sorunları çözme konusunda yaratıcı ve etkili çözümler üretebilirim.					
6. Bir sorunu çözmek için belli bir yolu denedikten sonra durur ve ortaya çıkan sonuç ile olması gerektiğini düşündüğüm sonucu karşılaştırırım.					
7. Bir sorunum olduğunda onu çözebilmek için başvurabileceğim yolların hepsini düşünmeye çalışırım.					
8. Bir sorunla karşılaştığımda, neler anladığımı anlamak için duygularımı incelerim.					
9. Bir sorun kafamı karıştırdığında duygu ve düşüncelerimi somut ve açık-seçik terimlerle ifade etmeye uğraşırım.					
10. Başlangıçta çözümünü fark etmesem de sorunların çoğunu çözme yeteneğim vardır.					
11. Karşılaştığım sorunların çoğu, çözebileceğimden daha zor ve karmaşıktır.					

12. Genellikle kendimle ilgili kararları verebilir ve bu kararlardan hoşnut olurum.					
13. Bir sorunla karşılaştığımda, onu çözmek için genellikle aklıma gelen ilk yolu izlerim.					
14. Bazen durup sorunlarım üzerinde düşünmek yerine gelişi güzel sürüklenip giderim.					
15. Bir sorunla ilgili olası bir çözüm yolu üzerinde karar vermeye çalışırken seçeneklerin başarı olasılığını tek tek değerlendirmem.					
16. Bir sorunla karşılaştığımda, başka konuya geçmeden önce durur ve o sorun üzerinde düşünürüm.					
17. Genellikle aklıma gelen ilk fikir doğrultusunda hareket ederim.					
18. Bir karar vermeye çalışırken her seçeneğin sonuçlarını ölçer, tartar, birbirleriyle karşılaştırır sonra karar veririm.					
19. Bir sorunu çözmek üzere plan yaparken, o planı yürütebileceğime güvenirim.					
20. Belli bir çözüm planını uygulamaya koymadan önce nasıl bir sonuç vereceğini tahmin etmeye çalışırım.					
21. Bir soruna yönelik olası çözüm yollarını düşünürken çok fazla seçenek üretmem.					
22. Bir sorunu çözmeye çalışırken sıklıkla kullandığım bir yöntem: daha önce başıma gelmiş benzer sorunları düşünmektir.					
23. Yeterince zamanım olur ve çaba gösterirsem karşılaştığım sorunların çoğunu çözebileceğime inanırım.					
24. Yeni bir durumla karşılaştığımda ortaya çıkabilecek sorunları çözebileceğime inancım vardır.					
25. Bazen bir sorunu çözmek için çabaladığım halde, bir türlü esas konuya giremediğim ve gereksiz ayrıntılarla uğraştığım duygusunu yaşarım.					
26. Ani karar verir ve sonra pişmanlık duyarım.					
27. Yeni ve zor sorunları çözebilme yeteneğime güvenirim.					
28. Elimdeki seçenekleri karşılaştırırken ve karar verirken kullandığım bir sistematik yöntem vardır.					
29. Bir sorunla başa çıkma yollarını düşünürken çeşitli fikirleri birleştirmeye çalışmam.					
30. Bir sorunla karşılaştığımda bu sorunun çıkmasında katkısı olabilecek benim dışımdaki etmenleri genellikle dikkate almam.					
31. Elimdeki seçenekleri karşılaştırırken yaptığım şeylerden biri, durumu gözden geçirmek ve konuyla ilgili olabilecek her türlü bilgiyi dikkate almaktır.					

32. Bazen duygusal olarak öylesine etkilenirim ki sorunumla başa çıkma yollarından pek çoğunu dikkate bile almam.					
33. Bir karar verdikten sonra, ortaya çıkan sonuç genellikle benim beklediğim sonuca uyar.					
34. Bir sorunla karşılaştığımda, o durumla başa çıkabileceğimden genellikle pek emin değilimdir.					
35. Bir sorunun farkına vardığımda, yapacağım ilk şeylerden biri, sorunun tam olarak ne olduğunu anlamaya çalışmaktır.					

Ek 5: Anket Uygulama İzni Onayı

T.C.
İSTANBUL VALİLİĞİ
İl Millî Eğitim Müdürlüğü

Sayı : 59090411-44-E.18446440
Konu: Anket ve Araştırma İzni

03.11.2017

Sayın: Mahmut UYGAR

İlgi: a) 02.11.2017 tarihli ve 18297649 Gelen Evrak No'lu dilekçe.
b) Valilik Makamı'nın 03/11/2017 tarih ve 18403900 Sayılı Oluru.

"Yöneticilerin ve Öğretmenlerin Empatik Eğilimleri ile Problem Çözme Becerileri Arasındaki İlişki" konulu teziniz hakkındaki ilgi (a) dilekçe ve ekleri, ilgi (b) Valilik Onayı ile uygun görülmüştür.

Bilgilerinizi ve söz konusu talebiniz; bilimsel amaç dışında kullanılmaması, uygulama sırasında bir örneği müdürlüğümüzde muhafaza edilen mühürlü ve imzalı veri toplama araçlarının kurumlarımıza araştırmacı tarafından ulaştırılarak uygulanması, katılımcıların gönüllülük esasına göre seçilmesi, araştırma sonuç raporunun müdürlüğümüzden izin alınmadan kamuoyuyla paylaşılması koşuluyla, gerekli duyurunun araştırmacı tarafından yapılması, okul idarecilerinin denetim, gözetim ve sorumluluğunda, eğitim-öğretimi aksatmayacak şekilde ilgi (b) Valilik Onayı doğrultusunda uygulanması ve işlem bittikten sonra 2 (iki) hafta içinde sonuçtan Müdürlüğümüz Strateji Geliştirme Bölümüne rapor halinde bilgi verilmesini rica ederim.

M. Nurettin ARAS
Müdür a.
Müdür Yardımcısı

EK:1- Valilik Onayı
2- Ölçekler

İl Millî Eğitim Müdürlüğü Binbirdirek M. İmran Öktem Cad.
No:1 Eski Adliye Binası Sultanahmet Fatih/İstanbul
E-Posta: sgb34@meb.gov.tr

Bilgi İçin: Y.YÜKSEL
Tel: (0 212) 455 04 00-239
Faks: (0 212)455 06 52

Bu evrak güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır. <https://evraksorgu.meb.gov.tr> adresinden a346-1d45-30ea-ae0f-0dab kodu ile teyit edilebilir.

Kime:

Merhaba Hocam, Ben İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi "Eğitim Yönetimi ve Denetimi" tezli yüksek lisans programı öğrencisiyim. "Yöneticilerin ve Öğretmenlerin Empatik Eğilimleri ile Problem Çözme Becerileri Arasındaki İlişki" konulu tezim için uyarladığınız empatik eğilim ölçeğini izniniz dahilinde araştırmamda kullanmak istiyorum. Şimdiden çok teşekkür ederim. İyi çalışmalar.

Mahmut UYGAR
İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi
Eğitim Bilimleri Enstitüsü
Eğitim Yönetimi ve Denetimi Ana Bilim Dalı
Tezli Yüksek Lisans Öğrencisi

[Yanıtla](#) | [İlet](#)

Kime:

Merhaba Hocam, Ben İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi "Eğitim Yönetimi ve Denetimi" tezli yüksek lisans programı öğrencisiyim. "Yöneticilerin ve Öğretmenlerin Empatik Eğilimleri ile Problem Çözme Becerileri Arasındaki İlişki" konulu tezim için uyarladığınız empatik eğilim ölçeğini izniniz dahilinde araştırmamda kullanmak istiyorum. Şimdiden çok teşekkür ederim. İyi çalışmalar.

Mahmut UYGAR
İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi
Eğitim Bilimleri Enstitüsü
Eğitim Yönetimi ve Denetimi Ana Bilim Dalı
Tezli Yüksek Lisans Öğrencisi

[Yanıtla](#) | [İlet](#)

← Problem Çözme Becerileri Ölçeği

Kime: Siz

 PÇE Puanlama Formu.pdf 91 KB	 Problem Çözme Beceriler... 147 KB	 Psychometric Properties ... 2 MB
---	--	---

3 ek (2 MB) Tümünü indir Tümünü OneDrive'a kaydet

Sayın Uygur,

Problem Çözme Becerileri Ölçeği'ni araştırma amaçlı olarak kullanmanızda benim açımdan bir sakınca bulunmamaktadır. Ancak sizden önemli ricam, Ölçeğin başka kopyalarını değil; size gönderdiğim kopyasını ve ölçek formunun son sayfasındaki kaynakları da kullanmanızdır. Kaynakları ekte dijital ortamda gönderiyorum. Ayrıca, Envanterin orijinalinin Aaron Beck tarafından geliştirilmiş olduğu bilgisiyle gerekli referanslarının da çalışmanızda verilmesi gerekecektir. Çalışmanızda başarılar dilerim.

Prof.Dr.Nesrin Hisli Şahin adına

Gülşen Hisli

ÖZGEÇMİŞ

Kişisel Bilgiler

Adı soyadı : Mahmut UYGAR

Eğitim

Lisans : Marmara Üniversitesi, Atatürk Eğitim Fakültesi, Türkçe Öğretmenliği Bölümü, 2004, İstanbul

Yüksek Lisans : İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı Eğitim Yönetimi Bölümü, 2016, İstanbul.

Mesleki Deneyim

2015'ten bu yana Sultan Murat Ortaokulu- Öğretmen

2013-2015 Patnos Halk Eğitim Merkezi – Müdür Yardımcısı

2010-2013 İbn-i Sina Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi – Müdür Yardımcısı

2004-2010 Cengiz Çıkrık Ortaokulu – Öğretmen